

**“If we are a rules-based organisation, then members
have to comply with the rules”**

Euroopan neuvoston legitimizeetti parlamentaarisen yleiskokouksen
Kavala v. Turkey -keskustelujen näkökulmasta

Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Iiris Jokinen

13.2.2025
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Iiris Jokinen

Otsikko: “If we are a rules-based organisation, then members have to comply with the rules” – Euroopan neuvoston legitimizeetti parlamentaarisen yleiskokouksen Kavala v. Turkey -keskustelujen näkökulmasta

Ohjaaja(t): professori Maija Setälä

Sivumäärä: 88 sivua

Päivämäärä: 13.2.2025

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi vuonna 2019 päätöksensä tapauksesta Kavala v. Turkey, jossa se vaati Turkkiä vapauttamaan kansalaisaktivisti Osman Kavalan ihmisoikeuksien vastaisesta vankeudesta. Turkki kieltäytyi vapauttamasta Kavalaa jopa Euroopan neuvoston rikkomusmenettelyjen jälkeen ja näin ollen Euroopan neuvostoon kuuluu jäsenvaltio, joka ei noudata järjestön perustamissopimuksen sääntöjä. Aihe on herättänyt runsasta keskustelua niin turkkilaisen ja kansainvälisen kansalaisyhteiskunnan keskuudessa kuin myös Euroopan neuvostossa. Siitä huolimatta, että Kavalan tapaus on keskeinen Euroopan neuvostoon liittyvä oikeustapaus, on aiheesta vähän aiempaa tutkimusta.

Legitimiteetillä tarkoitetaan politiikan tutkimuksessa vallankäytön oikeutusta. Kansainvälisen politiikan kontekstissa legitimiteetillä voidaan viitata esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen käyttämän vallan oikeutukseen, ja legitimiteettiä pidetään usein vaatimuksena toimivalle kansainväliselle järjestölle. Syitä legitimiteetin heikkenemiselle voivat olla muun muassa sääntöjen noudattamattomuus järjestön jäsenten toimesta, järjestöä ympäröivän yhteiskunnan muutokset tai järjestön kohderyhmän muutokset.

Tämä pro gradu -tutkielma keskittyy kysymykseen siitä, miten Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet katsovat Kavala v. Turkey -tapauksen vaikuttavan Euroopan neuvoston legitimiteettiin. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta selvitetään parlamentaarisen yleiskokouksen puheaineistosta vuosilta 2021–2023, nostavatko parlamentaarikot puheissaan esille ajatuksia järjestöä kohtaavasta legitimiteettivajeesta. Jos parlamentaarikkojen puheista on löydettävissä ajatuksia legitimiteettivajeesta tai sen kehittymisestä Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa, siirtyy tutkielma käsittelemään parlamentaarikkojen näkemyksiä vajeen syistä sekä mahdollisista ratkaisuista vajeelle.

Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu kansainvälisen politiikan legitimiteetin teorioista. Keskeisissä rooleissa ovat Oona A. Hathawayn teoria kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ekspressiivisen ja instrumentaalisen funktion ristiriidasta sekä Matthew D. Stephenin teoria kansainvälisten järjestöjen legitimiteetistä ja sen korjaamisesta.

Analyysi osoittaa, että parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet puhuvat Euroopan neuvostosta tavalla, joka viittaa parlamentaarikkojen ajattelevan järjestön legitimiteetin olevan vaarassa heiketä tulevaisuudessa. Legitimiteetin heikkenemisen katsotaan vaikuttavan erityisesti järjestön tulevaisuuteen, ei niinkään nykyhetkeen. Puheissa legitimiteetin heikkenemisen syiksi nostetaan esimerkiksi järjestön politisoituminen, jäsenvaltioiden haluttomuus noudattaa järjestön sääntöjä, uskuntoon perustuva syrjiminen sekä järjestön ekspressiivisen funktion hyväksikäyttö ilman sen instrumentaalisen funktion tukemista. Parlamentaarikkojen ehdottamia ratkaisuja legitimiteettivajeelle ovat Osman Kavalan vapauttaminen vankeudesta, järjestön sääntöjen tehokkaampi noudattaminen, puolueellisen käytöksen ja järjestön politisoinnin välttäminen sekä olemassa olevien ja uusien toimeenpanomekanismien käyttöönnotto.

Avainsanat: Turkki, Euroopan neuvosto, legitimiteetti, ihmisoikeudet, demokratia

Sisällysluettelo

Lyhenteet	5
1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuskohteena Euroopan neuvoston legitimitiitti	7
1.2 Rajaus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	10
2 LEGITIMITEETIN TEORIA	13
2.1 Legitimitiittiteorian lähtökohdat	14
2.2 Legitimitiitti kansainvälisessä politiikassa	16
2.2.1 Kansainvälisten järjestöjen legitimitiitti	16
2.2.2 Hathawayn teoria kansainvälisten sopimusten legitimitiitistä	19
2.3 Legitimitiittikriisi ja legitimitiittivaje	22
2.3.1 Habermasilainen legitimitiittikriisi	22
2.3.2 Legitimitiittivaje kansainvälisissä järjestöissä	23
3 EUROOPAN NEUVOSTO	27
3.1 Arvot ja tavoitteet	28
3.2 Rakenne ja päätöksentekuelimet	30
3.2.1 Ministerikomitea	30
3.2.2 Parlamentaarinen yleiskokous	31
3.2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin	33
3.2.4 Muut elimet	34
3.3 Toimivalta ja normatiivinen valta	35
3.4 Suhde muihin kansainvälisiin järjestöihin	36
3.5 Kritiikkiä Euroopan neuvostoa kohtaan	37
4 Kavala v. Turkey	40
4.1 Gezin puiston protestit, vallankaappausyritys ja Kavalan pidätys	40
4.2 Vuoden 2019 EIT:n oikeustapaus	42
4.3 Rikkomusmenettely 2021–2022	43
4.4 Kavalan symbolinen merkitys	45
5 Aineisto ja menetelmä	47
5.1 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	47

	4
5.2 Kavala v. Turkey -keskustelut parlamentaarisisessa yleiskokouksessa	49
6 Analyysi	53
6.1 Puheenvuorot valtioittain ja ryhmittäin	53
6.2 Legitimiteettivaje Euroopan neuvostossa	56
6.3 Legitimiteetin heikkenemisen syyt	59
6.4 Legitimiteettivajeen ratkaiseminen	67
7 Johtopäätökset	73
Lähteet	78

Lyhenteet

ALDE	the Alliance of Liberals and Democrats for Europe
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EN	Euroopan neuvosto
EU	Euroopan unioni
EC/DA	European Conservatives Group & Democratic Alliance
EPP/CD	the Group of the European People's Party
NR	Parlamentaarikko ei kuulu mihinkään PACE:n ryhmään
PACE	Parlamentaarinen yleiskokous
SOC	the Socialists, Democrats and Greens Group
UEL	the Group of the Unified European Left

1 JOHDANTO

Vuonna 2019 Euroopan neuvostossa (EN) alkoi kiista ihmisoikeustapauksesta, jonka loppua ei toistaiseksi ole näkyvissä: Turkki kieltäytyi luovuttamasta yrittäjä ja kansalaisaktivisti Osman Kavalaa vankeudesta siitä huolimatta, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin oli näin määrännyt. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan Kavalan vankeus rikkoi useaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklaa ja Turkin tulisi vapauttaa Kavala mahdollisimman nopeasti (Kavala v. Turkey, 2019). Tämän tutkielman kirjoittamishetkellä ei Kavala vaikuta kuitenkaan olevan yhtään lähempänä vapautta.

Tapaus on vuoden 2019 jälkeen ollut Euroopan neuvoston eri käsittelyssä usein, ilman että siihen on löytynyt ratkaisua. Oikeustapaus on esimerkiksi ollut Euroopan neuvoston ministerikomitean kokousagendalla jokaisessa sen kokouksessa vuoden 2022 jälkeen. Tapausta on yritetty ratkaista mm. Turkkiin kohdistuvilla rikkomusmenettelyillä vuonna 2022, joissa Turkki todettiin syylliseksi Kavalan vapauttamattomuudesta ja Euroopan neuvoston sääntöjen rikkomisesta (Kavala v. Turkey, 2022). Rikkomusmenettelyt eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet edistämään Kavalan tapausta kohti vapautumista. Euroopan neuvosto ei ole nostanut uusia oikeuskäsittelyitä Turkkiä vastaan tai käyttänyt muita sen käytössä olevia rangaistusmenettelyjä Turkkiä kohtaan siitä huolimatta, että Kavalan vankeuden jatkuminen on asettanut Turkin asemaan, jossa se rikkoo järjestön sääntöjä päivittäin.

Osman Kavalan tapausta on kutsuttu merkittäväksi Euroopan neuvoston ja koko eurooppalaisen ihmisoikeusjärjestelmän testiksi autokraattista ajattelua vastaan (esimerkiksi Çalı & Leach, 2022b; Buyuk, 2021b). Myös Euroopan neuvoston ministerikomitea on painottanut Kavalan tapauksen ratkaisun merkitystä koko Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta ja esittänyt huolta järjestön tulevaisuudesta tapauksen jatkuvan ratkaisemattomuuden kontekstissa (Committee of Ministers, 2023a). Kavalan tapaus ei ole pelkästään yksi oikeustapaus, vaan sillä voidaan katsoa olevan symbolinen merkitys koko Euroopan neuvoston uskottavuudelle.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Kavala v. Turkey -tapauksesta käytyjä keskusteluja Euroopan neuvoston parlamentaarisisessa yleiskokouksessa neuvoston legitimeettiin kohdistuvien puheiden näkökulmista. Puheita tarkastellaan käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Näin pyritään ymmärtämään, millaisena uhkana tai uhkan puutteena järjestön legitimeetille Kavala v. Turkey -tapauksen ratkaisemattomuus näyttäytyy järjestön sisällä, erityisesti parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenille.

1.1 Tutkimuskohteena Euroopan neuvoston legitimizeetti

Legitimizeettitutkimus on politiikan tutkimuksen alalla erittäin yleinen tutkimusaihe ja aiheesta löytyy runsaasti teoriaa. Legitimizeetti on keskeinen ja monijakoinen käsite, jonka avulla voidaan tutkia laajaa skaalaa hyvin erilaisia kysymyksiä ja ilmiöitä. Legitimizeetin näkökulmasta tehtävä tutkimus sallii myös hyvin erilaisten menetelmien käytön. Perinteisiä legitimizeetin tutkimuksen aiheita ovat esimerkiksi valtioiden hallitusten kansalaisten silmissä nauttiman legitimizeetin mittaaminen tai oikeutetun vallankäytön rajoja koskeva teoria. (Wiesner & Harfst, 2022.)

Kansainvälisen politiikan tutkimusalalla legitimizeetin tutkiminen ei tyypillisesti ole ollut yhtä suosittua kuin muilla politiikan tutkimuksen tutkimusaloilla. Tämän voi yhdistää esimerkiksi siihen, että useilla kansainvälisen politiikan teoria-aloilla kansainvälinen järjestelmä ymmärretään anarkisena ja legitimizeettitutkimukselle tyypillisten hierarkkisten suhteiden tarkastelun on katsottu olevan tämän anarkian kanssa ristiriidassa. Tämä näkemys on kuitenkin alkanut väistymään 2000-luvulle tultaessa ja myös kansainvälisen politiikan tutkimus on alkanut kiinnostua legitimizeettiin liittyvistä kysymyksistä. (Zaum, 2013a, 5.)

Kansainvälisten järjestöjen legitimizeetin tutkimusta voidaan perustella monella eri tavoin. Dominik Zaumin (2013b, 227–228) mukaan kansainvälisen järjestelmän ja poliittisten järjestelmien tutkiminen legitimizeetin näkökulmasta on omiaan paljastamaan normatiivisia arvoja ja arvojen ristiriitoja. Vaikka legitimizeetti ja siihen liittyvät vaatimukset voivat vaihdella erilaisten kansainvälisten instituutioiden ja toimijoiden välillä, perustuu kaikkien toimijoiden legitimizeetti Zaumin mukaan lopulta samoille yleisille arvoille: globaalin yhteisön arvostukselle ja itsenäisten valtioiden yhteistyölle globaalissa yhteisössä.

Kaikki valtiot, jotka haluavat osallistua kansainväliseen yhteistyöhön joutuvat olemaan tekemisissä liberaalien arvojen kuten demokratian ja ihmisoikeuksien kanssa, sillä suurin osa kansainvälisistä järjestöistä rakentuu näiden arvojen varaan. Kansainväliset järjestöt ovat myös areenoita normidiskursseille ja tehokas keino levittää uusia normeja. Näin ollen järjestöjen legitimizeetin tarkasteleminen on tärkeää; normien rakentajan roolissa olevilla järjestöillä olevaa valtaa ja sen oikeutettavuutta on syytä tarkastella. (Zaum, 2013a, 15–16)

Toinen syy tarkastella kansainvälisten instituutioiden legitimizeettiä on se, että kansainvälisillä järjestöillä on kyky legitimizeoida niiden toimintaan liittyviä toimijoita. Kansainvälisen järjestön kontekstissa toimiminen legitimizeoi toimintaan osallistuvia valtioita, sillä valtio ja sen politiikka tulee näin tunnistetuksi muiden valtioiden toimesta. Kansainvälisissä järjestöissä jäsenvaltiot

siis legitimoivat toisiaan. Tämän lisäksi järjestöjen toimintaan osallistuessaan jäsenvaltiot legitimoivat kansainvälistä järjestöä itseään, sillä osallistuminen järjestöön toteaa sen olevan riittävän relevantti, tehokas ja ylipäättään legitiimi, jotta sen toimintaan kannattaa osallistua. (Zaum, 2013a, 10–12.)

Kansainvälisiin järjestöihin suuntautuva legitimitietutkimus on kerännyt enenevää suosiota viime vuosikymmenien aikana (Zaum, 2013a, 3) ja samaan aikaan kiinnostus myös eurooppalaisten kansainvälisten järjestöjen legitimitettiin on kasvanut (Schmidt, 2013). Järjestöihin kohdistuvan legitimitietutkimuksen yleistymisestä huolimatta Euroopan neuvoston legitimitetin tutkimus on kuitenkin jäänyt varsin vähälle. Parhaimmillaan Euroopan neuvosto voidaan mainita legitimitettä käsittelevässä tutkimuksessa sivuhuomautuksena tai mielenkiintoisena tapausesimerkkinä; Euroopan neuvoston legitimitettiin suuntautuva tutkimus on kuitenkin äärimmäisen vähäistä.

Tutkimuksen vähäisyys ei kuitenkaan tarkoita aiheen olevan epärelevantti. Euroopan neuvostoon kuuluu 46 jäsenvaltiota, joiden yhteenlaskettu kansalaisten lukumäärä ylittää reilusti puolen miljardin. Euroopan neuvostolla on myös selkeitä vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiseen Euroopassa, sillä esimerkiksi kuolemanrangaistus on kielletty kokonaan Euroopan neuvoston kaikissa jäsenmaissa (Heard, 2011, 143). Euroopan neuvostolla on siis merkitystä jäsenvaltioidensa politiikassa ja se vaikuttaa huonosta tunnettavuudestaan huolimatta satojen miljoonien ihmisten elämään, huomasivat kansalaiset tätä tai eivät. Euroopan neuvosto on siis relevantti eurooppalainen ihmisoikeusinstituutio ja näin ollen myös sen legitimitettä ympäröivät kysymykset ovat relevantteja.

Tässä Euroopan neuvoston legitimitetin tarkasteluun keskittyvässä pro gradu -tutkielmassa tutkimusmetodina käytetään laadullista sisällönanalyysia. Aineistoa lähestytään teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta, eli tutkimusta ohjaavat sekä teoria että aineisto. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin vahvuus on laadullinen tutkimusmetodi, jossa teoria toimii apuna analyysissa, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Analyysiyksiköt valikoituvat aineistosta aikaisemman tiedon perusteella. (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 80-81.)

Tutkimuksen aineistona käytetään Euroopan neuvoston parlamentaarisisessa yleiskokouksessa pidettyjä puheita koskien oikeustapausta Kavala v. Turkey ja tapauksen seuraamiskäsittelyjä. Parlamentaarinen yleiskokous on neljästi vuodessa pidettävä kokous, jossa neuvoston jäsenmaiden parlamentaarikot kokoontuvat keskustelemaan järjestölle keskeisistä aiheista. Tämän pro gradu tutkielman tapauksessa analyysi keskittyy parlamentaarisisessa

yleiskokouksessa pidettyihin puheenvuoroihin, jotka koskettavat Euroopan neuvoston legitimitettä. Legitimitettä käsittelevä puhe voi näyttäytyä monessa eri muodossa, esimerkiksi ilmaistuna huolena järjestön tulevaisuudesta tai sääntöperustaisuuteen tai järjestön toiminnan puolueellisuuteen vetoamisena.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu legitimitettivajeen käsitteelle, erityisesti Stephenin (2018) käyttämässä merkityksessä kansainvälisten järjestöjen kontekstissa. Legitimitettivajeella tarkoitetaan valtaa käyttävän toimijan oikeutetun vallan heikkenemistä sen kohderyhmän silmissä. Legitimitettivaje on legitimitetikriisin esiaste; mikäli toimijan legitimitetti heikkenee entisestään, voi se päätyä legitimitetikriisiin, jossa sen toimintakyky vaarantuu heikon legitimitetin vuoksi. Legitimitettivajetta tai legitimitetin karkaamista voidaan pyrkiä korjaamaan erilaisilla tavoilla, esimerkiksi irtikykennän ja selviytymismekanismien käyttämisen kautta. (Stephen, 2018.)

Tämän tutkielman kontekstissa legitimitettivajeen käsitettä käytetään ymmärtämään Euroopan neuvoston legitimitettä ja sen mahdollisia muutoksia. Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen istunnoissa pidetyistä puheenvuoroista etsitään legitimitettivajeeseen viittäviä ilmaisuja ja mielipiteitä, yrittäen näin selvittää Kavala v. Turkey -tapaukseen liitettäviä mahdollisia legitimitetin heikkenemisen merkkejä. Mikäli tällaisia viitteitä ei löydy, voidaan katsoa, että parlamentaarikot eivät katso tapauksella olevan mahdollisuuksia vaikuttaa Euroopan neuvoston legitimitettiin. Mikäli legitimitettivajeeseen kuitenkin löytyy viitteitä, voidaan parlamentaarikkojen ehdottamia ratkaisuja vajeelle tarkastella Stephenin (2018) korjausehdotusten valossa.

Toinen teoreettisen viitekehyyksen osa rakentuu Oona A. Hathawayn (2002) teoriasta, jonka mukaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ns. ekspressiivistä funktiota on mahdollista käyttää hyväksi. Näin ollen valtioiden näkökulmasta kansainvälisten järjestöjen hyöty ei välttämättä perustu jäsenvaltioiden haluun parantaa ihmisoikeuksia, vaan kyseessä voi olla maine-edun tavoittelemine. Tällaisessa kontekstissa on mahdollista myös syntyä eräänlaisia vapaamatkustajan paikkoja, joissa kaikkien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten osapuolien ei tarvitse toimia niiden velvoittamilla tavoilla. Sopimuksen ei tästä huolimatta välttämättä tarvitse menettää legitimitettiään, sillä sopimuksen tavoitteiden mukaisesti toimivien jäsenvaltioiden panos ikään kuin kannattelee niitä toimijoita, jotka eivät osallistu instrumentaalisen funktion edistämiseen. Vapaamatkustajat hyötyvät tilanteesta, sillä heidän ei tarvitse panostaa sopimuksen noudattamiseen, mutta he saavat kaikki siihen kuulumisesta nousevat hyödyt. (Hathaway, 2002.)

Hathawayn teorian mukaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten allekirjoittajavaltiot eivät välttämättä ole kiinnostuneita ihmisoikeuksien parantamisesta, vaan sopimuksia voidaan allekirjoittaa myös muista syistä, eikä itse sopimusten sisällön noudattaminen tällöin ole jäsenvaltiolle erityisen keskeistä. Koska Kavala v. Turkey -tilanteessa on kyse Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomisesta sen allekirjoittaneen valtion toimesta, voi teoria tarjota tilanteeseen mielenkiintoisen näkökulman. (Hathaway, 2002.)

1.2 Rajaus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa legitimitetin näkökulmasta tarkasteltavaksi kansainväliseksi järjestöksi on rajautunut Euroopan neuvosto. Euroopan neuvosto on eurooppalainen ihmisoikeusjärjestö, jonka prioriteetteja ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen suojeleminen ja edistäminen Euroopan mantereella. Tutkimuksellisesti mielenkiintoisen aiheesta tekee se, että Euroopan neuvoston legitimitetistä on vähän aiempaa tutkimusta ja vielä vähemmän tutkimuksellisesti on huomiota kiinnitetty Kavala v. Turkey -oikeustapaukseen legitimitetin kontekstissa.

Tässä tutkielmassa Euroopan neuvostoon viitataan termeillä Euroopan neuvosto, EN ja pelkästään termillä ”neuvosto” silloin, kun kontekstin perusteella voidaan selvästi erottaa, että puhutaan nimenomaan Euroopan neuvostosta.

Euroopan neuvostoa ympäröivää legitimitetikeskustelua käsitellään tutkielmassa Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa. Kavalan tapaus on valikoitunut ikkunaksi legitimitetikeskusteluun sen vuoksi, että se on ajankohtainen tapaus, jossa Euroopan neuvoston jäsenvaltio toimii jatkuvasti järjestön perussääntöjen vastaisesti. Tapauksen ratkaisun pitkittymisen vaikutuksista järjestön uskottavuuteen on esitetty huolta myös järjestön sisällä (Council of Europe, 2023). Kavala v. Turkey -tapauksen pitkittyminen tarkoittaa myös sitä, että aiheesta on keskusteltu jonkin verran parlamentarisessa yleiskokouksessa tapauksen ollessa käynnissä, mikä tarjoaa kattavan aineiston analyysille.

Tässä pro gradu tutkielmassa on tarkoitus tarkastella Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Kavala v. Turkey -aiheisissa keskusteluissa pidettyjen puheenvuorojen kautta seuraavaa tutkimuskysymystä

1. Ilmaisevatko parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenet puheissaan huolta Euroopan neuvoston legitimitetin heikkenemisestä?

Mikäli parlamentaarikkojen voidaan katsoa esittävän näkemyksiä, joiden mukaan Kavala v. Turkey tapauksella on heikentäviä vaikutuksia Euroopan neuvoston legitimitettiin, täydennetään tätä tutkimuskysymystä kahdella jatkokysymyksellä:

2. Millaisia syitä parlamentaarikot antavat legitimitetin heikkenemiselle?
3. Millaisia ratkaisuja parlamentaarikot esittävät legitimitetin heikkenemiselle?

Mikäli aineistosta sen sijaan ei ole löydettävissä parlamentaarikkojen esittämiä ajatuksia siitä, että Kavala v. Turkey -tapaus vaikuttaa tai on vaikuttamassa Euroopan neuvoston legitimitettiin heikentävällä tavalla, on tämäkin tulos merkittävä. Kavala v. Turkey -tapaus rikkoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan Euroopan ihmisoikeussopimusta; mikäli parlamentaarikot eivät katso tällaisen rikkomuksen vaikuttavan Euroopan neuvoston legitimitettiin, tarjoaa tulos lisätietoa siitä, millaiset perussääntöjen rikkomukset eivät vaaranna järjestön legitimitettä parlamentaarisen yleiskokouksen edustajien silmissä.

Parlamentarisessa yleiskokouksessa pidetyt puheet ovat ikkuna Euroopan neuvoston kokouksiin, jotka tapahtuvat lähes kaikilla muilla saroilla suljettujen ovien takana. Euroopan neuvoston legitimitetin käsittelemisen kannalta muuta hyödyllistä aineistoa olisivat olleet esimerkiksi ministerikomiteassa pidetyt puheenvuorot: niiden kautta voitaisiin saada jäsenmaiden hallitusten virallisia kantoja käsiteltäviin aiheisiin ja aineiston pohjalta voitaisiin yleistää lausuntoja valtioiden pitämiksi sen sijaan, että niitä pitävät valtioiden parlamentaarikot, jotka voivat edustaa jäsenvaltioiden hallitus- tai oppositiopuolueita. Tällöin tutkimuksen aiheeksi olisi voitu valita esimerkiksi jäsenvaltioiden viralliset näkemykset Kavala v. Turkey -oikeustapauksessa. Ministerikomitean kokoukset tapahtuvat kuitenkin luottamuksellisesti suljettujen ovien takana, minkä vuoksi niiden käyttäminen aineistona tämän pro gradu -tutkielman kontekstissa ei ole mahdollista.

Toinen mahdollinen aiheajaus Euroopan neuvostoa ympäröivien legitimitettikeskustelujen käsittelyyn olisi esimerkiksi Venäjän ero järjestöstä vuonna 2022. Tutkimusaiheena Venäjän ero olisi varmasti mielenkiintoinen ja tarjoaisi kiinnostavan näkökulman Euroopan neuvoston legitimitettiin. Venäjän eroaminen näyttäytyy parlamentaarisen yleiskokouksen aineistossa hyvin erilaisena ilmiönä kuin Kavala: Kavalan tapaus on hitaasti etenevä ja toistaiseksi ratkaisematon, kun taas Venäjän hyökkäyssota oli Euroopan neuvostossa nopeasti käynnistytävä, akuutti kriisi, joka johti Venäjän erottamiseen Euroopan neuvostosta vain muutaman viikon kuluessa. Venäjän eron yhteydessä pidettiin vain yksi ylimääräinen parlamentaarisen yleiskokouksen istunto, jonka debattiosuus oli varsin lyhyt, eikä erottamisesta keskusteltu tätä

edeltävästi parlamentaarisisessa yleiskokouksessa. Venäjän tapauksessa ministerikomitean rooli oli myös merkittävä osa erottamispäätöstä ja ministerikomitean näkökulman olisi tullut olla keskeinen osa Venäjään keskittyvää aihe- ja aiherajausta. Kavalan valinta tutkimuksen aiheeksi Venäjän sijaan on aineistollinen preferenssi: Kavalan tapausta käsittelevä aineisto on useamman vuoden aikaväliltä ja käsittelee edelleen järjestön sisällä ajankohtaisena olevaa aihetta, kun taas Venäjän tapausta käsittelevä aineisto on käytännössä kokonaan Venäjän erottamisen eli kriisin ratkaisemisen jälkeistä.

Pro gradu -tutkielma rakentuu seuraavasti. Johdantoluvussa on ensin käyty läpi aiempaa legitimizeettiin, kansainväliseen politiikkaan ja Euroopan neuvostoon keskittyvää tutkimusta sekä esitelty tutkielman rajaus, tavoitteet, tutkimuskysymykset ja teoreettinen viitekehys lyhyesti.

Tutkielman toisessa luvussa käsitellään legitimizeettiteoriaa ja keskeisiksi nousevat empiirisen ja normatiivisen legitimizeetin käsitteet. Tästä siirrytään legitimizeettiin kansainvälisessä politiikassa, keskittyen erityisesti kansainvälisten järjestöjen legitimizeettiin. Luvussa 2.3. käsitellään legitimizeettikriisin ja legitimizeettivajeen käsitteitä ensin Jürgen Habermasin ja sitten Matthew D. Stephenin näkökulmista.

Tutkielman kolmas luku käsittelee Euroopan neuvostoa kansainvälisenä järjestönä. Luvussa käydään läpi järjestön tavoitteita ja arvoja, sen toimielimiä ja toimivaltaa sekä järjestöä kohtaan kohdistettua kritiikkiä. Tästä päästään siirtymään neljänteen lukuun ja tutkielman keskiössä olevaan oikeustapaukseen Kavala v. Turkey. Luvussa käydään läpi Kavala v. Turkey -tapausta edeltävät tapahtumat, ensimmäinen vuonna 2019 annettu EIT:n tuomio tapauksesta ja vuosina 2021 ja 2022 käyty Euroopan neuvoston rikkomusmenettely Turkia vastaan. Lopuksi alaluvussa 4.4 avataan Osman Kavalan ja tämän oikeustaistelun merkitystä laajemmassa symbolisessa mittakaavassa, ei vain yhtenä vangittuna miehenä muiden joukossa.

Tutkielman viidennessä luvussa päästään käsittelemään tarkemmin tutkielmassa käytettävää aineistoa sekä menetelmää. Tästä siirrytään itse aineiston analyysiin luvussa kuusi. Analyysiluku koostuu neljästä alaluvusta, joista ensimmäisessä esitellään puheenvuorojen jakaantumista aineistossa. Kolme muuta alalukua vastaavat jokainen yhteen tutkielman tutkimuskysymyksistä. Tutkielman seitsemäs luku sisältää tutkielman johtopäätökset. Tässä luvussa perehdytään myös potentiaalsiin jatkotutkimuksen aiheisiin.

2 LEGITIMITEETIN TEORIA

Legitimiteetillä tarkoitetaan politiikan tutkimuksessa tyypillisesti uskoa siihen, että poliittinen toimija, instituutio, hallitus tai laki on oikeutettu ja hallitsee oikeutetusti. Instituutio on legitiimi, mikäli sen vallankäyttö on oikeutettua moraalista ja sosiaalisesta näkökulmasta (Zaum, 2013a, 7). Legitimiteetti on jonkin toimijan normatiivinen usko, jonka mukaan valtaa käyttävän toimijan tai instituution kehotuksia tulee noudattaa (Hurd, 2008, 7). Ian Clarkin (2005, 207) mukaan legitimiteetti on yhdistelmä muita arvoja, eikä käsite yksinään sisällä minkäänlaista itsenäistä standardia, jota vasten legitimiteettiä voidaan arvioida. Legitimiteetti onkin subjektiivista, eikä siitä näin ollen voida puhua absoluuttisena tai objektiivisena; se voi vaihdella erilaisten ryhmien välillä ja se, että toimijalla on jonkin ryhmän silmissä legitimiteetti ei tarkoita sitä, että näin olisi jonkin toisen ihmisryhmän silmissä. Tämän vuoksi on myös mahdollista, että järjestö, jota suuri yleisö ei pidä legitiiminä on sen kohderyhmän silmissä legitiimi ja pystyy näin käyttämään kohderyhmäänsä kohtaan legitiimiä valtaa. Se, miten tällainen usko syntyy ja miten sitä voidaan havainnoida, on kuitenkin haarautunut useaan eri teoreettiseen näkökulmaan politiikan tutkimuksen sisällä.

Ian Hurdin (2008, 2) mukaan legitimiteetti on keskeinen osa kansainvälisen politiikan tutkimusta ja legitimiteetin ohittava kansainvälisen politiikan tutkimus ohittaa myös kokonaan kansainvälisen politiikan pelikentillä tärkeitä ilmiöitä kuten valtapositioiden hyödyntämisen ja mainehaitan välttämisen. Kun usko jonkin toimijan oikeutettuun vallankäyttöön eli legitimiteettiin laajenee koko yhteiskunnan tasolle, muuttaa se kaikkien järjestelmässä toimivien toimijoiden käytöstä. Toimijan legitiimi valta muuttaa yleisiä odotuksia toimijaa kohtaan ja näin myös ne, jotka eivät usko toimijan vallan legitimiteettiin alkavat suhtautumaan tähän eri tavoin. Toisin sanoen, instituution tai toimijan saama yleinen legitimiteetti muuttaa kaikkien toimijoiden suhtautumista ja toimimista sitä kohtaan, uskoivat muut toimijat sitten sen legitimiteettiin tai eivät. (Hurd, 2008, 7.) Legitimiteetti on keino kasvattaa valtaa ja järjestö, joka käyttää legitiimiä valtaa käyttäytyy hyvin erilaisesti kuin järjestö, jonka käyttämä valta ei ole legitiimiä (Hurd, 2008, 33).

Tässä luvussa käydään ensin läpi legitimiteettiteorioiden perustuksiksi usein miellettyjä empiirisen ja normatiivisen legitimiteetin teorioita, joiden kautta voidaan ymmärtää myöhempää teoreettista kehitystä. Tästä siirrytään legitimiteettiin nimenomaan kansainvälisen politiikan kontekstissa ja käydään läpi Oona A. Hathawayn teoria, joka koskee kansainvälisten ihmisoikeussopimusten legitimiteettiä ja ihmisoikeussopimusten ekspressiivistä ja

instrumentaalista funktiota. Luvun kolmannessa aluvussa käsitellään legitimizeettikriisin ja legitimizeettivajeen käsitteitä, ensin Jürgen Habermasin näkökulmasta käsitteiden isänä ja sen jälkeen Matthew D. Stephenin näkökulmasta kansainvälisten järjestöjen legitimizeettivajeen ja mahdollisten legitimizeettivajeen korjaustapojen kontekstissa.

2.1 Legitimizeettiteorian lähtökohdat

Perinteisesti legitimizeetti jaetaan kahteen eri lähtökohtaan: empiiriseen ja normatiiviseen legitimizeettiin. Suuri osa muista teorioista pohjautuu näiden teorioiden luomalle perustalle.

Empiiristä legitimizeettiä käsitellessä on relevanttia puhua yhdestä legitimizeettikeskustelun kantaisista, Max Weberistä, joka vuoden 1920 teoksessaan *The Theory of Social and Economic Organization* erottelee kolme auktoriteetin tyyppiä: perinteeseen perustuvan, karismaan pohjautuvan ja legaalis-byrokraattisen auktoriteetin. Perinteeseen perustuva auktoriteetti nojaa nimensä mukaisesti totuttuihin tapoihin ja historiaan; legitimizeetti syntyy historiallisen jatkumon tuotteena. Karismaattinen auktoriteetti perustuu poliittisen toimijan henkilökohtaiseen luotettavuuteen tai karismaan, joka luo kansassa luottamuksen tunteen ja näin legitimoii kyseisen toimijan poliittista johtajuutta ja poliittisia toimia. Legaalis-byrokraattisessa auktoriteetin mallissa yhteiskunnan toimintojen avoimuus ja laillisuus hyväksytään yleisesti ja näitä prosedureja seuraamalla luodaan luottamus tehtyjä päätöksiä kohtaan. (Weber, 1964.) Weberin käsitys legitimizeetistä perustuu kansan uskoon järjestelmää kohtaan. Weber ei erottele sisä- ja ulkopoliittikan tasoja toisistaan legitimizeetistä puhuessaan (Kronlund, 2022).

Empiirisen legitimizeetin katsotaan olevan sosiaalisesti konstruoitu ilmiö. Tällöin legitimizeetti siis nousee jostakin ryhmästä ja kohdistuu johonkin toimijaan, perustuen kokemukseen. Koska legitimizeetti on tällöin sosiaalisesti konstruoitu, voi se vaihdella eri ihmisryhmien välillä ja toimijan legitimizeetti voi olla hyvinkin häilyvä. Tällainen legitimizeetti perustuu vallankäytön kohderyhmän kokemuksiin ja mielipiteisiin; valta on siis oikeutettua, jos ne, joihin se kohdistuu kokevat vallankäytön oikeutetuksi. (Gronau & Schmidtke, 2016.)

Toinen perinteisesti tunnistettu legitimizeetin muoto on normatiivinen legitimizeetti, jossa legitimeiksi voidaan katsoa hallinto, joka perustuu johonkin yhteisesti määrättyyn moraalistandardiin. Tällainen legitimizeetti perustuu Jean-Jacques Rousseauin ajatuksiin siitä, millainen voisi olla legitime hallintojärjestelmä. Rousseauin näkemyksen mukaan hallinto on

legitiimiä silloin, kun se seuraa kansan yleistähtoa. Hallintojärjestelmän legitimizeettiä vahvistavat esimerkiksi yhteiskunnallinen yhtenäisyys ja kansan kokoontuminen yhteen säännöllisesti, sillä nämä vahvistavat myös yleistähtoa (Bertram, 2023). Legitimeetti oikeuttaa hallinnon voimakäytön ja Rousseau mukaan luo velvollisuuden kansalle totella hallintoon (Fabienne, 2023). Rousseauille on myös tärkeää, että legitiimi valta ei voi riistää yksilöitä vapaudestaan (Rousseau, 1999, 49–53).

Kun legitimizeettiä tarkastellaan normatiivisesta näkökulmasta, nousee jonkin toimijan legitimizeetti esimerkiksi kansan uskon sijaan siitä, miten hyvin toimija ansaitsee legitiimiksi tunnustettavuuden sen perusteella, kuinka hyvin se täyttää legitiimille hallinnolle asetetut vaatimukset. (Pickel & Pickel, 2024.) Voidaan siis ajatella, että on olemassa jokin ”täydellinen” versio legitimizeetin toteutumisesta, jota vastaan toimijaa verrataan ja arvioidaan, kuinka hyvin se täyttää legitimizeetille määrättyt vaatimukset. Legitimeetti on tyypillisesti sidottu kansainvälisesti hyväksytyihin moraalistandardeihin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja demokratiaan (Gronau & Schmidtke, 2016). Esimerkiksi Allen Buchanan ehdottaa teoksessaan *Justice, Legitimacy, and Self-Determination: Moral Foundation for International Law* (2003), että valtioiden tunnustaminen legitiimeiksi tulisi sitoa siihen, kuinka hyvin ne noudattavat ihmisoikeuksia (Buchanan, 2003, 432). Legitimeetistä voidaan näin siis tehdä objektiivisempi asia, jota voidaan mitata ilman empiirisen legitimizeetin kaltaista riippuvuutta kansan ajatuksista tai mielipiteistä.

Täysin objektiiviseksi ei normatiivistakaan legitimizeettiä voida kuitenkaan kutsua. Kun toimijan legitimizeettiä arvioidaan vertaamalla sitä johonkin ”täydelliseen” käsitykseen legitimizeetistä, perustuu tämä ihanteellinen legitimizeetti myös arvovalintoihin. Myös normatiivisen legitimizeetin toteutuminen on siis legitimizeettiä arvioivasta ryhmästä kiinni, sillä erilaiset yleisöt painottavat erilaisia arvoja. Legitimeettiin liitettävät arvot ovat osa sosiaalisia prosesseja, minkä vuoksi ne voivat myös vaihdella eri kulttuureissa, ja ne ovat alttiita sosiaalisille muutoksille. (Zaum, 2013a, 10.) Tämän vuoksi myöskään normatiivisesta legitimizeetistä ei voida puhua universaalina legitimizeetin mittarina, vaikka ne arvot, joihin se tyypillisesti perustuu ovatkin usein universaaleina pidettyjä ihmisarvoja.

Vaikka suuri osa legitimizeettiteoriasta pohjautuu näiden kahden teoriasuuntauksen luomalle perustalle, on legitimizeetin teoria laajentunut laajasti myös niiden ulkopuolelle. Normatiivinen ja empiirinen legitimizeetti ovat termeinä hyödyllisiä, kun halutaan luoda jonkinlainen karkea kahtiajako olemassa olevalle legitimizeetin teorialle. Legitimeetin teoriaa on kuitenkin

huomattavasti erilaisilla tutkimusalueilla ja koulukunnilla. Näistä syistä empiirisen ja normatiivisen legitimitietin ero on hyödyllistä ymmärtää, mutta erottelun kautta yksin ei päästä kovin syvälle esimerkiksi legitimitietin ongelmien käsittelyyn tai kansainvälisiä järjestöjä koskevan legitimitietin tarkasteluun.

2.2 Legitimitietti kansainvälisessä politiikassa

Kansainvälisessä politiikassa legitimitietin tutkiminen on varsin uusi ilmiö. Perinteisesti legitimitietti on yhdistetty hierarkkisiin suhteisiin esimerkiksi hallitsijan ja hallittavien välillä, kun taas suosiossa olevan realistisen kansainvälisen politiikan näkökulman mukaan kansainvälisen politiikan järjestelmä on anarkinen. Dominik Zaumin mukaan legitimitiettitutkimuksen nousua kansainvälisen politiikan tutkimuksessa selittää muun muassa se, että kansainvälisestä järjestelmästä on anarkisuuden ohella löydetty myös hierarkisia osioita, joita ovat esimerkiksi kansainväliset järjestöt sekä valtioiden väliset hierarkiat, jotka johtuvat valtaeroista. Legitimitiettikeskustelua on nostattanut myös se, että kansainväliset järjestöt enenevässä määrin ovat alkaneet puuttua jäsenvaltioidensa sisäisiin poliittisiin kysymyksiin, mikä nostaa esille kysymyksen niiden oikeutetun vallan rajoista. (Zaum, 2013a, 5–7.) Näiden lisäksi legitimitietin tutkiminen kansainvälisten järjestöjen kontekstissa tulee yhä relevantimmaksi fokuksen väistyessä pois valtiokeskeisestä voimatasapainosta (Hurd, 2008, 9).

2.2.1 Kansainvälisten järjestöjen legitimitietti

Legitimitietillä tarkoitetaan valtio-opin ja kansainvälisen politiikan kontekstissa oikeutettua valtaa ja vallankäyttöä. Legitimitietti on terminä muuntautuva ja sen määritelmät liittyvät aina johonkin tiettyyn ajalliseen kontekstiin (Williams, 2013). Matthew D. Stephenin (2018) mukaan kansainvälisten järjestöjen erityispiirre legitimitietin kontekstissa on se, että niiden tulee näyttäytyä legitimeinä niin järjestön toiminnan ulkopuoliselle yleisölle kuin myös järjestössä tiiviisti toimiville jäsenvaltioiden edustajille. (Stephen, 2018.)

Dominik Zaumin (2013a) mukaan instituutiolla voidaan katsoa olevan normatiivista legitimitiettiä, mikäli sen rakenne, prosessit ja toimet täyttävät tietyt kriteerit. Näiden kriteerien joukkoon luetaan mm. suostumuksellisuus ja oikeudenmukaisuus. Zaum kuitenkin katsoo myös, että nämä kriteerit yksin eivät voi olla legitimitietin ainoita mittapuita, sillä legitimitietillä on myös toinen, sosiaalisten prosessien kautta syntyvä ja muuntautuva ulottuvuus, jota Zaum kutsuu sosiaalisiksi legitimitietiksi. Nämä kaksi legitimitietin

ulottuvuutta ovat vahvassa yhteydessä toisiinsa. Sosiaalinen legitimizeetti on lähellä empirisen legitimizeetin käsitettä, mutta painottaa enemmän legitimoimisen prosessia. Legitimizeetti ei siis ole ainoastaan jonkin instituution ominaisuus, vaan sen sosiaalisen aspektin vuoksi se on sosiaalinen rakenne, jota voidaan vahvistaa tai heikentää legitimaation kautta. (Zaum, 2013a, 10–11.)

Kansainväliselle järjestölle legitimizeetin saavuttaminen on eräänlainen elinehto: järjestö, jolla ei ole kansainvälisen yhteisön ja erityisesti sen omien jäsenmaiden kunnioitusta, ei ole erityisen tehokas sellainen. Legitimizeetillä ei kuitenkaan ole merkitystä ainoastaan järjestön oman jatkuvuuden kannalta. Kansainvälisen järjestön legitimizeetti vaikuttaa myös sen valtaan antaa legitimizeettiä muille: esimerkiksi Euroopan neuvoston jäsenyys legitimoii sen jäsenvaltioita sekä järjestön tekemiä päätöksiä. Muun muassa Kosovon osallistuminen parlamentaarisen yleiskokouksen (PACE) kokouksiin on merkittävä Kosovon aseman legitimoija, vaikka Euroopan neuvosto ei Kosovon valtiota virallisesti olekaan tunnustanut. Legitiimi kansainvälinen järjestö siis siirtää legitimizeettiään päätöksiinsä ja jäseniinsä (Kronlund, 2022).

Jäsenyys kansainvälisessä järjestössä ei automaattisesti tarkoita sitä, että kyseinen järjestö nauttii jäsentensä legitimizeetistä. Frostin (2013) mukaan kansainväliset järjestöt, jotka on alun perin perustettu jotakin tiettyä tarkoitusta varten kasvavat ja muuttuvat ajan kuluessa. Esimerkiksi YK:sta on tullut normien rakentaja, joka itsessään jo symbolisoi kansainvälistä yhteisöä. Sellaisista järjestöistä eroaminen, joilla ei ole selkeärajaista yhtä tarkoitusta, on vaikeampaa kuin sellaisesta järjestöstä eroaminen, jolla on vain yksi tehtävä. Eroaminen esimerkiksi YK:sta merkitsisi samalla YK:n ajamien arvojen hylkäämistä, minkä harva valtio on halukas tekemään, varsinkin siitä koituvan mainehaitan vuoksi. Kansainväliset järjestöt luovat jäsenilleen eräänlaisen aseman maailmassa ja kansainvälisessä politiikassa, joka tekee jäsenmaista relevantteja. Tämän vuoksi ei voida suoraan myöskään sanoa, että kuuluminen tiettyyn kansainväliseen järjestöön automaattisesti tarkoittaa sitä, että järjestöllä on jäsentensä legitimizeetti; järjestö saattaa vain olla kasvanut niin merkittäväksi toimijaksi, että siitä eroaminen on merkittävämpi haitta valtiolle kuin siihen kuuluminen, vaikka järjestöllä ei olisikaan jäsenmaan silmissä legitimizeettiä. (Frost, 2013.)

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa on usein ollut tapana nähdä kansallisvaltiot itsenäisinä toimijoina ja kansainväliset järjestöt tämän itsenäisyyden rajoittajina (Sarooshi, 2004). Tällä tavoin tarkasteltuna on se pohja, jolle kansainväliset järjestöt rakentuvat kuitenkin

pohjimmiltaan ristiriitainen. Valtiot ovat Westfalenin rauhan mukaisen valtiokäsityksen mukaan täysin vapaita päättämään omista asioistaan, mutta toisaalta ollakseen jollakin tavalla merkityksellinen ja tehokas tulee kansainvälisten organisaatioiden käyttää jonkinlaista valtaa suhteessa valtioihin, muuten ei voida puhua toimivasta ja tarpeellisesta kansainvälisestä järjestöstä. Hurdin mukaan tämä ristiriita ratkaistaan kirjallisuudessa tyypillisesti suostumuksen käsitteellä: valtio on kansainvälisen järjestön rajoittama vain siinä tapauksessa, että se itse suostuu tällaiseen järjestelyyn. Näin ei kuitenkaan voida sanoa yksiselitteisesti. Hurdin mukaan valtiot pyrkivät tyypillisesti noudattamaan kansainvälisiä velvollisuuksiaan myös silloin, kun ne ovat valtion oman edun vastaisia. Myös silloin kun valtiot rikkovat kansainvälisiä velvoitteita pyrkivät ne rikkomuksesta huolimatta tyypillisesti toimimaan tavalla, jossa rikkomus näyttäytyy oikeutettuna kansainvälisen lainsäädännön ja yhteisesti ymmärrettyjen kansainvälisten sääntöjen valossa. (Hurd, 2008, 4–5.)

Hurdin mukaan ei voida selkeästi sanoa, että kansainvälisten sääntöjen noudattaminen on ainoastaan valtioiden omasta suostumuksesta kiinni: jos valtioilla olisi täysin vapaa tahto, noudattaisivat ne sääntöjä silloin kun säännöt sopivat niille ja jättäisivät tekemättä näin silloin kun se olisi niiden oman edun mukaista. Sen sijaan että valtiot toimisivat vapaasti, toimien järjestöjen kontekstissa silloin kun se on niiden edun mukaista ja muuten toisaalla, valtiot pyrkivät yleensä vaikuttamaan kansainvälisten järjestöjen toimintaan niiden sisältä käsin. (Hurd, 2008, 1-8.)

Kansainvälisten järjestöjen käyttämä valta mielletään tyypillisesti normatiiviseksi. Normatiivisella vallalla tarkoitetaan valtaa, joka perustuu normatiiviseen oikeutukseen fyysisen tai taloudellisen oikeutuksen sijaan (Manners, 2009). Normatiivisen vallan käyttäjä levittää valitsemiaan normeja muille toimijoille pehmeän vallan mekanismein. Jotta normatiivinen valta on legitiimiä, tulee sen kautta edistettyjen arvojen vaikuttaa legitiimeiltä ja niiden edistämisen tulee tapahtua koherenssilla ja yhtenäisellä tavalla. Arvoista voi tehdä legitiimejä esimerkiksi legitiimeiksi tunnustettujen järjestöjen kontekstissa luodut kansainväliset sopimukset, jotka edistävät kyseisiä arvoja. Normatiivinen valta on suostuttelevaa ja se edellyttää usein multilateraalisen kanssakäymisen institutionalisointia. Vallan prosessien ja sen tulosten tulee luoda sosiaalista kanssakäymistä maiden välille ja olla sosiaalinen projekti, jossa sekä normien levittäjän että niiden vastaanottajan välille syntyy sosiaalinen suhde. (Manners, 2009.)

2.2.2 Hathawayn teoria kansainvälisten sopimusten legitimitetistä

Oona A. Hathaway esittää vuoden 2002 artikkelissaan *Do Human Rights Treaties Make a Difference?* teorian, jonka mukaan valtiot eivät ainoastaan noudata kansainvälisen yhteisön sääntöjä ja lainsäädäntöä siksi, että ne ovat sitoutuneet niihin tai siksi, että ne hyötyvät sääntöjen noudattamisesta, vaan siksi että valtiot hyötyvät siitä miltä kansainvälisten sopimusten ratifikaatio näyttää ulkoa käsin (Hathaway, 2002). Hathawayn artikkeli käsittelee pääsääntöisesti kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, ei niinkään kansainvälisiä järjestöjä. Samat teoreettiset näkökulmat sopivat kuitenkin myös esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen kontekstiin, sillä kansainväliset järjestöt tyypillisesti rakentuvat erilaisista sopimuksista.

Hathawayn mukaan kansainvälisillä sopimuksilla on ekspressiivinen funktio, jonka mukaan sopimukseen liittyminen vaikuttaa siihen, miten valtioista ajatellaan kansainvälisessä kontekstissa. Kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen allekirjoittaminen ja ratifointi ovat lausuntoja ihmisoikeuksien puolesta. Ratifioidessaan sopimuksen valtio saattaa siis vaikuttaa siihen, millaisena toimijana se nähdään kansainvälisessä yhteisössä. Sopimuksilla on myös instrumentaalinen funktio, joka pyrkii sopimuksen sisällön mukaisiin muutoksiin eli toisin sanoen siihen, että sopimusta noudatetaan. (Hathaway, 2002.)

Kansainvälisten sopimusten allekirjoittaminen tai ratifioiminen eivät Hathawayn mukaan tee valtioista todennäköisempiä noudattamaan ihmisoikeuksia; vaikutus ei ole positiivinen eikä myöskään negatiivinen, vaan sopimuksilla ei vaikuta olevan erityistä vaikutusta ihmisoikeustilanteen muutoksiin. (Hathaway, 2002.) Tämän Hathaway katsoo johtuvan siitä, että toisinaan sopimusten instrumentaalinen ja ekspressiivinen funktio voivat päätyä ristiriitaan: valtiot liittyvät ihmisoikeussopimukseen vaikuttaakseen ihmisoikeuksia noudattavilta valtioilta, eivät siksi, että ne haluaisivat todellisuudessa edistää ihmisoikeuksia. Valtiot siis haluavat saada hyötyä sopimusten ekspressiivisestä funktiosta ilman, että ne haluavat tehdä muutoksia edistääkseen sopimusten instrumentaalisia funktioita. Tällaiseen tilanteeseen päädytään varsinkin silloin, kun sopimuksen tavoitteiden ja sääntöjen noudattamista ei valvota tehokkaasti. (Hathaway, 2002.)

Ihmisoikeussopimuksia allekirjoitetaan ja ratifoidaan, koska tähän on kansainvälisen yhteisön tasolta merkittävää painetta (Hathaway, 2002). Ihmisoikeussopimuksia ei Hathawayn näkemyksen mukaan siis niinkään allekirjoiteta niiden tavoitteiden vuoksi, vaan muun kansainvälisen yhteisön valvonnan vuoksi. Tämä voi johtaa siihen, että sopimukset ja järjestöt

voivat toimia tekosyynä, joiden vuoksi ihmisoikeustoimia ei tarvitse todellisuudessa parantaa, sillä ihmisoikeussopimuksen ratifioiminen riittää saavuttamaan sopimuksen ekspressiivisen funktion, eli ihmisoikeuksia noudattavan valtion maineen. Demokratioissa ihmisoikeussopimusten ekspressiivinen ja instrumentaalinen funktio kohtaavat useammin kuin muiden valtioiden kohdalla, sillä demokraattisten hallitusten on vaikeampaa sitoutua sopimukseen pelkästään ekspressiivisistä syistä ilman, että sopimusten sisältöä noudatetaan ainakin jossakin määrin. (Hathaway, 2002.)

Sopimusten ekspressiivistä voimaa voidaan myös käyttää suojana todellista muutoksen tarvetta vastaan. Tällöin valtiot, jotka ovat esimerkiksi kohdanneet ihmisoikeustoimiinsa kohdistuvaa muutospainetta allekirjoittavat ja ratifioivat kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen ja näin saavat parannettua mainettaan. Todellisia muutoksia valtion ihmisoikeustilanteeseen ei välttämättä siis tarvita, vaan muutospaineeseen vastaamiseksi riittää sopimuksen allekirjoittaminen ilman sopimuksen instrumentaalisen funktion mukaisia muutoksia. Ekspressiivisen ja instrumentaalisen funktion ristiriidat ovat erityisen yleisiä ihmisoikeussopimusten tapauksessa tehottomien vastatoimien ja heikon monitoroinnin vuoksi. (Hathaway, 2002.)

Hathawayn näkemyksen mukaan huonon ihmisoikeushistorian omaavat valtiot hyötyvät kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin liittymisestä enemmän, kuin hyvän ihmisoikeustilanteen valtiot, sillä ne saavat ratifioinnin kautta ihmisoikeusvaltioiden maineen ja näin ollen positiivista maine-etua. Tällaiset valtiot pääsevät näyttämään sitoutumisensa ihmisoikeuksiin, usein ilman todellista velvollisuutta muuttaa ihmisoikeustilannettaan. (Hathaway, 2002).

Esimerkkinä ekspressiivisen funktion tarjoamista eduista Hathaway viittaa Daniel Farberiin, jonka mukaan ihmisoikeuksien parantaminen valtiossa saattaa auttaa valtiontaloutta, sillä se tekee valtiosta luotettavamman oloisen muiden valtioiden silmissä (Farber, 2002). Koska Hathawayn näkemyksen mukaan huonon ihmisoikeushistorian maille epäonnistuminen sopimusten noudattamisessa ei välttämättä johda negatiiviseen mainehaittaan, ei valtioiden tarvitse Hathawayn näkemyksen mukaan siis itse asiassa parantaa ihmisoikeuksiaan saadakseen maineen muutoksesta seuraavat taloudelliset edut, vaan riittää että valtio saa näyttäytyttyä ihmisoikeusvaltiona. Todellista ihmisoikeuksien parantumista ei siis tarvitse tapahtua, jotta valtio saa hyödyttyä ekspressiivisen funktion tarjoamista eduista. (Hathaway, 2002).

Hathawayn mukaan ihmisoikeussopimuksista on valtioille enemmän hyötyä kuin haittaa, sillä tyypillisesti valtiot eivät joudu kohtaamaan sanktioita edes siinä tapauksessa, että ne eivät noudata sopimuksen sisältöä. Kaikki sopimuksen osapuolet eivät kuitenkaan voi jättää sopimuksen velvollisuuksia noudattamatta, sillä jos kaikki sopimuksen ratifioineet osapuolet laiminlöisivät velvoitteensa, ei sopimuksella olisi minkäänlaista käytännön arvoa. Sopimusten arvo perustuu siihen, että osa sopimuksen ratifioineista valtioista noudattaa sen sisältöä. Sopimusta noudattavat osapuolet näin siis legitimoivat sopimuksen toimimalla sen mukaisesti. Kaikkien ei kuitenkaan näin tarvitse tehdä. Mikäli riittävän moni sopimuksen allekirjoittanut valtio noudattaa tai vähintäänkin pyrkii noudattamaan sen sisältöä, tulee sopimuksesta legitimi. (Hathaway, 2002.) Tämä legitimizeetti on kuitenkin myös se tekijä, joka mahdollistaa sopimuksen ekspressiivisen funktion hyväksikäytön.

Hathaway mainitsee Euroopan ihmisoikeussopimuksen nimeltä, nostaen esille nimenomaan sopimuksen noudattamisen monitorointia varten luodun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen. Hathawayn mukaan alueellisilla ihmisoikeussopimuksilla on tehokkaammat monitorointimekanismit nimenomaan paikallisten tuomioistuinten luomisen vuoksi. Näistä monitorointimekanismeista huolimatta alueellisetkaan ihmisoikeussopimukset eivät aina toimi ongelmattomasti, sillä niihin kuuluvia voimakkaita seuraamusmenettelyjä käytetään todellisuudessa harvoin. Sopimusten noudattaminen ei näin ollen saa aina järjestöissä riittävää huomiota siitä huolimatta, että sopimusten noudattaminen kuuluu järjestön sääntöihin. Hathaway sanookin, että paras indikaattori sopimusten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamiselle eivät ole sanktiot tai jäsenvaltioiden monitorointi, vaan tiukat sisäänpääsykriteerit sopimukseen liittyville jäsenvaltioille. Tällainen liittymiskriteeri on Hathawayn mukaan mm. Euroopan neuvostolla, joka vaatii puhdasta ihmisoikeushistoriaa liittymiskriteereissään. (Hathaway, 2002.)

Vaikka Hathaway päätyykin siihen lopputulokseen, että kansainvälisten ihmisoikeussopimusten allekirjoittaminen ei automaattisesti tarkoita parantuvaa ihmisoikeustilannetta sopimuksen ratifioineissa maissa, ei hän katso ihmisoikeussopimusten olevan kuitenkaan täysin turhia. Hathawayn mukaan siitä huolimatta, että ihmisoikeuksien parantaminen ei ole käytännössä pakollista sopimukseen liittymisen jälkeen, on sopimuksilla kuitenkin normatiivinen voima. Sopimusten ratifioimisen jälkeen on epätodennäköistä, että valtiot aktiivisesti heikentävät ihmisoikeustilannettaan, vaikka merkittävää parannusta ei tapahtuisikaan. Vaikka sopimukset eivät automaattisesti tuokaan merkittäviä parannuksia

ihmisoikeuksiin, voidaan sopimuksilla katsoa olevan myös positiivisia vaikutuksia. Hathaway myös teoretisoi, tosin ilman erityistä tutkimusfokusta aiheeseen, että sellaisetkin valtiot, jotka ratifioivat kansainvälisiä sopimuksia toivoen ekspressiivisen funktion tarjoamaa hyötyä, saattavat päätyä normien leviämisen kautta vahvistamaan ihmisoikeustilannettaan pitkällä, vuosikymmeniä kestäväällä aikavälillä (Hathaway, 2002).

2.3 Legitimiteettikriisi ja legitimiteettivaje

2.3.1 Habermasilainen legitimiteettikriisi

Jürgen Habermas esitteli legitimiteettikriisin käsitteen ensimmäisen kerran vuonna 1973 teoksessaan *Legitimation Crisis*. Habermasin mukaan legitimiteettikriisi tapahtuu, kun kansalaiset kokevat, etteivät he tule edustetuiksi, sillä legitimiteettikriisissä olevalla toimijalla, yhteiskunnallisella rakenteella tai instituutiolla ei ole valmiuksia ylläpitää niitä rakenteita, joiden kautta se pyrkii täyttämään sille ominaiset funktiot. Legitimiteettikriisiä edeltää legitimiteettivaje, jonka Habermas kertoo tarkoittavan sitä, kun yhteiskunnassa ei ole mahdollista hallinnollisin keinoin ylläpitää tarvittavia normatiivisia rakenteita. (Habermas, 1988, 47–48.)

Habermasin näkemyksen mukaan legitimiteetti syntyy, kun kansa osallistuu oikeuttaviin prosesseihin julkisen keskustelun eli deliberaation kautta. Kansa siis osaltaan luo legitimiteetin, sillä kansan osallistuminen osana päätöksentekoa luo sen keskuudessa uskoa hallinnon ja lainsäädännön legitimiudesta. Siinä vaiheessa, kun päätöksentekevällä auktoriteetilla on jo legitimiteetti, voi päätöksenteon legitimiteetti nousta myös tästä jo olemassa olevasta legitimiteetin tasosta. (Habermas, 1988, 99–101). Deliberaatio ei siis aina ole tarpeellista, mikäli päättäjillä on jo ennestään deliberaation ja kansan osallistumisen kautta saavutettu legitimiteetti.

Habermasin määritelmän mukaan kriisi on voima, joka riistää sen subjektin jostakin osasta sen suvereniteettia, ja kriisistä vapautuminen merkitsee sen kohteen vapautumista kriisin vaikutusvallasta. Yhteiskuntatieteissä käytetään Habermasin mukaan tyypillisesti järjestelmällistä lähestymistapaa kriiseihin, jonka mukaan kriisistä on kyse, kun sosiaalisessa järjestelmässä on vähemmän ratkaisukeinoja ongelmalle kuin on tarpeellista järjestelmän jatkumiselle. Sosiaalisia järjestelmiä uhkaavat kriisit ovat järjestelmän sisäisistä ristiriidoista nousevia, eivätkä tyypillisesti johdu ulkoisista muutoksista. Kriisi syntyy, kun järjestelmä

muuttuu sisäisesti niin paljon, että sen ydinarvot tulevat uhatuiksi ja sen olemassaolon jatkuvuus vaarantuu. Kriisi habermasilaisittain on siis toimijaa tai järjestelmää kohtaava eksistentiaalinen uhka, joka johtuu sen sisäisistä ristiriidoista. (Habermas, 1988, 1–6.)

Habermasin käsitys legitimizeettikriisistä on varsin vahvasti sidottu kapitalistiseen talousjärjestelmään. Habermas katsoo erilaisten kriisien nousevan nimenomaisesti kapitalistisen talousjärjestelmän tarpeesta jatkuvalla kasvulla, jolle esimerkiksi rajalliset luonnonvarat tulevat jossain vaiheessa laittamaan lopun (Habermas, 1988, 41–42). Kapitalismin kriisiherkän luonteen vuoksi Habermasin mukaan valtioiden on täytynyt alkaa puuttua järjestelmän toimintaan, jotta sen jatkuminen voitaisiin taata. Valtiot ovatkin siis vain yksiköitä, jotka hidastavat kapitalistisen talousjärjestelmän alasajoa. (Habermas, 1971, 100–101.)

Vaikka Habermas antaa legitimizeettikriisin käsitteelle varsin spesifin merkityksen, on termin käyttö sittemmin laajentunut myös Habermasin määritelmän ulkopuolelle. Yleisesti legitimizeettikriisistä tai -vajeesta puhuttaessa voidaankin nykyään tarkoittaa jonkin vallankäyttäjän legitimizeetin heikkenemistä, eikä kapitalistisella järjestelmällä ole välttämättä enää aina keskeistä roolia legitimizeetistä käytävissä keskusteluissa. Tässä merkityksessään legitimizeettikriisin termi on varsin hyödyllinen tarkasteltaessa legitimizeettiä erilaisissa konteksteissa; termi ei ole kiinnittynyt yksin habermasilaiseen ajatteluun, vaan sitä voidaan käyttää myös kansallisvaltioiden kontekstien ulkopuolella, esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen kontekstissa. Legitimizeettikriisillä tai legitimizeettivajeella voidaankin viitata yleisiin legitimizeetin ongelmiin erilaisissa konteksteissa ja teoreettisissa viitekehyksissä.

2.3.2 Legitimizeettivaje kansainvälisissä järjestöissä

Matthew D. Stephenin (2018) mukaan kansainvälisten järjestöjen erityispiirre legitimizeetin kontekstissa on se, että niiden tulee näyttäytyä legitimeinä niin järjestön toiminnan ulkopuolisille kansalaisille kuin myös järjestössä tiiviisti toimiville jäsenvaltioiden edustajille. Legitimizeetti on eräänlainen neuvottelu tai transaktio: legitimizeettiä haluava toimija saa vallalleen oikeutusta ja näin tukevamman pohjan vallankäytölleen kuin illegitiimin vallan tapauksessa, mutta samalla se joutuu tekemään tiettyjä myönnytyksiä pitääkseen legitimizeettinsä. Legitimizeetin saavuttamista mietitään tyypillisesti jo kansainvälisen järjestön perustamisen vaiheessa, sillä sen tavoitteen sisällyttäminen järjestön toimintamekanismeihin on helpompaa jo perustamisvaiheessa, kuin sääntöjen muuttaminen myöhemmin legitimizeettiä

luovaan suuntaan. Ajoittain kansainvälisiä instituutioita voidaan perustaa jopa pelkästään legitimitietin tavoittelemiseksi, kuten Stephen sanoo tapahtuneen Kansainvälisen rikostuomioistuimen tapauksessa. (Stephen, 2018.)

Kansainvälisten järjestöjen tulee pitääkseen legitimitiettinsä pystyä todistamaan, että ne ovat tasapuolisia, monipuolisia ja ylläpitävät vapauden ideaalia. Jos jonkin kansainvälisen järjestön katsotaan esimerkiksi ylläpitävän vain valtioiden oikeuksia yksityisten kansalaisten oikeuksien kustannuksella, voi tällä olla huomattava merkitys legitimitietin ylläpitämiselle. Frostin mukaan tämä on jopa merkittävin ongelma, joka kohdistuu kansainvälisten järjestöjen legitimitettiin tulevaisuudessa. (Frost, 2013.)

Kansainväliset järjestöt kärsivät usein legitimitiettivajeista. Legitimitiettivaje johtaa siihen, että kansainvälisiin järjestöihin kuuluvien jäsenmaiden on helpompi perustella järjestön arvojen ja sääntöjen noudattamatta jättämistä, sillä legitimitietin puutteessa niitä ei pidetä erityisen tärkeinä. Yhteisten sääntöjen noudattamatta jättäminen johtaa kuitenkin myös järjestön selkärangan hapertumiseen, sillä sen toimintakyky heikkenee tottelemattomien jäsenten myötä. (Stephen, 2018.)

Kansainväliset järjestöt tyypillisesti menettävät legitimitiettiä ajan kuluessa, sillä niitä ympäröivä yhteiskunta ja toimintaympäristö muuttuvat, mutta järjestöt eivät ole riittävän joustavia vastaamaan näihin muutostarpeisiin. Tämä johtaa myös järjestöjen tehokkuuden heikkenemiseen. Yhteiskunnan muutoksista ja kansainvälisten instituutioiden mukautumattomuudesta johtuvaa legitimitietin heikkenemistä Stephen kutsuu termillä ”legitimacy drift” eli legitimitietin karkaaminen. Karkaaminen voi johtua kolmesta tekijästä: heikkenevistä mahdollisuuksista vastata aiemmin asetettuihin odotuksiin, odotusten tai standardien muuttumisesta tai instituution kohderyhmän muuttumisesta. Stephenin mukaan nämä kolme karkaamisen syytä voivat johtaa tilanteeseen, jossa instituution legitimitietti heikkenee ja näin syntyy legitimitiettivaje. (Stephen, 2018.)

Esimerkiksi poliittiset muutokset jäsenmaissa, tieteen uudet löydöt, jotka muuttavat kansainvälistä toimintaympäristöä ja erilaiset kriisit ja katastrofit voivat ajaa kansainvälisen järjestöt muutoksen tarpeen äärelle. (Frost, 2013). Erityisen relevantteina nykyhetken kriiseinä voidaan pitää esimerkiksi COVID-19-pandemiaa, joka kansainvälisten järjestöjen tasolla muutti niiden mahdollisuuksia kokoontua entiseen tapaan, muutti jäsenvaltioiden prioriteetteja suhteessa kansanterveyteen, mahdollisti lääkeyhtiöiden kasvattaa relevanttiuttaan

kansainvälisillä areenoilla entisestään (Balfour, 2020), vahvisti ääriajattelun yleistymistä (Marione, 2022) ja nosti esille uusia kansainvälisiä ongelmia, kun auki olleet rajat sulkeutuivat yhtäkkiä (Kajta & Opiłowska, 2021; Paül ym., 2022).

Järjestöt voivat vastata legitimizeettinsä heikkenemiseen muuttamalla toimintalogiikkaansa sen mukaisesti, mistä legitimizeetin heikkeneminen johtuu. Esimerkiksi järjestön toiminnan tehostaminen, uusien jäsenten integroiminen osaksi järjestön toimintaa tai sen mandaatin ja tavoitteiden muuttaminen voivat olla toimivia keinoja legitimizeettivajeen korjaamiseen. Näistä mahdollisista korjausliikkeistä huolimatta legitimizeetin saaminen takaisin on huomattavasti vaikeampi prosessi, kuin sen saavuttaminen järjestön perustamisen yhteydessä. Legitimizeettivajeen korjaamiseen pyrkivät muutokset ovat luonnostaan reaktiivisia, eli ne tulevat itse legitimizeettivajeen syntymiseen nähden jäljessä. Järjestelmän sisäiset säännöt ja oma toimintalogiikka usein estävät laajat muutokset, jotka voisivat tehokkaasti vastata legitimizeettivajeeseen. (Stephen, 2018.)

Toinen legitimizeettivajeeseen vastaamiseen liittyvä ongelma voi olla se, että legitimizeettivaje voi johtua useista, toistensa kanssa konfliktissa olevista syistä. Tällöin korjausliike yhteen suuntaan heikentää legitimizeettiä toisaalla, mikä tekee legitimizeettivajeen ratkaisemisesta ongelmallista. Korjausliikkeiden ongelmallisuuden vuoksi järjestöt turvautuvat usein Stephenin sanoin ”selviytymiskeinoihin” (*coping mechanisms*), jotka eivät kuitenkaan ratkaise kroonista legitimizeettivajeen ongelmaa, vaan siirtävät ongelman ratkaisemisen myöhemmäksi. Ongelmallista tästä tekee kaksi asiaa: mikäli legitimizeetin ongelmaa ei saada ratkaistuksi myöhemminkään, heikentää se järjestön legitimizeettiä entisestään. Toinen ongelma löytyy kansainvälisistä järjestöistä, joissa pääasiallisina toimijoina ovat jäsenvaltioiden edustajat: asiantuntijat eivät usko ongelmien lykkäämiseen myöhemmäksi yhtä helposti kuin muu yleisö, vaan näkevät korjausyrityksen läpi. (Stephen, 2018.)

Legitimizeettiä voidaan pyrkiä saavuttamaan näennäisin keinoin, jolloin legitimizeetin saavuttamiseen pyritään muuttamalla sen kohderyhmän käsitystä järjestön toiminnasta. Irtikytkennässä (*decoupling*) järjestön viralliset linjaukset muutetaan normien mukaisiksi, mutta järjestön käytännön toimintaan ei tehdä muutoksia. Stephenin mukaan järjestön kohderyhmässä vallitsee usein myös ns. luottamuksen logiikka (*logic of confidence*), jonka mukaan kohderyhmä hyväksyy jonkin verran normeihin perustuvista toimintatavoista poikkeamista ja totuudesta poikkeavaa viestintää, sillä he luottavat järjestöön. Legitimizeettivajeen korjaaminen tällaisia metodeja käyttäen saattaa olla tehokasta tilanteissa,

joissa institutionaalinen reformi ei ole mahdollista, mutta siinä on myös riskinsä: toimijoiden on mahdollista nostaa järjestön ristiriitaisuudet esille ja luoda näin epäluottamusta sitä kohtaan. (Stephen, 2018.)

Heikkenen legitimitetin takaisin saamisessa nousee esiin myös erityinen kysymys: ovatko ne muutokset, joilla legitimitetin palauttamiseen pyritään legitiimejä ja yhtenäisiä niiden periaatteiden kanssa, joiden mukaisesti järjestö on alun perin perustettu? (Frost, 2013.) Illegitiimien muutosten tekemisessä riskinä on se, että muutosliike ei onnistu korjaamaan uutta legitimitettivajetta ja heikentää olemassa olevan legitimitetin tasoa, mikäli järjestön katsotaan toimineen sen legitiimin vallan rajojen ulkopuolella.

Tässä luvussa esitellyt teoriat ja teoreettiset käsitteet johdattavat legitimitetin ja sen heikkenemisen kysymyksiin ja tarjoavat näin hedelmällisen pohjan, jonka kautta ymmärtää Euroopan neuvoston legitimitettiä sekä sen mahdollisia vajeita. Oona A. Hathawayn teorian näkökulma syvensi erityisesti kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin liittyvää teoriaa ja valotti mahdollisia syitä sille, miksi huonon ihmisoikeushistorian omaavat maat kuuluvat kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Legitimitetikriisin ja legitimitettivajeen käsitteitä käsiteltiin ensin termien kantaisän, Jürgen Habermasin näkökulmasta ja tämän jälkeen Matthew D. Stephenin teorian kautta, joka ottaa huomioon myös kansainvälisten järjestöjen legitimitettivajeet sekä esittelee mahdollisia keinoja parantaa legitimitettivajetta kansainvälisissä järjestöissä. Nämä teoriat muodostavat tämän pro gradu -tutkielman teoreettisen viitekehyksen ja ovat keskeisessä roolissa legitimitetin ymmärtämisessä Euroopan neuvoston ja Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa.

3 EUROOPAN NEUVOSTO

Tutkielman kolmannen luvun tarkoituksena on rakentaa kattava näkemys Euroopan neuvostosta kansainvälisenä ihmisoikeusjärjestönä. Ensimmäisessä alaluvussa käydään läpi järjestön arvoja ja tavoitteita, ja toisessa alaluvussa syvennyttään järjestön tärkeimpiin toimielimiin. Tämän jälkeen otetaan käsittelyyn Euroopan neuvoston toimivalta. Alaluvussa 3.4 päästään käsittelemään Euroopan neuvoston suhteita muihin kansainvälisiin järjestöihin, erityisesti Euroopan unioniin ja YK:hon. Luvun viimeinen alaluku käsittelee Euroopan neuvoston kohtaamaa kritiikkiä.

Euroopan neuvosto on kansainvälinen järjestö, joka määrittää tärkeimmäksi tehtäväkseen edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta (Brummer, 2014). Neuvosto perustettiin vuonna 1949 kymmenen valtion toimesta, jotka halusivat luoda yhtenäisyyttä ja turvata neuvoston periaatteiden mukaisia arvoja neuvoston jäsenmaissa (Statute of the Council of Europe, 1949, 1). Alkuvuonna 2025 Euroopan neuvostoon kuuluu 46 jäsenmaata.

Euroopan neuvoston jäsenistö on sen perustamisesta asti kasvanut varsin tasaisesti. Merkittävä muutos neuvoston jäsenistöön tapahtui kuitenkin keväällä 2022, kun Venäjän jäsenyys Euroopan neuvostossa päättyi seurauksena Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta Ukrainassa. Euroopan neuvosto vetosi tällöin Venäjän rikkomuksiin Euroopan neuvoston perustamissopimuksen kolmatta artiklaa kohtaan, jonka mukaan neuvoston jäsenten tulee hyväksyä oikeusvaltioperiaate ja kunnioittaa ja edistää ihmisoikeuksia (Statute of the Council of Europe, 1949). Merkittävän muutoksesta teki se, että Venäjä on ensimmäinen Euroopan neuvostosta erotettu jäsenvaltio. Järjestöstä on aiemmin eronnut yksi jäsenvaltio, Kreikka vuonna 1969, mutta se palasi takaisin järjestön jäseneksi vuonna 1974 (Benedek, 2020b). Jäsenmaiden muuttuminen on merkittävää niin Euroopan neuvostolle järjestönä, kuin myös jäsenyyden muutoksen kokeneiden jäsenmaiden kansalaisille ja heidän ihmisoikeuksiensa toteutumiselle.

Euroopan neuvostolla on virallisten jäsenmaiden lisäksi viisi tarkkailijajäsentä: Kanada, Vatikaanivaltio, Japani, Meksiko ja Yhdysvallat. Neuvoston tarkkailijajäseneksi voivat päästä Euroopan ulkopuoliset valtiot, jotka sitoutuvat Euroopan neuvoston arvoihin sekä lähettämään edustajan neuvoston elimiin. Tarkkailijajäsenet saavat osallistua osaan neuvoston kokouksista, esimerkiksi ministerikomitean ja PACE:n kokouksiin, mutta niiden edustajat saavat puheenvuoron aina vasta jäsenmaiden puheenvuorojen jälkeen. (Council of Europe, 2024h.)

Useimmat Euroopan neuvoston sopimukset ovat avoinna myös järjestön ulkopuolisten valtioiden allekirjoittamiselle (Fella & Walker, 2023), ja esimerkiksi Valko-Venäjä ja neuvoston tarkkailijajäsen Vatikaanivaltio ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet joitakin Euroopan neuvoston sopimuksia. Myös Venäjä on edelleen jäsen useassa sopimuksessa, sillä sen erottaminen Euroopan neuvostosta ei automaattisesti poistanut sitä kansainvälisesti avoimista sopimuksista.

Euroopan neuvostoa käsitellessä on hyvä muistaa, että Euroopan neuvosto ei ole Euroopan unioniin liittyvä organisaatio, vaikka ne jakavatkin samankaltaisuuksia – esimerkiksi Euroopan unionin sininen tähtilippu oli alun perin Euroopan neuvoston käytössä ja EU lainasi sitä neuvostolta omaksi symbolikseen. Samankaltaisesta nimestään huolimatta Euroopan neuvosto ja EU:n alaisuuteen kuuluva Eurooppa-neuvosto eivät ole sama organisaatio tai minkäänlaisessa riippuvuussuhteessa toisiinsa. Samaa organisaatiota eivät ole myöskään Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto, vaikka molemmat sijaitsevatkin vierekkäisissä rakennuksissa (Euroopan parlamentin tapauksessa osa-aikaisesti) Strasbourgissa, Ranskassa. (Council of Europe, 2024c.)

3.1 Arvot ja tavoitteet

Valtion, joka haluaa liittyä Euroopan neuvoston jäseneksi, tulee hyväksyä oikeusvaltioperiaate, pyrkiä edistämään Euroopan neuvoston tavoitteita alueellaan ja tunnustaa, että kaikilla sen alueella oleskelevilla henkilöillä on oikeus ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950). Näiden lisäksi vuodesta 1985 lähtien neuvoston jäseneksi haluavien maiden on pitänyt kieltää kuolemanrangaistus alueillaan, eivätkä jäsenmaat saa luovuttaa henkilöitä sellaisiin maihin, joissa he saattavat saada kuolemanrangaistuksen (European Convention on Extradition, 1957). Vuoden 1949 perustamissopimuksen mukaan mikä tahansa eurooppalainen valtio, joka pystyy täyttämään nämä vaatimukset, voidaan kutsua osaksi Euroopan neuvostoa (Statute of the Council of Europe, 1949). Eurooppalaisen valtion määritelmää ei ole rajattu perustamissopimuksessa erityisen tarkasti ja onkin epäselvää kuinka laajalle tämän määritelmän voisi tarvittaessa laajentaa.

Euroopan neuvoston perustamissopimuksessa määritellään neuvoston tavoitteita tarkemmin. Sopimuksen mukaan sen allekirjoittaneet jäsenmaat uskovat, että kansainvälisen oikeuden ja yhteistyön, yhteisten eurooppalaisten arvojen, oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian

vahvistamiseksi on tarpeellista luoda Eurooppaan organisaatio, joka tuo eurooppalaisia maita läheisempään yhteistyöhön toistensa kanssa (Statute of the Council of Europe, 1949).

Euroopan neuvoston perustamissopimuksessa mainitaan myös, että neuvostoon kuuluminen ei vaikuta millään tavoin neuvoston jäsenten yhteistyöhön muissa kansainvälisissä järjestöissä (Statute of the Council of Europe, 1949). Euroopan neuvoston säännöllisimmin kokoontuvassa elimessä eli ministerien sijaisten kokoonpanon ministerikomiteassa paikalla ovat kuitenkin jäsenmaiden hallitusten edustajat, jotka noudattavat kotimaidensa hallitusten ulkopoliittista linjaa. Vaikka Euroopan neuvosto siis pyrkii olemaan erillinen elin muista kansainvälisistä järjestöistä, nousevat muiden järjestöjen agendoilla olevat aiheet ja teemat toisinaan keskustelunaiheiksi myös Euroopan neuvostossa.

Euroopan neuvoston merkittävimpiin saavutuksiin luetaan vuonna 1950 alkunsa saanut Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka tarkoituksena on edistää ja turvata ihmisoikeuksia sopimuksen allekirjoittaneissa maissa ja näiden perusoikeuksien kautta myös tukea maailmanrauhaa ja uskoa oikeudenmukaisuuteen (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950). Sopimusta on kuvattu jopa tehokkaimmaksi ihmisoikeuksia koskevaksi kansainväliseksi sopimukseksi (Helfer, 1993). Sopimuksessa määritettyihin ihmisoikeuksiin lukeutuvat mm. oikeus elämään, kidutuksen kieltäminen, oikeus vapauteen ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950). Kaikkien Euroopan neuvoston jäseniksi haluavien valtioiden tulee allekirjoittaa ja ratifioida sopimus päästäkseen osaksi Euroopan neuvostoa. Sopimuksessa määrätään myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen perustamisesta, joka käsittelee sopimuksen rikkomukset Euroopan neuvoston jäsenmaissa (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950).

Euroopan neuvosto tunnetaan myös Istanbulin sopimuksesta, joka pyrkii ehkäisemään ja torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024), ihmiskaupan vastaisesta sopimuksesta (Ulkoministeriö, 2006) sekä Venäjän hyökkäyssodan jälkeen aloitetuista tukipaketeista Ukrainalle, jotka pyrkivät parantamaan ihmisoikeustilannetta maassa (Council of Europe, 2022). Näiden lisäksi EN on luomassa kompensatiomekanismeja Venäjän hyökkäyssodan uhreille (Committee of Ministers, 2023b) ja se on neuvotellut yhdessä EU:n ja Yhdysvaltojen kanssa kehyssovimusta tekoälyn säätelystä (Volpicelli, 2024).

Euroopan neuvosto on ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen keskittyvä järjestö ja se pyrkii näin ollen tyypillisesti pysymään sotilaallisten kysymysten ja turvallisuuspolitiikan ulkopuolella. Tosin, koska ihmisoikeuksien rikkomukset, demokratia ja oikeusvaltioperiaate ovat usein vahvasti yhteydessä aseellisiin konflikteihin, käsitellään Euroopan neuvostossa varsin paljon myös turvallisuuspolitiikkaan ja konflikteihin liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi Ukrainan ja Venäjän välinen konflikti on jatkuvassa keskustelussa neuvoston sisällä, kuten myös Kyproksen ja Turkin sekä Armenian ja Azerbaidžanin väliset tilanteet, minkä voi huomata muun muassa siitä, että niillä on pysyvä asema ministerikomitean viikoittaisten kokousten agendalla ”*Current political questions*” -otsikon alla (esimerkiksi Committee of Ministers 2024a; Committee of Ministers, 2024b). Tyypillisesti turvallisuuspolitiikkaan liittyviä aiheita käsitellään neuvostossa kuitenkin ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen lähtökohdista.

Koska Euroopan neuvoston funktio on käsitellä muun muassa ihmisoikeuksia sen jäsenmaissa, koskettavat sen käsittelyt usein myös jäsenvaltioiden sisäpolitiikkaa. Näin ollen Euroopan neuvoston kontekstissa käsiteltyjen aiheiden rajaus on varsin laaja, vaikka neuvostolla ei olisikaan varsinaista toimi- tai päätäntävaltaa käsitellyistä aiheista.

3.2 Rakenne ja päätöksentekelimet

Euroopan neuvosto koostuu useista eri toimielimistä, joista keskeisimmät käydään läpi tässä alaluvussa. Huomionarvoista on, että alla mainittujen lisäksi Euroopan neuvoston puitteissa kokoontuu myös esimerkiksi seitsemän valmistelevaa työtä tekevää raportointiryhmää (Council of Europe, 2024e), kansainvälisten, ei-valtiollisten toimijoiden konferenssi CINGO (Council of Europe, 2024b), ihmiskaupan vastainen työryhmä GRETA (Council of Europe, 2024a) sekä paljon muita toimijoita.

3.2.1 Ministerikomitea

Ministerikomitea on Euroopan neuvoston päätöksentekelin, joka koostuu neuvoston jäsenmaiden ulkomistereistä. Ministerikokoonpanolla komitea kokoontuu noin kerran vuodessa, yleensä keväisin, ja sen tehtävänä on päättää Euroopan neuvoston yleisistä linjoista, hyväksyä järjestön budjetti sekä valvoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksien täytäntöönpanoa. Jokaisella jäsenmaalla on yksi edustaja ja yksi ääni ministerikomiteassa (Polakiewicz, 2019). Jokainen jäsenmaa on vuorollaan komitean puheenjohtajana aina puoli

vuotta kerrallaan, ja puheenjohtajuus noudattaa aakkosellista järjestystä jäsenmaiden englanninkielisten nimien mukaisesti (Committee of Ministers, 2024c). Ministerikomitea kokousta suljettujen ovien takana, minkä vuoksi julkisuudessa harvoin kuullaan ministerikomitean kokousten yksityiskohdista.

Vaikka ministerikomitea kokoontuu ulkoministerien kesken vain kerran vuodessa, on ministerikomitealla kuitenkin myös säännöllisempi rooli Euroopan neuvoston päätöksenteossa ja toiminnassa. Vuosittaisten ministerikokoonpanon kokousten ulkopuolella ministerikomitea kokoontuu ministerien sijaisten eli jäsenmaiden Euroopan neuvostoon nimittämien suurlähettiläiden kesken noin kolmesti kuussa. Ministerien sijaisilla on täsmälleen samat päätöksenteko-oikeudet kuin ministereillä. Ministerikomitean päätökset tehdään pääsääntöisesti yksimielisesti, vaikka tätä ei Euroopan neuvoston perustamisasiakirjaan ole kirjattu. Kyseessä on siis enemmän tapa kuin juridinen vaatimus. (Polakiewicz, 2019.) Tämä antaa kuitenkin jäsenmaille varsin vahva veto-oikeuden ministerikomitean päätöksissä (Polakiewicz, 2021).

Ministerikomitea on Euroopan neuvoston tärkeimpiä päätöksentekuelimiä, sillä sen päätöksenteon kautta kulkevat käytännössä lähes kaikki Euroopan neuvoston päätökset. Jäsenvaltioiden hallitusten rooli neuvoston toiminnassa on siis varsin vahva.

3.2.2 Parlamentaarinen yleiskokous

Parlamentaarinen yleiskokous tai tunnetummin PACE tuo neljästi vuodessa, viikon ajaksi kerrallaan, yhteen Euroopan neuvoston jäsenmaiden parlamenttien edustajia keskustelemaan Euroopan neuvostoa koskevista ajankohtaisista ja poliittisista aiheista. PACE on keskeinen keskusteluareena ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa. Sillä on erityinen rooli jäsenvaltioiden hallitusten ja oppositioparlamentaarikkojen välisen dialogin luojana neuvostossa, sillä se tekee yhteistyötä hallitusten edustajista koostuvan ministerikomitean kanssa. (Parliamentary Assembly, 2024e.)

Parlamentarisen yleiskokouksen tärkein tehtävä on toimia keskusteluareenana ajankohtaisiksi mielletyille ihmisoikeuksiin liittyville aiheille. Yleiskokouksen kontekstissa tuotetaan raportteja ihmisoikeusrikkomuksista ja monitoroidaan jäsenvaltioiden ihmisoikeustilanteita. Parlamentaarinen yleiskokous voi lähettää valvojia jäsenmaiden vaaleihin sekä tehdä lakiehdotuksia jäsenmaille, joita jäsenmailla ei kuitenkaan ole minkäänlaista suoraa velvoitetta

noudattaa. Parlamentaarisella yleiskokouksella on myös mahdollisuus pitää keskusteluja jäsenmaidensa poliitikkojen kanssa, joille voidaan pitää esimerkiksi kyselytunteja. Yhdessä ministerikomitean kanssa PACE päättää Euroopan neuvoston pääsihteerin ja erinäisistä aihealueista vastaavien komissaarien nimittämisestä, uusien jäsenmaiden liittymisestä sekä jäsenmaiden erottamisesta Euroopan neuvostosta. (Parliamentary Assembly, 2024e.)

Parlamentaariseen yleiskokoukseen kuuluu 306 edustajaa. Jäsenet kuuluvat kotimaidensa parlamentteihin eli ovat eurooppalaisia parlamentaarikkoja. Parlamentarisessa yleiskokouksessa he jakautuvat viiteen poliittiseen ryhmään (SOC, EPP/CD, EC/DA, ALDE ja UEL). Tämän lisäksi on parlamentaarikkoja, jotka eivät kuulu mihinkään viidestä ryhmästä. (Parliamentary Assembly, 2024d.)

PACE antaa puheenvuoron myös kansallisten parlamenttien oppositioille, joille ei ministerikomiteaan ole pääsyä ja mahdollistaa näin myös jäsenmaiden hallitusten linjasta poikkeavan keskustelun. PACE:n tehtävänä on toimia vastapainona hallitusten edustajista koostuvalle ministerikomitealle, ja PACE:lla onkin mahdollisuus pyrkiä painostamaan ministerikomiteaa sellaisissa aiheissa, joiden edistäminen ministerikomiteassa saattaa hallitusedustuksen vuoksi olla hankalaa. Parlamentaarisella yleiskokouksella on myös eräänlaista painostusvaltaa suhteessa ministerikomiteaan, sillä PACE voi vaatia ministerikomiteaa antamaan yhteisen vastauksen toiminnastaan liittyen johonkin tiettyyn neuvoston käsittelyn piirissä olevaan aiheeseen (Parliamentary Assembly, 2024e). PACE:n päätöksenteko tapahtuu tyypillisesti äänestyksen kautta, jossa useimmissa päätöksissä voittoon riittää yksinkertainen enemmistö. Tämän voi katsoa myös toimivan tasapainottavana voimana ministerikomiteassa yleensä vaadittuun yksimielisyyteen.

Yleiskokouksen istuntoihin osallistuu myös sellaisia maita ja yhteisöjä, joilla ei ole paikkaa ministerikomiteassa. Parlamentarisessa yleiskokouksessa Kanadalla, Israelilla ja Meksikolla on tarkkailijavaltion paikat. Valko-Venäjällä oli vuoteen 1997 asti vierailijan paikka parlamentarisessa yleiskokouksessa, ja ns. ”demokraattinen kumppanuus” PACE:en on Jordanialla, Kirgisiällä, Marokolla ja Palestiinalla. Tämän lisäksi ns. ”muihin delegaatioihin” luetaan Kosovo. (Parliamentary Assembly, 2024c.) Kosovon asema Euroopan neuvostossa saattaa olla muuttumassa, sillä alkuvuonna 2024 parlamentaarinen yleiskokous ehdotti Kosovon liittymistä Euroopan neuvoston jäseneksi (Council of Europe, 2024d). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jäsenyys on tulevaisuudessa taattu.

3.2.3 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on kansainvälinen tuomioistuin, joka valvoo ihmisoikeuksien noudattamista Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Ihmisoikeustuomioistuin toimii osana Euroopan neuvostoa ja maa, joka kuuluu Euroopan neuvostoon, kuuluu automaattisesti myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösvallan piiriin. Ihmisoikeustuomioistuin on Euroopan neuvoston tuomiovaltaa edustava siipi. Euroopan neuvoston jäsenmaat ovat liittymisensä yhteydessä sitoutuneet noudattamaan EIT:n tuomioita ja tuomioiden toimeenpanoa valvoo neuvoston ministerikomitea. (Polakiewicz, 2019.)

Tuomioistuimen pääfunktio on vastata jäsenvaltioiden kansalaisten valituksiin, jotka kohdistuvat joko heidän omaan kotivaltioonsa tai toiseen järjestön jäsenvaltioon. Oikeuskannetta ei Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa voi siis nostaa yksityistä osapuolta vastaan, vaan vastaajana on aina Euroopan neuvoston jäsenvaltio. (Polakiewicz, 2019.) Ihmisoikeustuomioistuimen kokoonpanossa on yksi tuomari jokaisesta neuvoston jäsenmaasta, mutta tuomarit eivät virkaan astuttuaan edusta kotimaataan, vaan heiltä odotetaan puolueettomuutta päätöksenteossa (ECHR, 2024a).

Tuomioistuimessa käsitellään tapauksia yhden, kahden tai 17 tuomarin eli suuren jaoston kokoonpanolla. Yhden tuomarin kokoonpanolla voidaan määrätä haastehakemuksen hylkäämisestä ja käsitellä tapauksia, joissa haasteen osapuolet suostuvat sovintoon. Kolmen tuomarin kokoonpanolla taas ratkaistaan tapauksia, joilla on verrannollinen ennakkotapaus EIT:n aiempien päätösten joukossa. Kansainvälisen lain näkökulmasta mielenkiintoisimpia ovat kuitenkin suuren jaoston kokoonpanossa ratkaistavat tapaukset, jotka yleensä lähestyvät Euroopan ihmisoikeussopimusta uudennlaisista näkökulmista ja toimivat urauurtavina ennakkotapauksina tulevaisuudessa (ECHR, 2024b).

Vuoden 2021 loppuun mennessä eniten kanteita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa oli nostettu Venäjää vastaan; Venäjän erottamisen jälkeen jäsenmaista eniten kanteita on Turkkiä vastaan (ECHR, 2022, 180). Vaikka venäläiset eivät enää voikaan nostaa uusia kanteita ihmisoikeustuomioistuimessa, käsittelee EIT kuitenkin ennen Venäjän erottamista nostetut kanteet (ECHR, 2023). Valvontamekanismia päätösten toimeenpanolle Venäjällä ei kuitenkaan enää ole, eli kanteiden loppuun käsittely saattaa päättyä pitkälti nimelliseksi.

3.2.4 Muut elimet

Paikallis- ja aluehallinnon kongressin tehtävänä on kerätä yhteen paikallis- ja aluehallinnon päätöksentekijöitä Euroopan neuvoston 46 jäsenmaasta. Se toimii keskustelufoorumina paikallis päättäjille, valvoo paikallishallinnon toimintaa jäsenmaissa ja monitoroi paikallisvaaleja. Kongressin tavoitteena on vahvistaa paikallis- ja aluedemokratiaa, turvata paikallis- ja aluepolitiikan päättäjien oikeuksia sekä vahvistaa paikallisen itsehallinnon toimivuutta. Kongressi myös tuottaa maaraportteja Euroopan neuvoston jäsenmaista, joissa se kartoittaa paikallis- ja aluehallinnon tilaa. (Valtiovarainministeriö, 2024.) Kongressilla ei ole erityistä päätöksentekoroolia neuvoston päätöksenteon hierarkiassa, eikä se näin ollen voi tehdä neuvoston toimintaan liittyviä päätöksiä.

Euroopan neuvosto pitää ajoittain korkean tason huippukokouksia, joihin kutsutaan jäsenvaltioiden päämiehet ja hallitukset. Tällaisia kokouksia on vuoteen 2024 mennessä pidetty neljä, vuosina 1993, 1997, 2005 ja 2023 (Committee of Ministers, 2024d). Huippukokouksissa tehtävät päätökset ovat merkittäviä ja yleensä koskettavat koko järjestön tulevaisuuden suuntaa. Esimerkiksi vuonna 2023 Reykjavikissa pidetyssä huippukokouksessa päätettiin muun muassa kansainvälisen rekisterin perustamisesta, joka tallettaa Venäjän hyökkäyssodan vahinkoja Ukrainassa (Välimäki, 2023) ja Reykjavikin demokratian periaatteista (*Reykjavik principles for democracy*), joiden tavoitteena on vahvistaa demokratiaa ja hyvää hallintoa Euroopassa (Reykjavik Declaration, 2023).

Neuvostossa toimii myös ihmisoikeuskomissaari, jonka tehtävänä on levittää ihmisoikeuksia neuvoston jäsenmaissa ja erityisesti kiinnittää huomiota niiden loukkauksiin. Komissaarin tehtäviin kuuluu Euroopan neuvoston jäsenmaissa vieraileminen ja raporttien tekeminen löydöksistään. Raporttien avulla kartoitetaan jäsenmaiden ihmisoikeustilannetta, kiinnitetään huomiota ongelmiin ja esitetään korjausehdotuksia jäsenmaille. Komissaarin virka on puolueeton suhteessa kaikkiin neuvoston toimielimiin ja jäsenmaihiin. Ihmisoikeuskomissaari valitaan vaalilla kuuden vuoden välein. Ministerikomitea valmistelee vaalin ja haastattelee ensin ehdokkaat, minkä jälkeen se suosittelee parlamentaarille yleiskokoukselle kolmea ehdokasta. Tämän jälkeen PACE äänestää komissaarin valinnasta. (International Justice Resource Center, 2024.)

Näiden toimielinten lisäksi keskeinen toimija Euroopan neuvoston sisällä on pääsihteeri, jonka tehtävänä on edistää neuvoston arvoja ja tavoitteita käytännön tasolla. Pääsihteeri myös johtaa

neuvoston sihteeristön toimintaa ja vastaa neuvoston päivittäisestä toiminnasta. (Polakiewicz, 2019.) Pääsihteerin valitsevat ministerikomitea ja parlamentaarinen yleiskokous yhdessä vaalilla viiden vuoden välein.

3.3 Toimivalta ja normatiivinen valta

Euroopan neuvostolla ei ole lainsäädännöllistä päätösvaltaa suhteessa sen jäsenvaltioihin, eikä erillistä toimeenpanovaltaa, jonka kautta valvoa omia päätöksiään. Neuvostossa tehdyt päätökset päätyvät useimmiten erilaisiksi sopimuksiksi, joita jäsenmaat voivat allekirjoittaa ja ratifioida. Euroopan neuvostolla ei ole vaikutusvaltaa siihen, miten jokin jäsenmaa toimeenpanee sopimuksen sisällön omassa lainsäädännössään. Sen sijaan neuvosto voi valvoa ja tehdä raportteja ja ehdotuksia koskien sopimusten täytäntöönpanoa ja toteutumista jäsenvaltioissaan. (deLeeuw, 2004.) Euroopan neuvoston valta kansainvälisenä ihmisoikeusjärjestönä on siis pääsääntöisesti normatiivista.

Normatiivisesta vallasta puhutaan usein Euroopan unionin kontekstissa, jättäen muut eurooppalaiset kansainväliset järjestöt vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi Mannersin (2002) mukaan Euroopan unionin historiallinen konteksti toisen maailmansodan jälkeen perustettuna, eurooppalaisena organisaationa tarkoitti sen perustamisen kannalta sitä, että valtiot olivat halukkaita rakentamaan eurooppalaista yhtenäisyyttä ja levittämään rauhaa ja vapautta. Tämä konteksti on Mannersin mukaan osaltaan varmistanut sen, että EU:sta on tullut muista toimijoista poikkeava normatiivisen vallan käyttäjä. Vaikka Manners ei puhukaan Euroopan neuvostosta, on neuvoston rakentamisen konteksti ollut ajaltaan ja hengeltään sama sodanjälkeinen aikakausi. Näin ollen voidaan katsoa saman kontekstin vaikuttaneen myös Euroopan neuvoston syntymiseen ja kehittymiseen normatiivisen vallan käyttäjänä. (Manners, 2002.)

Marga Groothuisin ja Arne Niemannin (2012) mukaan Euroopan neuvosto on normatiivista valtaa käyttävänä kansainvälisenä järjestönä jäänyt politiikan tutkimuksessa liian pienelle huomiolle. He nostavat esiin semanttisen ongelman, jossa eurooppalaista normatiivista valtaa kutsutaan tyypillisesti EU:n normatiiviseksi vallaksi, vaikka Euroopassa on myös muita normatiivista valtaa käyttäviä toimijoita, erityisesti Euroopan neuvosto, minkä vuoksi olisi totuusperäisempää ja tarkempaa puhua eurooppalaisesta normatiivisesta vallasta. Ainakin terrorismin vastaisen työn aihealueella Euroopasta lähtöisin olevat normatiiviset muutokset luetaan kaikki Euroopan unionin saavutuksiksi, vaikka useat niistä voidaan lukea Euroopan

neuvoston ja Yhdistyneiden kansakuntien normatiivisen vaikutusvallan tuloksiksi. Euroopan neuvosto vaikuttaa Euroopan unionin normatiivisen työn taustalla, eikä sen panosta EU:n ihmisoikeustyöhön tulisi vähätellä. (Groothuis & Niemann, 2012.)

Groothuis ja Niemann argumentoivat myös, että Euroopan neuvoston normatiivinen valta yltää Euroopan ulkopuolelle. He nostavat esille Yhdysvalloissa 2000-luvun lopussa tapahtuneen normimuutoksen, jossa kidutusta ja sotavankien huonoa kohtelua alettiin tarkastelemaan negatiivisessa valossa. Groothuisin ja Niemannin mukaan tähän muutokseen on ainakin osittain syynä Euroopan neuvoston työ kidutuksen kieltämisen parissa ja neuvoston Yhdysvaltoja kohtaan asettama paine muuttaa maan suhtautumista kidutukseen. Heidän näkökulmastaan Euroopan neuvoston käyttämä normatiivinen valta ei ole ainoastaan tehokasta, vaan myös varsin laajalle ulottuvaa. (Groothuis & Niemann, 2012.)

3.4 Suhde muihin kansainvälisiin järjestöihin

Vaikka Euroopan neuvosto on perustamisasiakirjansa mukaisesti erillinen toimija suhteessa muihin kansainvälisiin järjestöihin, ei toiminta Euroopan neuvoston ja muiden järjestöjen välillä pysy aina täysin perustamiskirjassa nimetyissä rajoissa. Siitä huolimatta, että esimerkiksi Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvät asiat eivät liity millään tavoin Euroopan neuvoston toimivaltaan, on esimerkiksi Kosovon mahdollinen EU-jäsenyys noussut keskustelunaiheeksi Euroopan neuvoston päätöselimissä (esimerkiksi Kariņš, 2023).

Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin välinen suhde on varsin mielenkiintoinen. Euroopan unioni on Euroopan neuvoston strateginen kumppani politiikan, juridiikan ja talouden tasoilla (Council of Europe, 2024f). Euroopan unionilla on esimerkiksi Euroopan neuvoston ministerikomiteassa oma paikkansa, ja EU voi antaa julkilausumia Euroopan neuvoston kokouksien puitteissa. Euroopan neuvostoon kuuluvat EU-jäsenmaat kokoontuvat myös EU Heads of Missions -kokouksiin (EU HoMs), joissa neuvoston suurlähettiläiden kesken keskustellaan Euroopan neuvoston asioista. Näissä EU HoMs -kokouksissa voidaan esimerkiksi luoda EU-maiden kesken koordinoituja julkilausumia. Strasbourgissa Euroopan neuvosto ja Euroopan parlamentti sijaitsevat myös toisiinsa yhteydessä olevissa rakennuksissa, mikä parantaa mahdollisuuksia järjestöjen väliselle yhteistyölle.

Vuonna 2023 Euroopan unioni ilmoitti, että se on loppuvaiheen neuvotteluissa Euroopan neuvoston kanssa koskien Euroopan ihmisoikeussopimuksen allekirjoittamista. Sopimuksen

allekirjoitettuaan EU olisi ensimmäinen Euroopan ihmisoikeussopimuksen allekirjoittanut eivaltioinninen toimija. Tämä tarkoittaisi sitä, että tulevaisuudessa Euroopan unionin kansalaisten olisi mahdollista nostaa kanne myös unionia vastaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, ei vain omaa kotimaataan vastaan. Tämä mahdollistaisi uudenlaisen vastuunkannon vaatimisen EU:n taholta. (Camut, 2023.) Vaikka EU ja Euroopan neuvosto ovatkin siis toisistaan erillisiä kansainvälisiä järjestöjä, ovat ne varsin voimakkaasti yhteydessä toisiinsa ja yhä läheneviä toimijoita.

Yhdistyneet Kansakunnat eli YK on toinen kansainvälinen järjestö, jonka työhön Euroopan neuvoston teot saatetaan toisinaan sekoittaa. On hyvä huomioida, että Euroopan neuvostosta tuleva Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus eivät samanlaisesta aiheestaan ja sisällöstään huolimatta liity toisiinsa millään tavoin. YK ja Euroopan neuvosto tekevät silti jonkin verran yhteistyötä liittyen ihmisoikeuksiin samanlaisen fokuksensa vuoksi. Seuraten Reykjavikissa käytyä Euroopan neuvoston suurkokousta vuonna 2023, jossa määrättiin neuvostolle uudet suuntaviivat, on neuvosto halukas tiivistämään järjestöjen yhteistyötä tulevaisuudessa erityisesti YK:n Kestävän kehityksen tavoitteita koskien. (Council of Europe, 2024g.)

3.5 Kritiikkiä Euroopan neuvostoa kohtaan

Euroopan neuvostoon kohdistuva kritiikki koskee usein sen roolia eurooppalaisena instituutiona. Muun muassa neuvoston mahdollisuuksia vaikuttaa ihmisoikeuksiin kansainvälisesti on asetettu kyseenalaiseksi, sillä sen toimivalta nähdään usein rajallisena tai jopa olemattomana (BBC, 2015). Yksimielisyyteen perustuva päätöksenteko voi myös johtaa päätöksentekotyökalujen ja koko järjestön lamaantumiseen (Morawiecki, 1965). Huolta on esitetty myös siitä, että Euroopan neuvostolla ei ole muista eurooppalaisista instituutioista erillistä identiteettiä, eikä sen työ näin ollen erillisinä kansainvälisenä instituutiona ole erityisen tehokasta (BBC, 2015).

Euroopan neuvostolla ei ole erityisen tehokasta toimeenpanovaltaa, mikä kriitikkojen mielestä saattaa tehdä sen työkaluista teottomia (esimerkiksi Benedek, 2020a). Euroopan neuvoston toiminta perustuu sille oletukselle, että sen jäsenmaat toimivat sovittujen sääntöjen mukaisesti. Mikäli näin ei ole, ovat neuvoston mahdollisuudet puuttua rikkomuksiin jonkin verran rajatut. Sergei Golubok (2017) esittää toimeenpanovallan puutteen jopa eksistentiaaliseksi uhaksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa: mikäli jäsenvaltio häviää oikeustapauksen EIT:ssä,

nojaa oikeuden toteutuminen jäsenvaltion omaan haluun toimeenpanna tuomio. Golubokin mukaan EIT:n tuomioiden tulisi johtaa muutoksiin kahdella tasolla: yksilötason korvauksiin ihmisoikeusrikkomuksia kohdanneille henkilöille ja laajempiin, systeemiä muuttaviin muutoksiin, joilla estetään vastaavien rikkomusten toistuminen. Ilman tällaisia muutoksia on EIT:n rooli varsin turha, sillä se voi päätyä toistamaan päätöksiä samoista aiheista samoissa ihmisoikeuksia rikkoneissa jäsenmaissa ilman, että pysyvää muutosta pääsee tapahtumaan. (Golubok, 2017.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kohdannut kritiikkiä sen suhteen, millaisia oikeustapauksia se ottaa käsiteltäväkseen. Päästäkseen EIT:n käsittelyyn oikeuskanteen tulee vastata hyvin tiukkoja muutosäännöksiä, joiden saavuttamista on kuvailtu käytännössä mahdottomaksi ilman lakiavustusta kanteen valmisteluvaiheessa. Mikäli haaste pääsee EIT:n käsittelyyn, on sen nostaneen osapuolen mahdollista saada rahallista tukea lakipalveluitaan koskien EIT:n käsittelyn aikana. Kukaan ei kuitenkaan korvaa haasteen nostamisesta seuranneita kuluja. (Ulkoministeriö, 2024.) Tämä saattaa luonnollisesti koitua ongelmalliseksi tasa-arvon näkökulmasta: kaikilla Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomuksia kohdanneilla ei ole resursseja maksaa lakiavustuksesta, mikä rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan vaatia oikeuksiaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Kun otetaan huomioon, että ihmisoikeusrikkomukset usein koskevat juuri yhteiskuntien haavoittuvammissa asemassa olevia henkilöitä, on todellinen uhka, että heikoimmassa asemassa olevat henkilöt ja ne, joilla olisi erittäin merkittäviä haasteita nostettavaksi Euroopan neuvostossa, ovat juuri niitä, jotka jäävät ilman Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamaa oikeutta.

Vuoden 2022 aikana Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tehtiin yhteensä 45 500 haastehakemusta. Samana vuonna EIT hylkäsi 35 402 hakemusta. Tyypillisin syy hakemuksen hylkäämiseen on se, että se ei täytä EIT:n asettamia vaatimuksia. (ECHR, 2023.). Kesäkuuhun 2024 mennessä tuomioistuimessa käsittelyyn pääsyä odotti 64 200 hakemusta (ECHR, 2024b). Käsittelyyn pääsevät siis vain ne hakemukset, jotka täyttävät hyvin tarkat kriteerit ja näin tuomioistuin ei lamaannu täysin käsittelyä odottavien hakemusten määrästä. Tästä huolimatta tapauksen käsittely sen alusta loppuun kestää usein vuosia (European Council of Bars and Law Societies of Europe, 2023). Koska Euroopan ihmisoikeustuomioistuin käsittelee nimenomaan ihmisoikeuksien rikkomuksia, joutuvat hakemuksen jättäneet henkilöt usein odottamaan ja elämään näiden rikkomuksien kanssa vuosia, koko EIT:n käsittelyn ajan.

Euroopan neuvoston parlamentaarista yleiskokousta kohtaan on aiemmin esitetty kritiikkiä liittyen puolueelliseen toimintaan. Esimerkiksi vuonna 2024 Azerbaidžan lopetti yhteistyönsä toimielimen kanssa syyttäen sitä tiettyjen maiden kiusaamisesta. Kritiikkiä edeltäen PACE oli enemmistöäänin päättänyt jättää Azerbaidžanista tulevien parlamentaarikkojen osallistumisen ratifioimatta vedoten maan huonoon ihmisoikeustilanteeseen, järjestön sääntöjen ja arvojen rikkomuksiin sekä yhteistyökyvyttömyyteen parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa. (International Federation for Human Rights, 2024.)

Vuoden 2014 jälkeen aina Venäjän Euroopan neuvostosta erottamiseen asti parlamentaarista yleiskokousta kritisoitiin sen kohtelusta venäläisiä parlamentaarikkoja kohtaan. Kritiikkiä tuli Venäjän puolelta, joka katsoi, että sen parlamentaarikot eivät olleet saaneet osallistua riittävässä määrin PACE:n toimintaan (Drzemczewski, 2020). Myös muut jäsenmaat arvostelivat tilannetta: useat jäsenmaat katsoivat, että Venäjän parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan osallistumisen harkitseminenkin vuoden 2014 Krimin kriisin jälkeen olisi moraalisesti kyseenalaistettavaa (Steininger, 2018).

Vaikka minkäänlaisesta joukkopaosta ei voidakaan puhua, on Euroopan neuvosto kohdannut viime vuosina enenevässä määrin myös uhkauksia erota järjestöstä. Esimerkiksi keväällä 2024 Ison-Britannian pääministeri Rishi Sunak ilmoitti kiinnostuksensa Euroopan ihmisoikeussopimuksesta vetäytymisestä sen nojalla, että sopimus esti maan hallitusta viemästä läpi sen tavoitetta lähettää turvapaikanhakijoita Ruandaan odottamaan turvapaikkapäätöstään. Sunakin mukaan maahanmuuton saaminen hallintaan on tärkeämpää kuin ”ulkomaalaisen tuomioistuimen jäsenyys” (McKeon, 2024). Vastaavat euroskeptiset ajattelutavat ovat kasvattaneet suosiotaan Euroopassa viime vuosikymmeninä. Vaikka Euroopan neuvosto on harvoin euroskeptisten liikkeiden ensimmäinen kritiikin kohde, on se osa eurooppalaisten instituutioiden ryhmää ja paneurooppalaisen ajattelun tulos, joita kohtaan euroskeptisyys tyypillisesti asettautuu.

4 Kavala v. Turkey

Ennen analyysiosioon siirtymistä on keskeistä ymmärtää mistä Kavala v. Turkey -tapauksessa on kyse ja miksi tapauksella on keskeinen rooli Euroopan neuvoston käsittelyissä siitä huolimatta, että se on periaatteessa vain yksi oikeustapaus tuhansien muiden joukossa.

Toisinajattelijoiden ja poliittisten aktivistien asema Turkissa on heikentynyt merkittävästi viime vuosina. Presidentti Recep Tayyip Erdoğanin hallinto on saanut huomattavan autoritaarisia piirteitä ja esimerkiksi Freedom in the World -indeksi luokittelee valtion ”ei vapaaksi” (Freedom House, 2024). Median kohtelu on heikentynyt huomattavasti; vuonna 2016 turkkilaisissa vankiloissa istui kolmasosa maailman kaikista vangituista journalisteista (Amnesty International, 2017). Myös YK on esittänyt huolta turkkilaisiin poliittisiin vankeihin käytetyistä kuulustelutekniikoista, viitaten erityisesti kidutusten uhkaan (OHCHR, 2018). Muutokset oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien toteutumisessa ovat huolestuttaneet myös Euroopan neuvostoa, jonka monet eri toimielimet ovat useaan otteeseen (esimerkiksi Baczynska, 2017; Council of Europe, 2021; Commissioner for Human Rights, 2024) kritisoineet huononevaa ihmisoikeustilannetta Turkissa.

Kavala v. Turkey on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeustapaus, joka käsittelee turkkilaisen yrittäjä ja ihmisoikeusaktivisti Osman Kavalan vangitsemista kotimaassaan Turkissa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion mukaan Kavalan vangitseminen on ihmisoikeuksien vastaista, ja EIT on vaatinut Kavala vapauttamista useaan otteeseen. Turkki ei ole kansainvälisen yhteisön vaatimuksista huolimatta kuitenkaan vapauttanut Osman Kavalaa, vaan hän istuu edelleen tämän pro gradun kirjoittamisajankohtana turkkilaisessa vankilassa.

Tässä luvussa käydään läpi Kavalan pidättämistä edeltävät tapahtumat eli Gezin puistoon liittyvät protestit sekä vuoden 2016 vallankaappausyritys. Tästä siirrytään Kavalan pidättämiseen ja ensimmäiseen Euroopan neuvoston oikeustapaukseen, joka tunnetaan nimellä Kavala v. Turkey (2019). Luvussa 4.3 käsitellään Euroopan neuvoston Turkkiin kohdistamia rikkomusmenettelyjä koskien Kavalan jatkuvaa vankeutta, ja viimeinen alaluku käsittelee Osman Kavalaa turkkilaisen hallinnon vastaisena symbolina.

4.1 Gezin puiston protestit, vallankaappausyritys ja Kavalan pidätys

Kavala v. Turkey -oikeustapaus juurtaa juurensa vuoden 2013 ns. Gezin puiston protesteihin, joissa turkkilaiset nousivat protestoimaan hallituksen uusia suunnitelmia koskien Istanbulissa

sijaitsevaa Gezin puistoa. Tarkoituksena oli rakentaa puiston tilalle ostoskeskus ja kasarmeja (Turkut, 2019). Suunnitelma keräsi huomattavaa kritiikkiä niin kansalaisyhteiskunnalta kuin myös esimerkiksi arkkitehtien liitolta tuloksetta. Gezin puiston purkaminen aloitettiin toukokuussa 2013. Vastustaakseen purkutöitä noin 50 henkilön ryhmä ilmastoaktivisteja valloitti puiston ja siellä tapahtuvan purkutyön pyrkien näin estämään puiston purkamisen. Paikallinen poliisi vastasi tähän rauhanomaiseen protestiin väkivaltaisoin keinoin käyttäen esimerkiksi kyynelkaasua ja vesitykkeitä (France24, 2013). Poliisin toimien seurauksena protestit laajenivat ympäri Turkkiä ja muuttivat muotoaan: enää ei ollut kyse vain istanbulilaisen puiston purkamisen vastustamisesta, vaan protestit alkoivat vastustaa Recep Tayyip Erdoğanin hallitusta ja sen toimia. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Turkin hallitus kertoo katsoneensa protestien eskaloituneen hallituksen vastaiseksi kapinaksi, jolla olisi ollut terroristisia yhteyksiä. Osana Kavala v. Turkey -tapauksen käsittelyä vuonna 2019 Turkki myös syytti länsimaalaista mediaa protestien vääristämisestä ja Turkin valtion toimien yliarvioimisesta; sen mukaan poliisin tekemiä väkivaltaisuuksia ei tapahtunut ja kaikki rikollinen toiminta oli saanut alkunsa protestoijien puolelta. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Euroopan ihmisoikeuskomissaarin käsitys samoista tapahtumista on hieman erilainen: hänen mukaansa protestien eskaloituminen Gezin puiston kontekstin ulkopuolelle johtui poliisin liioitellusta voimankäytöstä. Hänen sanojensa mukaan Euroopan neuvosto sai runsaasti valituksia Turkin valtion tekemistä ihmisoikeuksien rikkomuksista protesteihin liittyen, ja Turkki ei ole tutkinut näitä ihmisoikeusrikkomuksia aiheeseen kuuluvalla tavalla. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Heinäkuussa 2016 Turkissa tapahtui epäonnistunut vallankaappaus, jossa ns. ”Peace at Home Council”, eli ryhmä, joka koostui Turkin armeijan henkilöstöstä, yritti kaapata vallan itselleen. Aseistetut miehet valloittivat useita valtiollisia rakennuksia, mukaan lukien Turkin parlamenttirakennuksen. Muutamaa päivää myöhemmin Turkin hallitus julisti kolmen kuukauden hätätilan. Yli 300 ihmistä sai surmansa vallankaappausyrityksen yhteydessä. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Osman Kavala pidätettiin marraskuussa 2017 epäiltynä turkkilaisen rikoslain kohtien 309 ja 312 rikkomisesta; kohta 309 tarkoittaa yritystä estää Turkin tasavallan perustuslaillisen järjestyksen voimaannpaneminen ja kohta 312 tarkoittaa voiman käyttämistä Turkin hallituksen vallasta syöstämiseksi tai sen toiminnan estämiseksi (Çalı & Leach, 2022a). Nämä rikkomukset

liittyivät vuoden 2016 vallankaappausyrytykseen ja vuoden 2013 Gezin puiston protesteihin, joista molempiin Kavalan katsottiin olevan yhteydessä. Gezin puiston tapauksessa Kavalan katsottiin olleen yhteydessä terroristisiin järjestöihin ja järjestäneen protestit ja avustaneen niiden järjestämisessä taloudellisesti. Vuoden 2016 vallankaappauksen liittyen taas Kavalan syytettiin olleen yhteydessä vallankaappausyrytyksen alkuun panemisesta syytetyyn professori Henri J. Barkeyn kanssa. (Turkut, 2019.)

Kavalan lakimiehiltä evättiin oikeus tarkastella poliisin tutkintaa, sillä asiasta päättänyt tuomioistuin katsoi tämän oikeuden olevan mahdollista haitata rikosten tutkimista. Asiasta nostettu vastalause hylättiin helmikuussa 2018. Loppuvuonna 2017 ja koko vuoden 2018 aikana Kavalan edustus esitti useita vastalauseita päätöksestä pitää hänet vangittuna ennen oikeudenkäyntiä, mutta turkkilaiset tuomioistuimet hylkäsivät kaikki vastalauseet. (Kavala v. Turkey, 2019.) Kesäkuussa 2018 Kavala teki valituksen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen (Turkut, 2019).

4.2 Vuoden 2019 EIT:n oikeustapaus

Joulukuussa 2019 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi päätöksensä Kavala v. Turkey -tapauksessa, jossa todettiin, että Kavalan vankeus oli Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen. EIT:n mukaan tapauksessa oli kaiken kaikkiaan kyse siitä, oliko Osman Kavalan pidättämiselle ja tutkintavankeudessa pitämiselle riittäviä perusteluita. Tuomioistuimen päätöksen mukaan Gezin puistoon ja vuoden 2016 vallankaappaukseen liittyvissä syytteessä ei ollut minkäänlaista luotettavaa näyttöä siitä, että Kavala olisi toiminut väkivaltaisesti tai johtanut tai tukenut rahallisesti kumppaakaan tapahtumaa. Sen mukaan turkkilaisilla tuomioistuimilla ei ollut riittävää näyttöä siitä, että Kavala olisi toiminut lainvastaisesti; tuomioistuimen mukaan todistusaineiston määrä ei riittänyt edes nostamaan epäilyjä Kavalaan kohtaan. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Näin ollen Kavalan pitäminen vangittuna ei Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan ollut oikeutettua tai ihmisoikeuksien mukaista. Tarkemmin sanottuna Kavalan vangitseminen rikkoi Euroopan ihmisoikeussopimuksen henkilökohtaista vapautta käsittelevään viidettä artiklaa, kohtia 1 c ja 3. (Kavala v. Turkey, 2019.) Artiklan 5(1c) mukaan henkilön vapautta voidaan rajoittaa siinä tapauksessa, että hänet lakia noudattaen vangitaan odottamaan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950). Artiklan 5(3)

mukaan taas jokaisen pidätetyn tai vangitun tulee päästä oikeuden eteen viipymättä tai hänet pitää vapauttaa odottamaan oikeudenkäyntiään. (Euroopan ihmisoikeussopimus, 1950).

Näiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen kohtien lisäksi Kavalan tapauksessa oli rikottu myös artiklaa 18, eli Kavalan vangitsemisen katsottiin olevan syyltään poliittinen. Turkin katsottiin yrittäneen hiljentää Kavala vangitsemalla tämän, mikä on myös ihmisoikeuksien vastaista. Ihmisoikeustuomioistuimen päätöksen mukaan Kavalan vangittuna pitäminen Kavala v. Turkey -tapauksessa annetun päätöksen jälkeen tulisi rikkomaan ihmisoikeussopimuksen artiklaa 46(1), joka koskee EIT:n tuomioiden noudattamista. (Kavala v. Turkey, 2019.)

Helmikuussa 2020 Osman Kavala vapautettiin syytteestä Turkin rikoslain 312. kohdan rikkomuksesta Gezin puiston tapahtumia koskeneessa oikeudenkäynnissä turkkilaisen tuomioistuimen toimesta. Myös kaikki muut Gezin puiston oikeustapaukseen liittyneet henkilöt vapautettiin samassa oikeudenkäynnissä syytteistä. Myöhemmin samana päivänä Kavala kuitenkin pidätettiin uudelleen, vedoten Turkin rikosoikeuslainsäädännön kohtaan 309, josta syyte Kavala vastaan oli nostettu aiemmin, mutta jonka kohdalla oli jo päätetty, ettei Kavalan tarvitse olla tutkintavankeudessa. (Oder, 2020.) Kavala siis vangittiin uudelleen tunteja syytteistä vapautumisensa jälkeen: kun hänet vapautettiin artiklan 312 rikkomuksesta, vangittiin hänet uudelleen vedoten artiklaan 309. (Çalı & Leach, 2022a.)

Maaliskuun alkupuolella 2020 Kavala, joka oli edelleen oikeudenkäyntiä edeltävässä vankeudessa artiklan 309 rikkomuksesta, vastaan nostettiin syyte Turkin rikoslain artiklan 328 rikkomuksesta, joka käsittelee poliittista vakoilua. Syyte koski jälleen Gezin puiston protesteja. Yksitoista päivää myöhemmin Kavala vapautettiin jälleen tutkintavankeudesta liittyen syyteeseen artiklan 309 rikkomuksesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut edelleenkään Kavalan vapautumista, vaan hän pysyi edelleen vangittuna, tällä kertaa vedoten Turkin rikoslain kohtaan 328. (Çalı & Leach, 2022a.)

4.3 Rikkomusmenettely 2021–2022

Syyskuussa 2021 Euroopan neuvoston ministerikomitea vaati Turkkiä vapauttamaan Kavalan joulukuuhun 2021 mennessä, sanoen että mikäli näin ei tapahdu, Euroopan neuvosto tulisi aloittamaan rikkomusmenettelyt Turkkiä vastaan EIT:n päätöksen laiminlyömisestä (Buyuk, 2021a). Turkki ei vapauttanut Kavala ja näin ollen ministerikomitea aloitti helmikuussa 2022 rikkomusmenettelyt Turkkiä vastaan, pyytäen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta päätöstä

siitä, oliko Turkki laiminlyönyt velvollisuuksiaan Euroopan neuvoston jäsenenä (Human Rights Watch, 2022).

Huhtikuussa 2022 Kavalan aiempi syytteistä vapauttaminen rikoslain kohdan 312 tapauksessa – eli liittyen Gezin protesteihin – peruttiin, ja Kavala todettiin syylliseksi artiklan 312 rikkomisesta. Hänet tuomittiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen (Fraser, 2022). Samassa oikeudenkäynnissä hänet vapautettiin syytteistä rikoslain kohdan 328 rikkomisesta eli poliittisesta vakoilusta. (Kavala v. Turkey, 2022.) Jo aiemmin toistunut kaava siis jatkui: Kavala vapautettiin yhdestä syytteestä ja samalla tätä vastaan nostettiin uusi syyte, johon nojaten hänen vangitsemisensa saattoi jatkua.

Euroopan neuvostossa nostettu rikkomusmenettely eteni Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyyn heinäkuussa 2022. Turkin mielestä se oli noudattanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen määräystä Kavala v. Turkey (2019) -tapauksessa, sillä Kavala ei ollut enää pidätettynä liittyen mihinkään vuoden 2019 oikeustapauksessa olevaan syytökseen. (Kavala v. Turkey, 2022.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan Turkki se sijaan oli rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen kohtaa 46(4), kun se ei vapauttanut Osman Kavalaa vankeudesta vuoden 2019 Kavala v. Turkey -tapauksessa annetun päätöksen mukaisesti. Tuomioistuimen mukaan vaikka Kavala ei ollutkaan vangittuna enää samoista rikkomuksista kuin jotka olivat käsittelyssä alkuperäisessä EIT:ssä käsitellyssä tapauksessa, Kavalaa kohtaan nostetut uudet syytteet koskivat kuitenkin samoja tapahtumia, joista oli päätetty vuoden 2019 oikeustapauksessa. Turkilla ei siis ollut oikeutta nostaa uusia syytteitä Kavalaa vastaan näistä jo Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa käsitellyistä tapahtumista, ja näin ollen Kavalan vapauttamatta jättäminen oli Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista. Päätös saavutettiin kuudellatoista tuomariäänellä Turkin rikkomuksen toteamisen puolesta ja yhdellä vastaan. (Kavala v. Turkey, 2022). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan Turkki oli siis laiminlyönyt Euroopan neuvoston perustamiskirjaa ja samalla järjestön sääntöjä.

Rikkomusmenetellyistä huolimatta Kavalaa ei ole vapautettu Silivrin vankilasta vuoden 2025 alkuun mennessä. Euroopan neuvoston vapauttamisvelvoitteen seuraamisen sijaan turkkilaiset tuomioistuimet ovat useaan otteeseen päättäneet jättää Kavalalle annetun elinkautistuomion voimaan: näin tapahtui esimerkiksi joulukuussa 2022 (DW, 2022) ja syyskuussa 2023 (Reuters, 2023). Osman Kavala on siis edelleen vankilassa, vaikka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

katsoo tämän olevan ihmisoikeuksien rikkomus. Näin ollen Turkki siis rikkoo päivittäin Euroopan neuvoston sääntöjä, perustamiskirjaa ja Euroopan ihmisoikeussopimusta niin kauan kunnes Kavala vapautetaan vankeudesta.

4.4 Kavalan symbolinen merkitys

Osman Kavalan kansainvälisen lainsäädännön ja ihmisoikeuksien vastainen vankeus on noussut yhtä ihmistä suuremmaksi ilmiöksi; Kavalasta on tullut eräänlainen ilmiö, symboli siitä, miten Turkki kohtelee toisinajattelijoita ja poliittisia aktivisteja. Kavalan symbolinen merkitys ylittää myös presidentti Recep Tayyip Erdoğanin kritiikiksi. (Kucukgocmen, 2022.) Mariano Giustino kutsui Kavalaa vuonna 2022 jopa Turkin kansalaisyhteiskunnan merkittävimmäksi edustajaksi nimenomaan tämän jatkuvan vankeuden vuoksi. Esimerkiksi vuoden 2022 päätöksestä tuomita Kavala elinkautiseen vankeuteen seurasi protesteja, joissa pidätettiin 51 henkilöä. (Giustino, 2022.)

Vuonna 2023 Osman Kavala voitti Euroopan neuvoston jakaman Václav Havel - ihmisoikeuspalkinnon. Ehdokkaiden esittelyssä vuoden 2023 palkinnon saajille Kavalaa kuvataan järkkymättömäksi ihmisoikeustaistelijaksi, jonka laiton vangitseminen on selkeä yritys hiljentää hänet ja myös muut ihmisoikeuksien puolustajat Turkissa. (Parliamentary Assembly, 2023b.)

Turkin vastaus palkinnon myöntämiseen oli varsin arvattavasti kielteinen: Turkin oikeusministeri Yılmaz Tunç kutsui palkinnon myöntämistä vastenmieliseksi, sillä hänen mielestään ihmisoikeuspalkintoja ei kuuluisi jakaa tuomituille rikollisille. Tunç syytti Kavalaa väkivallan lietsomisesta ja sanoi ettei väkivallan yllyttäminen kuulu oikeusvaltioperiaatetta noudattaviin demokratioihin. (Daily Sabah, 2023.) Tämän lisäksi Turkin ulkoministeriö kritisoi Euroopan neuvostoa palkinnon myöntämisestä, sanoen että palkinnon myöntäminen on suora yritys politisoida kansainvälistä lainsäädäntöä ja viedä eteenpäin tiettyä poliittista agenda. Palkinnon myöntäminen heikentää Turkin ulkoministeriön mukaan merkittävästi Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen uskottavuutta ja mainetta. (Turkish MFA, 2023.)

Amnesty Internationalin kampanjajohtaja Ruth Tanner on sanonut Kavalan jatkuvan vankeuden olevan järjenvastainen ja todistusaineeton yritys hiljentää itsenäisiä ajattelijoita. Tanner lisää, että Kavalan vankeus on myös selkeä yritys heikentää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen valtaa. (Amnesty International, 2023.) Kavalan tapaus myös vaikuttaa olevan presidentti

Erdoganille eräänlainen kunniakysymys. Erdoganin mukaan Euroopan neuvoston ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulee kunnioittaa turkkilaisia oikeusistuimia ja koska näin ei ole tapahtunut, ei Turkinkaan tarvitse kunnioittaa Euroopan ihmisoikeustuomiointa. (Buyuk, 2022.)

5 Aineisto ja menetelmä

5.1 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on tutkimuksen menetelmä, jossa tekstimuotoisesta tai tekstimuotoiseksi tuodusta aineistosta nostetaan esille siinä esiintyviä merkityksiä ja teemoja. Tämän pro gradu -tutkielman tapauksessa aineistona toimivat parlamentaarisisessa yleiskokouksessa pidetyt puheet. Sisällönanalyysi poikkeaa sisällön erittelystä, jossa aineisto kvantifioidaan. Sen sijaan sisällönanalyysissa aineiston kuvaus on sanallista. Sisällönanalyysiin voidaan kuitenkin yhdistää myös sisällön erittely ja käyttää erittelystä saatuja kvantitatiivisia tuloksia osana sisällönanalyysin tuloksia (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 90–91).

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa kolmesta eri lähtökohdasta: aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineisto ohjaa analyysia, eli aineistosta nostetaan teemoja ilman tutkijan aiempia teoreettisia oletuksia. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa sen sijaan tutkija hyödyntää olemassa olevaa teoriaa viitekehystenä, mutta teoria ei suoraan ohjaa aineiston tulkintaa, vaan myös aineistosta löydettävillä aiheilla on tilaa analyysissa. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa käytetään aiempaa käsitejärjestelmää, esimerkiksi teoriaa tai mallia, jota testataan aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 80–82.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa menetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi, sillä se sallii teorian huomioivan otteen analyysin, olematta kuitenkaan rajoittunut teorian testaamiseen. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta voidaan tarkastella aineistoa teoreettisen viitekehysten avulla, kuitenkaan suoraan testaamatta mitään tiettyä teoriaa. Analyysiyksiköt nousevat aineistosta, mutta niitä informoi teorian tarjoama aiempi informaatio ja teoreettinen viitekehys. Analyysitapa pohjautuu abduktiiviseen päättelyyn, eli tutkimuksen tekijä yhdistelee analyysissä aineistolähteisyyttä ja valmiita teorialalleja. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on omiaan laajentamaan ajattelua olemassa olevien teorioiden kautta. (Tuomi & Sarajärvi, 2017, 78–81.)

Teoriaohjaava sisällönanalyysi poikkeaa muista laadullisen sisällönanalyysin tyypeistä siten, että siinä aineiston ja teorian rooli yhdistyy. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on eräänlainen välimuoto kahden ääripään välillä: sekä teorialla että aineistolla on analyysia ohjaava roolinsa.

Toisin kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa, teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina, jo tiedettyinä, eikä niitä siis luoda aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi, 91–95.) Muuten teoriaohjaava sisällönanalyysi kuitenkin etenee aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoin, eli vaiheittain valmistelu-, analysointi- ja raportointivaiheiden kautta (Elo ym., 2022).

Aineiston koodaaminen tapahtuu tässä tutkielmassa aineistolähtöisesti, eli aineistosta nostetaan tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavia kohtia ilman ennakko-oletuksia siitä, että aineistosta tullaan etsimään tai löytämään jotakin tiettyä. Sisällönanalyysin sääntöjen mukaisesti koodaamisen tulee olla systemaattista ja yhtenäistä, eli aineistosta nostetaan tasaisesti kaikki tutkimuksen kannalta kiinnostava sisältö. Tämän kautta rakennetaan koodausrunko, jonka jälkeen aineisto käydään läpi useaan kertaan varmistaen, että koodaus on sisäisesti yhtenäinen. (Vuori, 2021.)

Tässä tutkielmassa teoriaohjaavan sisällönanalyysin teoreettisena viitekehyksenä toimii kansainvälisten järjestöjen ja kansainvälisten sopimusten legitimitettä koskeva teoria, erityisesti Oona A. Hathawayn (2002) teoria kansainvälisten sopimusten noudattamisesta, sekä Matthew D. Stephenin (2018) näkökulma legitimitettivajeen käsitteeseen kansainvälisten järjestöjen kontekstissa. Teorioita käytetään apuna aineistosta nostettujen tulosten analyysissa, mutta niitä ei varsinaisesti testata aineistoa vastaan.

Hathawayn teorian kautta voidaan käsitellä tarkemmin Kavala v. Turkey -tapauksessa tapahtunutta kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen sääntöjen rikkomista, erityisesti Hathawayn määrittelemien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ekspressiivisten ja instrumentaalisten funktioiden näkökulmista. Tätä kautta päästään syventymään erityisesti jäsenvaltioiden mahdolliseen ekspressiivisen funktion hyväksikäyttöön Euroopan neuvoston kontekstissa ja tämän mahdollisiin vaikutuksiin neuvoston legitimitettiin. Teorialuvusta esiin nousevat myös Hathawayn teoriat alueellisten kansainvälisten sopimusten vahvuuksista ja heikkouksista, Hathawayn aiemmat ajatukset Euroopan neuvostosta tässä kontekstissa sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen rooli Euroopan neuvoston legitimitetin ylläpitämisessä.

Stephenin kautta taas päästään tarkastelemaan legitimitettivajetta kansainvälisen politiikan ilmiönä, sen teoreettista pohjaa ja määritelmää sekä mahdollisia keinoja kaventaa vajetta, mikäli aineistosta on löydettävissä viittauksia legitimitettivajeeseen. Keskeisiä käsitteitä ovat erityisesti legitimitetin karkaaminen ja ne tavat, joilla tätä karkaamista voidaan ehkäistä ja

korjata. Lisäksi Stephenin teorit legitimizeerivajeen korjaamisen ongelmista sekä näkemykset legitimizeerivajeen potentiaalisista negatiivisista vaikutuksista järjestön tulevaisuuteen nousevat keskeiseksi osaksi aineiston analyysia.

5.2 Kavala v. Turkey -keskustelut parlamentaarisisessa yleiskokouksessa

Tässä tutkielmassa aineistona käytetään Euroopan neuvoston parlamentaarisisessa yleiskokouksessa pidettyjä puheita, jotka on pidetty Kavala v. Turkey -aiheisten keskustelujen yhteydessä. Aineistona käytetyt puheet ovat vuosilta 2020–2023. Parlamentaarinen yleiskokous kokousta tavanomaisesti neljästi vuodessa Strasbourgissa, eli aikarajaukseen kuuluu tämän säännön mukaan neljä yleiskokousta vuodessa neljän vuoden ajalta. Huomionarvoista tältä ajanjaksolta kuitenkin on, että vuonna 2020 pidettiin vain yksi parlamentaarisen yleiskokouksen istunto maailmanlaajuisen koronapandemian takia.

Aikarajaus on valittu sillä perusteella, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ensimmäinen päätös Kavala v. Turkey -tapauksesta annettiin loppuvuonna 2019 (Kavala v. Turkey, 2019), eli oikeustapaus ei olisi voinut olla PACE:n käsittelyssä vuoden 2019 PACE-istunnoissa ja asiaa oli mahdollista käsitellä ensimmäisen kerran PACE:n kokoonpanolla vasta vuonna 2020. Loppumisajankohdaksi on rajattu vuoden loppu 2023 tai toisin sanoen vuoden 2023 neljännen parlamentaarisen yleiskokouksen loppu, sillä tämän tutkielman työstäminen alkoi alkuvuonna 2024, eikä jatkuvasti lisääntyvän aineiston sisällyttäminen osaksi aineistoa ole tutkimuksen kannalta mielekäästä.

Aineistoon eivät sisälly PACE:n valiokuntakokoukset, joissa käsitellään ajankohtaisia aiheita tavallisten parlamentaarisen yleiskokouksen istuntojen ajankohtien ulkopuolella kahdesti vuodessa. Näihin kokouksiin osallistuu jokaisen jäsenmaan puheenjohtaja ja kokoukset pidetään jäsenmaiden pääkaupungeissa vaihtelevasti toisin kuin tavalliset PACE:n istunnot, jotka pidetään Euroopan neuvoston päämajassa Strasbourgissa. Valiokuntakokouksia ei ole saatavilla tekstimuotoisina, toisin kuin PACE:n yleiskokouksen istunnot. (Parliamentary Assembly, 2024b.)

Puheet analysoidaan tekstimuotoisina. Parlamentaarisen yleiskokouksen toimintatapoihin kuuluu, että puheiden pitäjät toimittavat tekstimuotoiset versiot pitämistään puheista neuvostolle, jotka julkaistaan Euroopan neuvoston verkkosivuilla (Parliamentary Assembly, 2023a). Video- ja tekstimuotoiset versiot poikkeavat toisinaan hieman toisistaan sanatasolla,

mahdollisesti siksi että on edustajien itsensä vastuulla tarjota transkriptiot puheistaan. Eroavaisuudet ovat kuitenkin harvinaisia ja silloin kun niitä esiintyy, voidaan puhua sanaeroista, esimerkiksi synonyymien käyttämisestä videolla transkriptioon kirjatun sanan sijaan. Tästä syystä näihin eroavaisuuksiin ei paneuduta analyysissä, eikä niillä voida katsoa olevan erityistä mahdollisuutta vaikuttaa analyysin tuloksiin.

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunnoissa on parlamentaariseen tapaan yleistä, että kaikki puheenvuoroa pyytävät eivät pääse pitämään puheenvuorojaan aikarajoitteitten takia. Tällaisissa tapauksissa parlamentaarikoilla on kuitenkin mahdollisuus lähettää sihteeristölle kirjallinen versio puheestaan, joka sitten liitetään osaksi debattia sen tekstimuotoisessa versiossa (Parliamentary Assembly, 2023a). Tässä tutkielmassa nämä pitämättömät puheet sisällytetään osaksi aineistoa, sillä on täysin sattumanvaraista, kuka ehtii puheensa pitämään istunnossa ääneen ja kuka ei. Näin ollen puheiden jättämiselle aineiston ulkopuolelle ei vaikuta olevan relevanttia tutkimuksellista syytä, ja ne ovat näin osana tutkimusaineistoa.

Huomionarvoista aineistosta on se, että Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen viralliset kielet ovat ranska ja englanti, joiden lisäksi käännöspalveluita tarjotaan myös saksaksi ja italiaksi (Parliamentary Assembly, 2024a). Tästä syystä useiden puheiden alkuperäiskieli on jokin muu kuin englanti, jolla analyysi tässä tutkielmassa tapahtuu. Parlamentaarisen yleiskokouksen edustajat toimittavat itse englannin- ja ranskankieliset käännökset Euroopan neuvostolle, eli myös käännettyjen puheiden tapauksessa voidaan puheiden merkityksen katsoa välittyvän puheen alkuperäiskielestä riippumatta. Toisinaan parlamentaarikot eivät toimita englanninkielistä versiota puheestaan istuntojen kirjallisiin versioihin, mutta tämä on varsin harvinaista. Tällaisissa tapauksissa puheet on jätetty analyysistä pois. Näiden puheiden käsittelemättä jättämisellä ei kuitenkaan pitäisi olla erityistä vaikutusta analyysin laajempiin tuloksiin, sillä enimmillään voidaan puhua muutamista puheista, jotka joudutaan tämän kielellisen aspektin vuoksi jättämään analyysin ulkopuolelle.

Tullakseen sisällytyksi tämän tutkielman aineistoon tulee PACE:ssa keskustellun aiheen PACE-istunnon agendalla listatussa otsikossa olla maininta joko Kavala v. Turkey -tapauksesta tai Turkista velvollisuuksien, ihmisoikeuksien, demokratian tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kontekstissa. Turkin valtiosta käytetään Euroopan neuvoston käsittelyissä kahta nimeä: Turkey ja Türkiye. Molemmat nimitykset on huomioitu aineiston keräämisessä.

Kavala v. Turkey on aiheena nykyään niin relevantti Euroopan neuvoston toiminnassa, että se mainitaan usein myös aiheen ulkopuolisissa debaateissa. Näistä keskusteluista löytyisi todennäköisesti mielenkiintoisia puheenvuoroja tarkasteltavaa aihetta koskien. Yhden pro gradu -tutkielman kontekstissa olisi kuitenkin mahdotonta käydä läpi kaikki parlamentaarisen yleiskokouksen istunnoissa pidetyt puheet Kavala v. Turkey -aiheen mainintojen toivossa. Parlamentaarisen yleiskokouksen istunnot, joita pidetään tyypillisesti neljä vuodessa, kestävät tyypillisesti yhden arkiviikon eli viisi päivää, joista jokaisena päivänä kokousten pituus vaihtelee kahden ja puolen ja kahdeksan tunnin välillä. Aineiston määrä olisi siis liian runsas läpikäytäväksi, mikäli kaikissa keskusteluissa tehdyt viittaukset aiheeseen otettaisiin mukaan aineistoon. Tämä ei välttämättä olisi edes erityisen mielekäästä tutkielman tulosten näkökulmasta.

Vuosilta 2020–2023 löytyy kolme debattia tai muuta PACE:n istunnoissa käytyä keskustelua, jotka täyttävät annetut kriteerit. Näistä kaksi on kiireellisyysmeneteltyllä käsiteltyjä ajankohtaisdebatteja ja yksi on ns. ”Velvoitteiden ja sitoumusten täyttämisen seuraamiskeskustelu” (*honouring of obligations and commitments*), joka on PACE:n käyttämä monitorointimekanismi Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden ihmisoikeustilanteista. Turkin ihmisoikeustilannetta ja Kavalaa koskevat keskustelut ovat vuosilta 2021, 2022 ja 2023. Valitun aikarajauksen sisältä siis vuodelta 2020 ei löytynyt Turkkiä tai Kavalaa koskevaa keskustelua. Tämä selittyy varsin todennäköisesti sillä, että vuonna 2020 ehdittiin pitää vain yksi parlamentaarisen yleiskokouksen istunto koronapandemian vuoksi.

Taulukko 1 Pidettyjen puheenvuorojen määrä per parlamentaarisen yleiskokouksen käsittely

Parlamentaarisen yleiskokouksen agendakohta	Puheenvuorojen määrä	Puheenvuorojen määrä, kun puhemiestä ei lasketa
22.4.2021 Debate Under Urgent Procedure: the functioning of democratic institutions in Turkey	53	31
12.10.2022 The honouring of obligations and commitments by Türkiye	58	32
12.10.2023 Debate Under Urgent Procedure: Call for the immediate release of Osman Kavala	32	19

Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, keskustelukohtainen puheenvuorojen määrä aineistossa vaihtelee 32:n ja 58:n välillä, kun puheenvuoron määritellään alkavan ja päättyvän puhujan vaihtumiseen. Tällaisella määritelmällä suurin osa puheenvuoroista on kuitenkin puheenjohtajan pitämiä. Puheenjohtajan pitämät puheenvuorot ovat tyypillisesti hyvin lyhyitä, eivätkä yleensä sisällä analyysin kannalta erityisen mielenkiintoista aineistoa; tyypillinen puheenjohtajan puheenvuoro siirtää puhumisoikeuden parlamentaarisen yleiskokouksen jäseneltä toiselle, eikä lisää keskustelun sisältöön mitään analyysin kannalta relevanttia. Näistä syistä on hyödyllistä esittää myös puheenvuorojen määrä silloin, kun puheenjohtajan pitämät puheenvuorot on poistettu tilastosta. Tällöin puheenvuorojen määrä per parlamentaarisen yleiskokouksen keskustelu vaihtelee aineistossa 19:n ja 32:n välillä. Molemmissa aineistosta löytyvissä keskustelutyypeissä raportoiija saa puhua enimmillään 13 minuuttia kun kaikki tämän puheenvuorot lasketaan yhteen, kun taas muiden puhujien puheenvuorot on rajattu kolmeen minuuttiin.

Tutkimusmetodin ja aineiston tultua tutuksi voidaan seuraavaksi viimein siirtyä itse tutkielman analyysiosioon, jonka tavoitteena on ymmärtää Kavala v. Turkey -tapauksen mahdollisia vaikutuksia Euroopan neuvoston legitimizeettiin.

6 Analyysi

Tässä luvussa päästään käsittelemään Euroopan neuvoston legitimitettä koskevia kysymyksiä Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa. Luvun ensimmäisessä alaluvussa käsitellään puheenvuorojen jakaantumista Euroopan neuvoston jäsenmaiden suhteen sekä parlamentaarisen yleiskokouksen poliittisten ryhmien välillä. Seuraavassa alaluvussa avataan ensimmäistä tutkimuskysymystä siitä, voidaanko parlamentaarisessa yleiskokouksessa pidetyistä puheista löytää Euroopan neuvoston legitimitetin heikkenemiseen viittaavia ajatuksia. Kolmannessa alaluvussa syvennytään legitimitetin heikkenemisen syihin parlamentaarikkojen puheiden näkökulmasta, ja luvussa 6.4 käsitellään parlamentaarikkojen ratkaisuja legitimitetin heikkenemiselle.

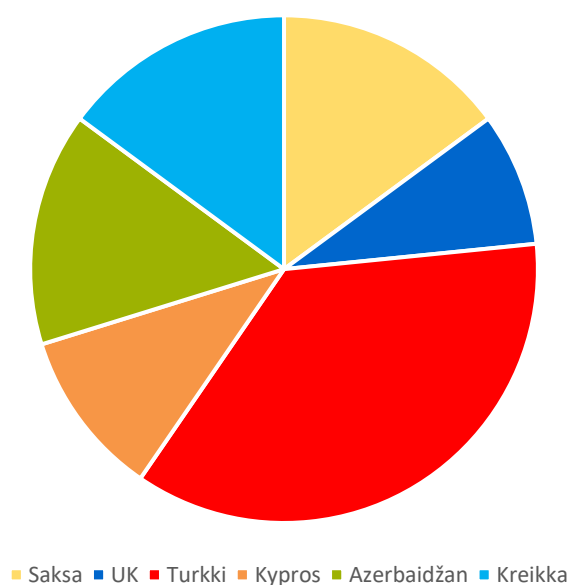
Analyysin menetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, ja aineiston koodaaminen tapahtui aineistolähtöisesti. Analyysia varten aineistosta nostettiin kaikki legitimitettiin liittyvät puheenvuorot. Tämä vaihe oli teoreettisen viitekehyksen informoima, eli teoreettisen viitekehyksen kautta ymmärrettiin legitimitetin määritelmään kuuluvia teemoja, mutta spesifit koodausluokat nousivat aineistosta. Tutkimuskysymyksiin liittyviä, aineistosta nousseita koodausluokkia olivat mm. ihmisoikeuksien tulevaisuus, Euroopan neuvoston tulevaisuus, Euroopan neuvoston hyväksikäyttö, puolueellisuus tai syrjiminä ja sääntöperustaisuuteen vetoaminen. Aineisto käytiin läpi koodausrunгон valmistuttua useita kertoja, varmistaen näin, että koodaus on sisäisesti yhtenäinen. Tässä luvussa analysoidaan koodauksen kautta esiin nostettuja huomioita teoreettista viitekehystä apuna käyttäen ja pyritään näin vastaamaan tutkielman tutkimuskysymyksiin.

6.1 Puheenvuorot valtioittain ja ryhmittäin

Ennen parlamentaaristen puheiden asiatasoon paneutumista on hyödyllistä ymmärtää, millaisten parlamentaarikkojen puheenvuoroista aineisto koostuu ja millaiset parlamentaarikkojen ryhmät ovat erityisen kiinnostuneita pitämään puheenvuoroja Kavala v. Turkey -aiheeseen liittyen. Tämä tieto auttaa ymmärtämään aineistossa esitettyjä näkökulmia sekä myös sitä, millaiset näkökulmat ovat edustettuna ja missä suhteessa aineistossa.

Parlamentaarisessa yleiskokouksessa parlamentaarikot edustavat niin omaa maataan, kuin myös omaa parlamentaarista ryhmäänsä, lukuun ottamatta niitä parlamentaarikkoja, jotka eivät kuulu mihinkään parlamentaarisen yleiskokouksen poliittiseen ryhmään. Kuva 1 esittää

puheiden osuuksia jäsenvaltioittain aineistossa, kun puheenjohtajan ja raportojien puheenvuoroja ei oteta huomioon. Kuvaan 1 on sisällytetty ainoastaan ne maat, joiden edustajat pitivät yli yhden puheenvuoron per istunto, eli yli kolme puheenvuoroa kolmen eri aineistoon kuuluvan istunnon aikana. Kun kaikki kolme aineistoon kuuluvaa keskustelua Kavala v. Turkey -aiheesta otetaan huomioon, voidaan huomata, että eniten puheenvuoroja aiheesta pitävät Turkin edustajat. Muita aiheesta aktiivisesti puheenvuoroja pitäviä maita ovat Saksa, Kreikka ja Azerbaidžan. (Parliamentary Assembly, 22.4.2021; 12.10.2022; 12.10.2023.)

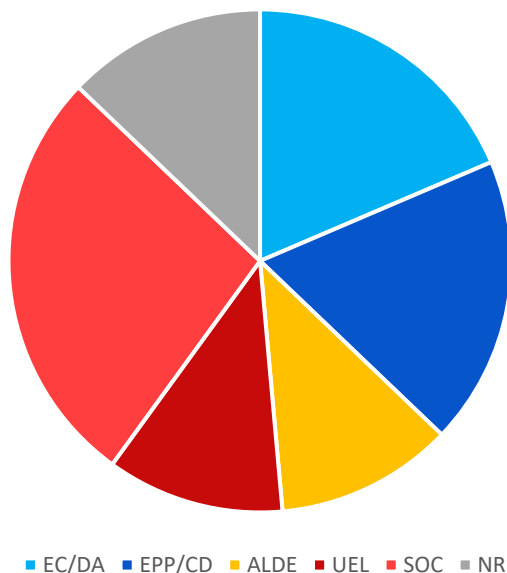

Kuva 1 Puheiden osuudet jäsenvaltioittain

Näiden maiden erottautuminen puheenvuorojen pitäjinä ei ole aiheen huomioon ottaen yllättävää. On ymmärrettävää, että Turkin edustajat haluavat pitää puheenvuoroja omaa maataan koskevaan aiheeseen liittyen. Kreikka taas on Turkin naapurimaa, ja kreikkalaiset parlamentaarikot vetoavatkin puheissaan naapuruuteen ja ystävyyteen (mm. Chatzivasileiou, 12.10.2022; Kairidis, 12.10.2022). Euroopan neuvostossa Azerbaidžan ja Turkki edustavat hyvin samanlaista linjaa Kavala v. Turkey -tapauksen suhteen: molemmat valtiot nostavat esimerkiksi poliittisen puolueellisuuden ehkäisemisen, terrorismin torjumisen sekä islamin uskonnon merkityksen keskeisiksi teemoikseen tapauksen kontekstissa (esim. Seyidov, 12.10.2023; Huseynov, 22.4.2021; Yildiz, 12.10.2022; Aydin, 12.10.2022).

Aineistoon kuuluvia puheenvuoroja voidaan tarkastella myös puheita pitäneiden parlamentaarikkojen poliittisiin ryhmiin sijoittumisen näkökulmasta. Kuva 2 esittää puheiden osuuksia parlamentaarisen yleiskokouksen ryhmittäin, kun puheenjohtajaa ja raportojia ei oteta

huomioon. Eniten puheita aiheesta pitävät Sosialistien, demokraattien ja vihreiden ryhmän (SOC) edustajat. Muita ahkerasti puheenvuoroja pitäviä ryhmiä ovat EPP/CD ja EC/DA. Vähiten puheenvuoroja Kavala v. Turkey -tapauksesta pitävät ALDE ja UEL. (Parliamentary Assembly, 22.4.2021; 12.10.2022; 12.10.2023.)

Kuva 2 Puheiden osuudet parlamentaarisen yleiskokouksen ryhmittäin

Näkökulmissa Kavala v. Turkey -tapaukseen voidaan karkeasti jaotella sanoa, että SOC:in (esim. Schwabe, 12.10.2023; Türk-Nachbaur, 12.10.2023; Schennach, 12.10.2022) UEL:in (esim. Özsoy, 12.10.2022; Mathieu, 2023; Castel, 12.10.2022) ja EPP/CD:n (esim. Schou, 12.10.2023; Bakoyannis, 12.10.2022; Fournier, 12.10.2022) edustajat vetoavat puheissaan runsaasti Euroopan neuvoston sääntöperustaisuuteen ja ihmisoikeuksien merkitykseen. Näiden puolueiden edustajat vaativat myös usein Osman Kavalan vapautusta. ALDE:n ja EC/DA:n edustajien puheissa on sekä sääntöperustaisuuteen vetoamista (Krisper, 12.10.2022; Chope, 12.10.2023) että Euroopan neuvoston politisoitumisesta ja puolueellisuudesta huolissaan olevia mietteitä (Huseynov, 22.4.2021; Seyidov, 12.10.2023).

Ryhmien ulkopuolelle jääneet puhujat eivät periaatteessa muodosta minkäänlaista yhtenäistä blokkia, vaan tähän joukkoon kuuluvat ne jäsenet, jotka eivät kuulu mihinkään poliittiseen ryhmään. Ryhmien ulkopuolelle jääviä jäseniä on koko parlamentaarisisessa yleiskokouksessa 17 eri maasta. Koheesion teoreettisesta puutteesta huolimatta kaikki aineistossa esiintyvät, poliittiseen ryhmään kuulumattomien parlamentaarikkojen pitämät puheet ovat huomattavan kriittisiä Euroopan neuvoston toiminnasta Kavala v. Turkey -oikeustapauksen kontekstissa

(esimerkiksi Türkeş, 12.10.2023; Babacan, 12.10.2023; Yasar, 12.10.2022), tyypillisesti vedoten esimerkiksi järjestön politisoitumiseen ja puolueellisuuteen. Kaikki aineistossa puheenvuoron pitävät poliittisiin ryhmiin kuulumattomat parlamentaarikot ovat Turkin edustajia.

6.2 Legitimiteettivaje Euroopan neuvostossa

Kavalan ja Turkin välinen oikeuskiista ei ole ensimmäinen Euroopan neuvoston kohtaama erimielisyys, vaan järjestö on monikymmenvuotisen historiansa aikana kohdannut tuhansia oikeustapauksia, useita erimielisyyksiä ja jopa muutaman jäsenvaltion eroamisen tai erottamisen. Tässä alaluvussa vastataan tutkielman ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, onko parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten puheista löydettävissä viitteitä siitä, että parlamentaarikot uskovat Euroopan neuvoston legitimiteetin olevan heikkenemässä Kavala v. Turkey tapaukseen liittyen.

Kuten tutkielman teorialuvussa käy ilmi, on legitimiteetti tärkeä osa kansainvälisten järjestöjen toimintaa, eikä kansainvälinen järjestö voi toimia tehokkaasti ilman kohderyhmältään tulevaa uskoa sen toimintaan. Legitimiteetin merkitystä Euroopan neuvoston toiminnalle ei siis tule aliarvioida. Aiemmin luvussa 2.3.2 esitellyn Stephenin teorian mukaisesti kansainvälisten järjestöjen erityispiirre legitimiteetin näkökulmasta on se, että järjestöjen tulee näyttäytyä legitimiinä myös niiden jäsenvaltioiden edustajille (Stephen, 2018). Näiden teorioiden lisäksi tässä alaluvussa analyysin kannalta relevantiksi teoriaksi nousee myös teorialuvusta tuttu Zaumin käsitys siitä, että legitimiin kansainvälisen järjestön tulee täyttää mm. suostumuksellisuuden ja oikeudenmukaisuuden kriteerit rakenteissaan, prosesseissaan ja toimintatavoissaan (Zaum, 2013a).

Merkittävä aineistosta esiin nouseva näkökulma on se, että Euroopan neuvoston tulevaisuus on vaarantumassa Kavala v. Turkey -tapauksen vuoksi. Se, millaisesta näkökulmasta tämä vaarantuminen on tapahtumassa, ei kuitenkaan ole yksimielinen asia parlamentaarikkojen puheissa.

Erään aineistosta löytyvän näkökulman mukaan Euroopan neuvoston tulevaisuus on vaarantumassa, koska Kavala v. Turkey -tapauksen pitkittyminen heikentää Euroopan ihmisoikeussopimuksen uskottavuutta. Tällaisesta näkökulmasta asiaa lähestyy esimerkiksi Itävallan Petra Bayer, joka sanoo puheenvuorossaan, että Kavalan vapauttamattomuus on uhka

koko Euroopan ihmisoikeussopimukselle ja sen kontekstissa toimivien järjestöjen toiminnalle (Bayer, 12.10.2023). Useissa Turkia kritisoivissa puheenvuoroissa Kavalan jatkuvan vankeuden katsotaan kyseenalaistavan Euroopan neuvostoa järjestönä ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten sitovuutta (mm. Schwabe, 12.10.2023; Chope, 12.10.2023; Erotokritou, 12.10.2023).

Parlamentaarikot esittävät huolta ihmisoikeuksien tulevaisuudesta oikeustapauksen kontekstissa. Esimerkiksi UEL:in yhteisen puheenvuoron pitävä Ranskan Frédéric Mathieu sanoo Turkin hallituksen tien johtavan ihmisoikeuksien leviämisen ja toteutumisen merkittävään heikkenemiseen (Mathieu, 12.10.2023). Samanlaisia ajatuksia ilmaisee Saksan Derya Türk-Nachbaur (SOC), jonka mukaan ”demokratian liekkiä tulee jatkuvasti ruokkia, jotta se ei sammuu” (*”[t]he flame of democracy needs constant nourishment in order not to go out.”*) (Türk-Nachbaur, 12.10.2023). Useat parlamentaarikot (mm. Lucks, 12.10.2022; Cilevics, 12.10.2022; Bayer, 12.10.2023; Arpadarai, 12.10.2022) yhdistävät Euroopan neuvoston ja ihmisoikeuksien tulevaisuuden yhdeksi ja samaksi kysymykseksi: mikäli Euroopan neuvosto vaarantuu, ovat ihmisoikeudet tulevaisuudessa vaarassa koko Euroopassa. Suuri osa ihmisoikeuksien ja Euroopan neuvoston välistä linkkiä painottavista parlamentaarikoista kritisoi puheissaan Turkia, mutta näin ei ole aina (esim. Arpadarai, 12.10.2022).

Toinen aineistosta löytyvä näkökulma Euroopan neuvoston tulevaisuuden vaarantumiseen on se, että järjestö on unohtamassa sen arvot ja tavoitteet ja muuttumassa erimielisyyksiä viljeleväksi alustaksi; esimerkiksi Turkin Yildirim Tuğrul Türkeş (NR) katsoo 12.10.2023 pidetyssä puheenvuorossaan, että Euroopan neuvoston tavoite maanosan yhdistämisestä yhteisten arvojen alle on unohtumassa. Türkeşin mukaan erityisesti parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten tulisi kiinnittää huomiota käyttämäänsä kieleen; hänen mukaansa osa yleiskokouksen osapuolista vaikuttaa haluavan ärsyttää kollegoitaan enemmän, kuin he haluavat pyrkiä kohti ongelmien ratkaisua (Türkeş, 12.10.2023). Tällaiseen ristiriitojen ruokkimista kritisoivaan näkökulmaan yhtyvät myös useat muut parlamentaarikot (mm. Huseynov, 22.4.2021; Mollazada, 22.4.2021; Arpadarai, 12.10.2022).

Euroopan neuvoston muuttuminen länsimaalaiseksi, samanmielisten järjestöksi on erityisesti Turkin ja Azerbaidžanin edustajien useasti esiin nostama huoli. Esimerkiksi Azerbaidžanin Samad Seyidov (EC/DA) sanoo Euroopan neuvoston jatkumisen Euroopan ongelmien ratkaisijana olevan vaakalaudalla: ”Mikäli potkitta ulos Turkin ja Azerbaidžanin, kenen kanssa

te sitten olette?” (“*Kicking out Azerbaijan, kicking out Türkiye, who will you be with?*”) Seyidov kysyy, viitaten Turkia kritisoineisiin puheenvuoroihin (Seyidov, 12.10.2023). Luvussa 2.2.1 esitellyn mukaisesti Zaum (2013a) katsoo, että normatiivisen legitimitetin omaavan kansainvälisen järjestön tulee täyttää tietyt oikeudenmukaisuuden ja suostumuksellisuuden vaatimukset. Erityisesti Turkin ja Azerbaidžanin edustajien esiin nostama näkemys siitä, että Euroopan neuvostosta on tullut puolueellinen, on siis suoraan ristiriidassa niiden ominaisuuksien kanssa, joita legitimiillä kansainvälisellä järjestöllä tulee Zaumin mukaan olla.

Parlamentaarikot puhuvat pääsääntöisesti viitaten Euroopan neuvoston ja ihmisoikeuksien tulevaisuuteen. Puheenvuoroissa ei oikeastaan puhuta Euroopan neuvoston nykyhetkestä tai viitattaisi siihen, että Euroopan neuvoston toiminta tai uskottavuus olisi tällä hetkellä jollakin tavoin muuttunut. Tässä valossa vaikuttaakin siltä, että parlamentaarikot uskovat edelleen Euroopan neuvoston toimintaan, eivätkä katso Kavala v. Turkey -tapauksen vaikuttaneen negatiivisesti järjestön toimintaan vielä. Huoli tulevaisuudesta on kuitenkin merkittävä, ja erittäin monissa puheenvuoroissa esille tulee ajatus siitä, että tällä tiellä jatkuminen ilman muutoksia tulee vaarantamaan Euroopan neuvoston uskottavuuden ja toiminnan lähitulevaisuudessa (esim. Bayer, 12.10.2023; Mathieu, 12.10.2023; Schwabe, 22.4.2021; Özsoy, 12.10.2022).

Aineistosta ei löydy yhtäkään puheenvuoroa, jonka mukaan Kavala v. Turkey -tapaus ei olisi vaikuttamassa heikentävästi Euroopan neuvoston uskottavuuteen tai toimintaan. Tällaisten puheenvuorojen puuttumista ei voida pitää sattumana, joka liittyisi siihen ketkä parlamentaarikoista ovat päässeet pitämään puheenvuoronsa, sillä parlamentaarikoilla on mahdollisuus toimittaa kirjallinen puheenvuoronsa osaksi käsittelyn sähköistä versiota. Näin ollen eriävien mielipiteiden puuttuminen ei ole satunnaista tai otannallinen ongelma.

Eriävien mielipiteiden puuttumisen ei voida kuitenkaan automaattisesti myöskään tulkita tarkoittavan sitä, että ei olisi olemassa parlamentaarikkoja, jotka ajattelevat, että Kavala v. Turkey -tapaus ei ole aiheuttamassa uhkaa Euroopan neuvoston uskottavuudelle tai toiminnalle. On mahdollista, että ne parlamentaarikot, jotka eivät koe legitimitettivajeen uhkaa eivät vain tuo asiaa puheissaan esille, eikä tällaisten mielipiteiden olemassaolon mahdollisuutta voida kokonaan rajata pois vain siitä syystä, että niitä ei löydy aineistoon kuuluvista puheenvuoroista.

Täysin kiistattomasti ei siis voida sanoa, että parlamentaarisisessa yleiskokouksessa on selvä konsensus Kavala v. Turkey -tapauksen aiheuttamasta legitimitettivajeen uhasta. Merkittävä

osa parlamentaarikoista kuitenkin esittää puheenvuoroissaan huolta Euroopan neuvoston uskottavuuden ja toiminnan heikentymisestä. Suurelle osalle parlamentaarisen yleiskokouksen edustajista Kavala v. Turkey näyttäytyy siis järjestön toiminnan uskottavuutta uhkaavana tekijänä.

Legitimiteettiteorian näkökulmasta parlamentaarikkojen esille nostamat kysymykset järjestön uskottavuudesta ja toiminnasta tulevaisuudessa ovat tiiviisti yhdistettävissä legitimiteetin ongelmiin. Puheenvuoroista löytyvät näkökulmat Euroopan neuvoston tulevaisuudesta ovat huolissaan järjestön uskottavuudesta kansainvälisenä järjestönä, eli toisin sanoen sen käyttämän vallan näyttäytymisestä legitiiminä. Erityisesti kun muistetaan Stephenin (2018) teoria siitä, että jäsenvaltioiden edustajien usko kansainvälisen järjestön legitimiteettiin on keskeinen osa järjestön legitimiteettiä, voidaan aineistosta esille nostetuista puheenvuoroista huomata huomattavia merkkejä legitimiteettivajeesta Euroopan neuvostossa.

Aineiston teoreettisen tarkastelun valossa on siis perusteltua sanoa, että parlamentaarikot katsovat Euroopan neuvoston legitimiteetin olevan heikentymässä Kavala v. Turkey -tapauksen ja sen käsittelyn kontekstissa, mikä on johtamassa legitimiteettivajeen syntymiseen. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka kysyi, voidaanko parlamentaarikkojen puheiden perusteella katsoa olevan merkkejä Euroopan neuvoston legitimiteetin heikkenemisestä, voidaan siis vastata kyllä.

6.3 Legitimiteetin heikkenemisen syyt

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen saatua vastauksen voidaan siirtyä toiseen tutkimuskysymykseen, joka pyrkii selvittämään mistä Euroopan neuvoston legitimiteetin heikkeneminen johtuu parlamentaarikkojen mielestä. Tässä alaluvussa analyysin kannalta keskeisiä ovat teorialuvusta tutut Oona A. Hathawayn (2002) teoria kansainvälisten järjestöjen ekspressiivisen funktion hyväksikäyttämisestä sekä Matthew D. Stephenin (2018) käsitteet legitimiteetin karkaamisesta ja luottamuksen logiikasta. Näiden lisäksi parlamentaarikkojen puheenvuoroista nostetaan esiin myös Stephenin erotteleman mukaisia syitä legitimiteetin heikkenemiseen, joihin lukeutuvat vaikeudet vastata odotuksiin, muuttuvat standardit ja kohderyhmän muutokset (Stephen, 2018).

Aineistoon kuuluvista puheenvuoroista nousee esiin kahdenlaista näkökulmaa siitä, miksi Kavala v. Turkey -tapaus vaikuttaa Euroopan neuvoston legitimiteettiin heikentävällä tavalla.

Ensimmäisen näkemyksen mukaan Euroopan neuvoston legitimitietin heikentyminen ja järjestöjen tulevaisuuden vaarantuminen johtuu Turkin toiminnasta: Turkki toimii väärin rikkomalla Euroopan neuvoston sääntöjä. Tällaista näkökulmaa edustaa Derya Türk-Nachbaur (Saksa, SOC), jonka mielestä Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden ”tulee yksiaanisesti vaatia Turkin hallitusta noudattamaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöstä” (*“We must speak with one voice and call on the Turkish Government to comply with the judgment of the European Court of Human Rights.”*) (Türk-Nachbaur, 12.10.2023). Myös Turkin sisäpolitiikka sekä erityisesti ihmisoikeuksien ja demokratian tilanne Turkin sisällä painottuvat puheenvuoroissa. Esimerkiksi Itävallan Stephanie Krisper (ALDE) nostaa keskusteluun turkkilaisten vankiloiden ihmisoikeuksia rikkovat olosuhteet (Krisper, 12.10.2022). Turkin ihmisoikeusrikkomuksiin viittaa myös Max Lucks (Saksa, SOC), joka pyytää Turkkiä palaamaan takaisin eurooppalaisten ihmisoikeuksien pariin (Luck, 12.10.22).

Saksan Frank Schwaben (SOC) mukaan Turkki on parlamentaarisen yleiskokouksen agendalistalla käsittelyssä usein, koska Turkin ihmisoikeuskehitys on menossa vastakkaiseen suuntaan kuin sen pitäisi (Schwabe, 22.4.2021). Myös lokakuun 2023 Turkkiä ja Kavalan tapausta koskevassa parlamentaarisessa keskustelussa raportojana toimiva Petra Bayr viittaa ”tiettyjen jäsenvaltioiden” ihmisoikeusrikkomuksiin ja kutsuu niitä vääräksi suunnaksi ihmisoikeuskehitykselle. Hänen mukaansa parlamentaarinen yleiskokous on kokoontunut sitä varten, että se auttaisi näitä ”tiettyjä valtioita” palaamaan takaisin oikeusvaltioperiaatteen ääreen. (Bayr, 12.10.2023.)

Useat parlamentaarikot esittävät puheenvuoroissaan ajatuksia siitä, että Turkki on eräänlainen vapaamatkustaja Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestössä. Voimakkaimmin tätä mielipidettä esittää Armenian Armen Rustamyan (SOC), jonka mukaan osa Euroopan neuvoston maista pyrkii käyttämään ihmisoikeuksien heikkenemistä maailmassa omien itsekkäiden etujensa ajamiseen (Rustamyan, 12.10.2022). Max Lucks taas viittaa siihen, että Turkki vain teeskentelee noudattavansa Euroopan neuvoston sääntöjä ja kansainvälistä lakia ja näin ollen vapaamatkustaa ihmisoikeusjärjestössä; hän kysyy turkkilaisilta kollegoiltaan mitä he ovat tehneet saadakseen Osman Kavalan vapautetuksi eli EIT:n päätöksen toteutuneeksi (Luck, 12.10.2022). Myös Kyproksen Christina Erotokritou (SOC) kyseenalaistaa Turkin toiminnan: hänen mielestään Turkki vaikuttaa luulevan olevansa Euroopan neuvoston sääntöjen sekä kansainvälisen lainsäädännön yläpuolella. Erotokritou kysyykin, miten Euroopan neuvosto ja parlamentaarisen yleiskokouksen parlamentaarikot voivat jatkossa kutsua järjestöä

Euroopan ihmisoikeuksien vahtikoiraksi, mikäli joidenkin jäsenvaltioiden annetaan poiketa yhteisistä säännöistä ilman käytännön seuraamuksia. (Erotokritou, 12.10.2023.)

Syytökset Turkin velvoitteista lipsumisesta muiden jäsenvaltioiden ja Euroopan neuvoston uskottavuuden kustannuksella muistuttavat huomattavasti teorialuvussa 2.2.2 esiteltyä Oona A. Hathawayn teoriaa, jonka mukaan jotkut valtiot voivat kuulua ihmisoikeussopimukseen hyödyntääkseen niiden ekspressiivistä funktiota, ilman että ne varmistaisivat sopimusten instrumentaalisen funktion toteutumista. Teorian mukaan kaikkien ihmisoikeussopimukseen kuuluvien valtioiden ei välttämättä tarvitse noudattaa sopimusten instrumentaalista sisältöä saadakseen sopimukseen kuulumisesta tulevat ekspressiivisen funktion hyödyt, vaan valtiot voivat toimia eräänlaisina vapaamatkustajina legitiimeissä ihmisoikeussopimuksissa. Sopimukseen liittymisellä valtion on mahdollista myös välttää ihmisoikeustyöhön liittyvää arvostelua muulta kansainväliseltä yhteisöltä ilman, että se joutuu kokemaan merkittävää ihmisoikeustoimiin kohdistuvaa muutospainetta. Tällaiset valtiot eivät toimi sopimuksen yhteisten tavoitteiden vuoksi, vaan tavoittelevat omaa intressiään. (Hathaway, 2002.) Parlamentaarikkojen puheissa toistuvat tämän kaltaiset teemat ja syytökset siitä, että Turkki ei ole kiinnostunut osallistumaan Euroopan neuvoston yhteiseen missioon ihmisoikeuksien parantamisesta.

Turkki vastaa varsin hyvin Hathawayn näkemystä siitä, millaiset maat allekirjoittavat ja ratifioivat ihmisoikeussopimuksia nimenomaan niiden ekspressiivisen funktion vuoksi. Hathaway katsoo, että maat, joilla on huono ihmisoikeushistoria hyötyvät kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista hyviä ihmisoikeusvaltioita enemmän, sillä niillä on saatavana sopimuksista enemmän maine-etua kuin demokraattisilla ihmisoikeusvaltioilla. Tämä kannustaa tällaisia heikkojen ihmisoikeuksien maita liittymään kansainvälisiin ihmisoikeussopimukseen nimenomaan niiden ekspressiivisen funktion tuomien hyötyjen vuoksi. Näitä hyötyjä ovat muun muassa positiivisen ihmisoikeusvaltion maineen saaminen ja taloudellinen etu. (Hathaway, 2002.)

Vaikka Turkki on virallisesti demokratia, on maan hallinto ottanut huomattavia askeleita viime vuosina kohti demokratian heikkenemistä, ja ihmisoikeuksien toteutuminen on noussut keskeiseksi puheenaiheeksi Turkin tapauksessa (Dalay & Toremark, 2024). Parlamentaarikkojen puheet ihmisoikeusrikkomuksista ja Turkin omien etujen ajamisesta Euroopan neuvoston jäsenyyden kautta vaikuttavat viittaavaan juuri Hathawayn teorian

kuvaaman kaltaiseen Euroopan ihmisoikeussopimuksen ekspressiivisen funktion hyväksikäyttöön.

Keskeinen osa Hathawayn teoriaa on kuitenkin myös se, että valtiot nimenomaan liittyvät ihmisoikeussopimukseen tarkoituksenaan hyväksikäyttää niiden ekspressiivistä funktiota (Hathaway, 2002). Turkilla on valtiona useita sellaisia ominaisuuksia, joita ei tyypillisesti yhdistetä moderneihin demokratioihin: esimerkiksi armeijalla on ollut pitkään voimakas rooli Turkin politiikassa ja maassa on tapahtunut useita poliittisia vallankaappauksia sen Euroopan neuvostoon kuulumisen aikana. (Dalay & Toremark, 2024.) Turkki on kuitenkin kuulunut Euroopan neuvostoon jo vuodesta 1949, eli sen jäsenyys Euroopan neuvostossa on ollut pitkä ja rikkomuksista huolimatta se myös noudattaa järjestön sääntöjä varsin usein. Turkin motiiveja Euroopan neuvostoon liittymisestä on siis vaikea arvioida varmasti.

Hathawayn teorian ja PACE:n parlamentaarikkojen puheiden perusteella ei voida täysin kyseenalaistamattomasti sanoa onko Turkki Hathawayn kuvaileman kaltainen ekspressiivisen funktion hyväksikäyttäjä Euroopan neuvostossa. Turkin ominaisuudet Euroopan neuvoston jäsenvaltiona kuitenkin yhtyvät varsin hyvin teorian näkemykseen ihmisoikeuksien ekspressiivistä funktiota hyväksikäyttävistä maista, ja osa PACE:n parlamentaarikoista katsoo puheenvuoroissaan Turkin toimivan hyväksikäyttävästi Euroopan neuvostoa kohtaan.

Hathawayn teoria katsoo, että ekspressiivisen funktion hyväksikäyttäjien ei automaattisesti tarvitse olla vaaraksi kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen legitimitetille, ja legitimitetti vaarantuu vasta siinä tapauksessa, että useampi sopimuksen osapuoli lopettaa velvollisuksiensa noudattamisen (Hathaway, 2002). Parlamentaarikkojen puheiden perusteella osalle PACE:n jäsenistä kuitenkin jo yhden jäsenvaltion vapaamatkustajuus on vaarassa vaarantaa Euroopan neuvoston legitimitetin.

Toinen aineistosta löytyvä näkökulma Euroopan neuvostoa uhkaavaan legitimitettivajeeseen on se, että Euroopan neuvosto tai suuri osa sen jäsenmaista toimivat väärin Kavala v. Turkey -tapauksessa ja näin horjuttavat järjestön uskottavuutta ja legitimitettiä. Tällaisia näkemyksiä esittävät tyypillisesti azerbaidžanilaiset ja Turkin hallituspuoluetta edustavat parlamentaarikot.

Yleinen argumentti on se, että Euroopan neuvoston on asenteellinen Turkia vastaan. Azerbaidžanin Samad Seyidov (EC/DA) sanoo, että parlamentaarinen yleiskokous on menettämässä täysin suuntansa keskustelemalla Turkin ongelmista. Hänen mukaansa Turkki

on yksi järjestön alkuperäisjäsenistä ja on tehnyt paljon edesauttaakseen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toimintaa (Seyidov, 12.10.2023). Myös Turkin Yıldırım Tuğrul Türkeş (NR) syyttää Euroopan neuvostoa ja parlamentaarista yleiskokousta puolueellisuudesta. Hänen mielestään 12.10.2023 käsittelyssä ollut Turkiaa koskeva raportti, josta aineistoon kuuluvassa parlamentaarisen yleiskokouksen keskustelussa on puhe, on puolueellinen, eikä pyri rakentamaan yhteistyöhön yleiskokouksen keskuudessa. Türkeşin näkemyksen mukaan raportti väittää epäreilusti Turkin rikkoneen jatkuvasti EIT:n päätöksiä siitä huolimatta, että Turkki noudattaa EIT:n päätöksiä useammin kuin moni muu Euroopan neuvoston jäsenvaltio. (Türkeş, 12.10.2024.) Azerbaidžanin Asim Mollazada taas sanoo osan jäsenmaista käyttävän Euroopan neuvostoa Turkkiin kohdistuvan poliittisen revanssin aseena (Mollaza, 22.4.2021).

Euroopan neuvostoa järjestönä syyttävän näkökulman mukaan järjestön politisointi tai poliittinen hyväksikäyttö on huomattava ongelma järjestössä. Azerbaidžanin Rafael Huseynov (ALDE) on sitä mieltä, että järjestön keskeisimpiä ongelmia ovat kaksoisstandardit, objektiivisuuden puute ja tapa tehdä tietyistä jäsenmaista maalitauluja, joita kohtaan hyökätä. Huseynov syyttää yksittäisiä parlamentaarikkoja puolueellisuudesta: hänen mielestään tietyt, samat nimet ovat vastuussa kaikista parlamentaarisessa yleiskokouksessa käsiteltävistä turkkivastaisista raporteista. (Huseynov, 22.4.2021.) Turkin Abdurrahman Babacan (NR) katsoo, että joidenkin maiden sallitaan rikkoa EIT:n päätöksiä, kun taas Turkin ei. Hänen mielestään esimerkiksi Kreikalla ja Isolla-Britannialla on rikkomuksia vuosilta 2008 ja 2001, joita ei kuitenkaan ole nostettu järjestön sisäisiksi puheenaiheiksi samalla tavoin kuin Turkin ja Azerbaidžanin rikkomukset ollen. (Babacan, 12.10.2023.)

Osa parlamentaarikoista syyttää Euroopan neuvostoa ja parlamentaarista yleiskokousta rasismista ja uskontoon kohdistuvasta syrjinnästä (mm. Ardaparai, 12.10.2022). Samad Seyidov (Azerbaidžan, EC/DA) syyttää järjestöä islamofobiasta; hän katsoo, että Euroopan neuvosto pyrkii työntämään muslimienemmistöiset maat pois järjestöstä nostamalla niiden ihmisoikeusongelmat esiin muita maita enemmän (Seyidov, 12.10.2023).

Parlamentaarikot puolustavat Turkin toimintaa nostamalla esiin sen erityisen aseman verrattuna Euroopan neuvoston muihin jäsenmaitiin, erityisesti koskien terrorismia. Turkin Kamil Aydin (NR) sanoo, että Turkin pitää taistella terrorismia vastaan, jotta sen kansalaisten perusoikeudet täyttyisivät ja Turkki säilyisi demokraattisena valtiona. Hänen mukaansa Kavala v. Turkey -tapauksen yhteydessä Turkiaa vastaan nostetut syytteet siitä, että se rikkoisi ihmisoikeuksia ovat epäreiluja, sillä Turkki vain pyrkii taistelemaan terrorismia vastaan. (Aydin, 12.10.2022).

Rafael Huseynov taas syyttää koko muuta maailmaa ja Eurooppaa Turkin jättämisestä yksin terrorismiongelmansa kanssa, vaikka hänen mielestään Turkki on ottanut koko maailmaa kohtaavan ongelman yksin kannettavakseen. Huseynov katsookin, että Euroopan neuvostolla on velvollisuuksia Turkkiä kohtaan, joita se ei ole kohdannut ja Turkin syyllistäminen ei auta tilannetta. (Huseynov, 12.10.2022.) Puheenvuoroista käy ilmi ajatus siitä, että Turkki itse asiassa edistää ihmisoikeuksien ja demokratian tilannetta toimimalla tavoin, jota muut Euroopan neuvoston jäsenmaat kritisoivat ihmisoikeuksien vastaisena.

Kuten aiemmissa Turkkiin kohdistuvissa syytöksissä, myös näissä muihin kuin Turkkiin kohdistuvissa syytöksissä isossa roolissa on Euroopan neuvoston hyväksikäyttö. Muihin kuin Turkkiin kohdistuvissa syytöksissä ei kuitenkaan ole kyse Hathawayn kuvaaman kaltaisesta ekspressiivisen funktion hyväksikäyttämisestä, sillä muita jäsenmaita ei syytetä niinkään ihmisoikeustoimien tekemättömyydestä ja vapaamatkustamisesta, vaan ihmisoikeuksien normien ja samalla Euroopan neuvoston politisoinnista tavalla, joka on epäreilu osaa jäsenvaltioista kohtaan.

Vedotessaan puolueellisuuteen ja muiden maiden sääntörikkomuksiin parlamentaarikot nostavat keskustelun ja kritiikin aiheeksi Euroopan neuvostossa vallitsevan luottamuksen logiikan. Luottamuksen logiikka on aiemmin tutkielman teorialuvussa esitelty Stephenin (2018) esille nostama teoria, jonka mukaan kansainvälisen järjestön kohderyhmä toisinaan hyväksyy kansainvälisen järjestön toiminnan ja luottaa siihen siitä huolimatta, että järjestön normeja ei noudateta täysin yhtenäisesti. Järjestön legitimitettä ylläpidetään näin retorisin keinoin poliittisten realiteettien erotessa normeista. Luottamuksen logiikka liittyy legitimitetin saavuttamiseksi käytettävään irtikytkentään, jossa järjestön virallinen linjaus noudattaa toiminnan normeja, mutta käytännön toiminta ei. Luottamuksen logiikkaan perustuva legitimitetti on kuitenkin vaarassa, mikäli siihen sisältyvät ristiriidat nostetaan kyseenalaiseksi. (Stephen, 2018.)

Turkkia puolustavat parlamentaarikot vaikuttavat puheenvuoroissaan toimivan Euroopan neuvoston luottamuksen logiikkaa kyseenalaistavasti. He kiinnittävät huomiota järjestön toimintaan tähän asti kuuluneisiin normeihin, jotka eivät kuitenkaan välttämättä aina kohtaa järjestön perustamissopimukseen kirjattujen sääntöjen kanssa. Heidän näkökulmastaan Euroopan neuvostossa vallalla oleva luottamuksen logiikka toimii Turkkia vastaan.

Euroopan neuvosto on Turkkia puolustavien parlamentaarikkojen mielestä poliittinen pelinappula, jonka toimintamekanismien kautta osa jäsenvaltioista pyrkii rankaisemaan muita jäsenvaltioita. Osa parlamentaarikoista (esim. Babacan, 12.10.2023; Tırkeş, 12.10.2023) katsoo, että Turkista keskusteleminen on itsessään poliittista; huomion kiinnittäminen Turkkiin on poliittinen akti, sillä muiden valtioiden annetaan rikkoo järjestön sääntöjä rauhassa samalla, kun Turkki nostetaan epäreilusti keskustelunaiheeksi aina kun mahdollista. Teorialuvussa esiin nostetun Frostin näkemyksen mukaan yksi kansainvälisten järjestöjen legitimitetin säilyttämisen elinehdoista on se, että järjestöt näyttäytyvät tasapuolisina, monipuolisina ja vapautta ylläpitävinä, ja Frostin mukaan näiden ominaisuuksien puuttuminen merkitsee huomattavia ongelmia kansainvälisen järjestön tulevaisuudelle (Frost, 2013). Puheet Euroopan neuvoston epäoikeudenmukaisuudesta kohdistuvat juuri näihin Frostin identifioimiin Euroopan neuvoston legitimitetin tukipilareihin.

Aineistossa esitettyjen näkökulmien mukaan Euroopan neuvoston legitimitettivajeeseen on siis pääsääntöisesti kahdenlaisia selityksiä. Ensimmäisen näkökulman mukaan Turkki vaarantaa järjestön toiminnan rikkomalla sen sääntöjä ja kansainvälistä lainsäädäntöä. Saman näkökulman mukaan Turkki myös käyttää hyväkseen Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestön mainetta omien etujensa tavoittelemiseksi. Toisen näkökulman mukaan Euroopan neuvosto ja enemmistö sen jäsenvaltioista on legitimitettivajeen kehittymisen takana; tämän näkökulman mukaan Euroopan neuvosto on puolueellinen, rasistinen ja islamofobinen ja suuri osa sen jäsenvaltioista pyrkii käyttämään järjestöä omiin poliittisiin tarkoituksiinsa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut rikkomusmenettelyissä vuonna 2022, että Turkki on rikkonut Euroopan neuvoston sääntökirjaa ja kansainvälisiä ihmisoikeuksia (Kavala v. Turkey, 2022). Kansainvälisen lainsäädännön näkökulmasta Turkkia syyttävä osapuoli on siis oikeassa kysymyksessä siitä, kuka toimii väärin Kavala v. Turkey -tapauksessa. Turkkia puolustavien parlamentaarikkojen puheet harvoin kiistävät EIT:n tuomion oikeellisuutta, eikä kyse olekaan heidän näkökulmastaan siitä kuka rikkoo kansainvälistä lakia, vaan siitä, että kaikki rikkovat kansainvälistä lakia – osa jäsenmaista vain pääsee heidän näkökulmastaan rikkomuksistaan kuin koira veräjältä. Vaikka nämä kaksi näkökulmaa ovat syytöksen kohteessaan erilaisia, on niistä löydettävissä myös jonkin verran yhteistä. Molemmat näkökulmat syyttävät vastapuolta järjestön politisoinnista omiin tarkoituksiinsa, ja molemmat

puolet kokevat, että vastapuoli rikkoo Euroopan neuvoston sääntöjä omien halujensa mukaisesti.

Teorialuvussa 2.3.2 esille nousseen Matthew D. Stephenin (2018) mukaan kansainvälisten järjestöjen legitimitetin heikkeneminen liittyy tyypillisesti järjestöä ympäröiviin muutoksiin, jotka taas heikentävät järjestön tehokkuutta ja tämän seurauksena sen legitimitettiä. Syyt tälle legitimitetin karkaamiselle ovat Stephenin mielestä kolmenlaisia: järjestöt voivat olla kykenemättömiä vastaamaan aiemmin asetettuihin odotuksiin, yhteisesti ymmärretyt standardit järjestön toiminnalle ovat voineet muuttua tai järjestön kohderyhmä on voinut muuttua. (Stephen, 2018.)

Parlamentaarikkojen puheista on löydettävissä viittauksia erityisesti siihen, että järjestö on alkanut kohdata ongelmia aiemmin asetettuihin odotuksiin vastaamisessa. Turkin vastuuta painottavan näkökulman mukaan järjestö ei kykene toimimaan kuten sen perustamissäännöissä on määrätty, koska Turkki ei suostu noudattamaan EIT:n määräystä Kavalan vapauttamisesta, mikä tekee EIT:n toiminnasta monitorointimekanismina kyseenalaisen. Euroopan neuvoston politisointia ja puolueellisuutta vastaan puhuvien parlamentaarikkojen näkökulmasta taas järjestö ei pysty vastaamaan sitä kohtaan asetettuihin odotuksiin siksi, että osa sen jäsenmaista on muuttamassa järjestön poliittiseksi pelinappulakseen.

Muutamia viittauksia löytyy myös siihen, että Euroopan neuvoston kohderyhmä on muuttumassa, mikä olisi aiheuttamassa legitimitettivajeen. Jäsenvaltiot ovat yksi kansainvälisten järjestöjen kohderyhmistä ja ylläpitävät järjestön legitimitettiä. Vaikka Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat jotakuinkin samat kuin ne olivat esimerkiksi 30 vuotta sitten (poissulkien Venäjä), ovat jäsenvaltiot voineet muuttua sisäisesti ja näin myös muuttua kohderyhmänä suhteessa Euroopan neuvostoon. Frost (2013) katsoo poliittisten muutosten jäsenmaiden sisällä olevan mahdollinen syy kansainvälisen järjestön legitimitetin heikkenemiselle. Myös parlamentaarikkojen puheet Turkin ihmisoikeustilanteen ja demokratian tason heikkenemisestä voidaan tulkita viitteinä siitä, että järjestön kohderyhmä on muuttunut tai muuttumassa. Turkin voidaan katsoa heikkenevän demokratiakehityksensä takia olevan muuttumassa sisäisesti valtiona ja osana Euroopan neuvoston kohderyhmää ja sen odotusten ja käytöksen järjestöä kohtaan katsotaan näin ollen olevan muutoksessa.

Parlamentaarikkojen puheissa esille tulleet ongelmat Euroopan neuvostossa eivät välttämättä ole kyseenalaistamattomasti sidonnaisia itse Kavala v. Turkey -oikeustapauksen tapahtumiin,

vaan isoimpia esille tulleita legitimiteetin ongelmiin liittyviä teemoja ovat syytökset järjestön hyväksikäytöstä poliittisiin tarkoituksiin ja sääntöjen noudattamattomuus. Nämä ongelmat eivät sinällään välttämättä ole riippuvaisia mistään yksittäisistä Kavala v. Turkey -tapaukseen liittyvistä tekijöistä: Turkki on rikkonut EIT:n päätöksiä myös muiden oikeustapausten kohdalla (esim. Selahattin Demirtaş v. Turkey, 2020), ja Euroopan neuvostoa on syytetty puolueellisuudesta myös aiemmin (esim. Drzemczewski, 2020). Samaan kontekstiin liittyy myös Turkin demokratian heikkeneminen, johon Kavalan tapaus liittyy, mutta johon Kavala ei ole ainoa syy tai seuraus.

Tämän tiedon valossa onkin relevanttia huomioida se vaihtoehto, että Kavala v. Turkey ei välttämättä ole yksin syy Euroopan neuvoston mahdolliselle legitimiteettivajeelle. Turkin demokratian tilasta, Euroopan neuvoston sääntöjen noudattamisesta sekä järjestön puolueellisuuden ongelmista keskustellaan kyllä parlamentaarisisessa yleiskokouksessa Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa, mutta koska Kavalan tapaus ei ole ainoa näihin ilmiöihin liittyvä tapahtuma tai oikeustapaus, voidaan pitää myös mahdollisena, että aiheet olisivat nousseet Euroopan neuvoston keskusteluissa keskeisiksi myös ilman Kavalan tapausta. Kavala v. Turkey onkin saattanut nousta eräänlaiseksi symboliksi näille Euroopan neuvoston kohtaamille ongelmille, eikä näin ollen voida pitää itsestään selvänä, että Kavala v. Turkey on yksin parlamentaarikkojen identifioiman legitimiteettivajeen takana.

Oli Kavala v. Turkey sitten osa laajempaa legitimiteetin ongelmaa tai yksin syynä legitimiteetin ongelmille, on Kavalan tapaus kuitenkin se konteksti, jossa parlamentaarikot nostavat esiin ne ongelmat, jotka heidän mielestään kohtaavat Euroopan neuvoston legitimiteettiä. Tämän pro gradu -tutkielman kontekstissa ei voida yksiselitteisesti sanoa, että parlamentaarikkojen identifioima legitimiteettivaje johtuu tai ei johdu yksin Kavalan tapauksesta. Aineiston analyysin ja historiallisen kontekstin valossa voidaan kuitenkin sanoa, että parlamentaarikot katsovat Kavala v. Turkey -oikeustapauksen olevan vaikuttamassa heikentävästi Euroopan neuvoston legitimiteettiin, mutta myös että parlamentaarikkojen esiin nostamat ongelmat eivät ole uniikkeja yksin Kavalan tapauksen kontekstissa.

6.4 Legitimiteettivajeen ratkaiseminen

Parlamentaarisen yleiskokouksen edustajat siis kokevat Euroopan neuvoston legitimiteetin heikkenemisen olevan relevanttia Kavala v. Turkey -tapauksen kontekstissa ja katsovat ilmiön syyksi joko Turkin väärinkäyttämisen järjestön sisällä tai Euroopan neuvoston toimintaan

liittyvien ongelmien. Seuraavaksi tarkastellaan, millaisia korjausehdotuksia parlamentaarikoilla on legitimizeettivajeen ratkaisemiseksi tai sen torjumiseksi.

Kuten luvuista 2.2.2 ja 2.3.2 käy ilmi, legitimizeettivajeen ratkaisemista kansainvälisen politiikan teoriassa ei usein ole pidetty erityisen helppona. Esimerkiksi Frostin (2013) mukaan legitimizeettivajeen korjaamismekanismien tulee olla yhteensopivia järjestön perustamissopimuksessa nimettyjen arvojen kanssa, tai muuten riskinä on uuden legitimizeettivajeen synnyttäminen edellisen korjaamisyriityksen kautta. Stephen taas identifioi legitimizeettivajeen korjaamiseen liittyväksi ongelmaksi esimerkiksi vajeen ristiriitaiset syyt, jotka vaativat näin myös toisistaan ristiriitaisia korjauskeinoja (Stephen, 2018). Näiden legitimizeettivajeen korjaamiseen liittyvien ongelmien lisäksi tässä alaluvussa relevantiksi nousevat myös Hathawayn näkemykset alueellisten ihmisoikeussopimusten sisäänpääsykriteerien tehokkuudesta sekä Euroopan neuvoston monitorointimekanismin tehokkuudesta ja näin myös järjestön legitimizeetin tulevaisuudesta.

On vaikeaa, ellei jopa mahdotonta arvioida sitä, mikä olisi paras mahdollinen tai toimivin ratkaisu Kavala v. Turkey -tapauksen mahdollisiin heikentäviin vaikutuksiin Euroopan neuvoston legitimizeettiin. Tässä alaluvussa tarkoituksena on tarkastella millaisia ratkaisuehdotuksia parlamentaarikot nostavat esille, ei niinkään arvioida näiden ratkaisuehdotusten tehokkuutta ongelman ratkaisemiseksi tai nostaa esille jotakin tiettyä ratkaisua.

Useiden parlamentaarikkojen puheenvuoroissa nousee esille Euroopan neuvoston sääntöjen tehokkaamman noudattamisen tärkeys järjestön toiminnan ja jatkuvuuden turvaamiseksi. Ne parlamentaarikot, jotka katsovat Turkin toimivan väärin Kavala v. Turkey -tapauksessa, nostavat esille Turkin käytöksen muuttumisen tulevaisuudessa (mm. Lucks, 12.10.2022; Özsoy, 12.10.2022). Heidän mukaansa Turkin tulee noudattaa Euroopan neuvoston sääntöjä entistä tehokkaammin. Keskeinen esille nostettu muutosvaatimus on varsin odotetusti Osman Kavalan vapauttaminen. Esimerkiksi Ison-Britannian Edward Leigh (EC/DA) vaatii Kavalan vapauttamista, korostaen parlamentaarisen yleiskokouksen Turkkiä kohtaan asettaman paineen merkitystä (Leigh, 12.10.2022).

Kavalan vapauttamisen kontekstissa on hyvä muistaa, että Osman Kavala ei ole ainoa turkkilainen poliittinen vanki, jonka vapauttamista EIT on vaatinut ilman välitöntä ratkaisua (katso Selahattin Demirtaş v. Turkey, 2020). Se, riittäisikö Kavalan vapauttaminen

ratkaisemaan legitimitetin heikkenemiseen liittyvät ongelmat, on epäselvää, sillä Kavalan vapauttaminen yksin ei ratkaisisi esimerkiksi Turkin ihmisoikeustilannetta tai heikkenevää demokratian tasoa.

Parlamentaarikkojen puheissa Euroopan neuvoston sääntöjen noudattamisen lisäksi Turkilta vaaditaan myös ihmisoikeuksien tehokkaampaa seuraamista ja noudattamista tulevaisuudessa legitimitettivajeen syntymisen ehkäisemiseksi. Ingjerd Schou (Norja, EPP/CD) painottaa Euroopan neuvoston arvojen ja sääntöjen noudattamisen tärkeyttä, erityisesti koskien Euroopan ihmisoikeussopimusta, ja muistuttaa että Turkilla ei ole minkäänlaista poikkeusasemaa ihmisoikeuksia koskevien sääntöjen noudattamisessa (Schou, 12.10.2023).

Niiden parlamentaarikkojen puheenvuoroissa, jotka katsovat Euroopan neuvoston toiminnan tai suuren joukon neuvoston jäsenmaista olevan legitimitettivajeen kehittymisen syynä, muutokselle on tarvetta Euroopan neuvoston toimintamekanismeissa, keskustelukulttuurissa sekä muissa jäsenmaissa kuin Turkissa. Myös näissä puheenvuoroissa painotetaan neuvoston sääntöjen ja arvojen merkitystä, vaikkakin muutosvaatimukset kohdistuvat Turkin sijasta Euroopan neuvostoon ja osaan sen jäsenmaista (mm. Tūrkeş, 12.10.2023; Yildiz, 22.4.2021). Keskeisessä roolissa näissä puheenvuoroissa on Euroopan neuvoston puolueellisuus Turkia vastaan. Samad Seyidovin (Azerbaidžan, EC/DA) näkemyksen mukaan Turkkiin liittyvät ongelmat ratkeaisivat parhaiten tuomalla maa takaisin ihmisoikeuksien piiriin, ei syyttämällä sitä ja työntämällä se pois Euroopan neuvostosta. (Seyidov, 12.10.2023.) Huoli Euroopan neuvostosta, jossa on vain samanmielisiä maita tulee useasti esille ja tätä uhkakuvaa voitaisiin useiden parlamentaarikkojen (Tūrkeş, 12.10.2023; Huseynov, 22.4.2021) mielestä parhaiten ehkäistä olemalla vähemmän tiukka Turkia kohtaan.

Parlamentaarikot esittelevät joitakin käytännön toimia Kavala v. Turkey -ongelman ja siitä aiheutuvan legitimitettivajeen ratkaisemiseen puheissaan, vaikkakin tällaisten konkreettisten ratkaisujen määrä on puheenvuoroissa varsin pieni. Esimerkiksi Azerbaidžanin Samad Seyidov ehdottaa tilapäisten erityisvaliokuntien perustamista käsittelemään sitä, miten Kavala v. Turkey -tapausta on käsitelty Euroopan neuvostossa (Seyidov, 12.10.2023). Sir Christopher Chope (Iso-Britannia, EC/DA) taas arvostelee Euroopan neuvoston ministerikomiteaa ja pääsihteeriä siitä, että ne eivät ole koonneet yhteen PACE:n ja ministerikomitean yhteiskomiteaa käsittelemään Turkin EIT:n päätöstä vastustavaa toimintaa (Chope, 12.10.2023). Hieman vähemmän konkreettinen, mutta joka tapauksessa käytäntöön perustuva vaade tulee Turkin Hişyar Özsoylta (UEL), joka toivoo Euroopan neuvostoa käyttämään kaikkia sen säännöistä

löytyviä toimeenpanomekanismeja ja tarvittaessa myös luomaan uusia, jotta Turkki saadaan noudattamaan järjestön sitä kohtaan asettamia vaatimuksia (Özsoy, 12.10.2022).

Parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten erilaisista ratkaisuehdotuksista nousee huomionarvoiseksi Stephenin (2018) esille nostama ongelma, jonka mukaan kansainvälisten järjestöjen legitimizeerivajeen korjaaminen on vaikeaa, mikäli vaje johtuu ristiriitaisista syistä. Legitimizeerivajeen korjaaminen yhteen suuntaan heikentää tällöin legitimizeerintä toisaalla. (Stephen, 2018.) Useat parlamentaarikkojen ehdotuksista vaikuttavat osuvan juuri tähän ansaan: koska legitimizeerivajeen syntyisistä ollen erimielisiä ja näkökulmat ovat pääsääntöisesti toisilleen vastakkaisia, voisivat osa parlamentaarikkojen ehdotuksista johtaa legitimizeerintä heikkenemiseen toisaalla. Tällaiseen kategoriaan voidaan laskea esimerkiksi Kavalan vapauttamisen vaatiminen. Kavalan vapauttaminen pienentäisi legitimizeerivajeen ongelmaa niiden silmissä, joiden mukaan legitimizeerivaje johtuu Turkin toiminnasta. Samaan aikaan on kuitenkin mahdollista, että vapautus voisi kärjistä legitimizeerintä ongelmia niiden näkökulmasta, joiden mukaan Euroopan neuvosto on liian tiukka ja puolueellinen Turkkiä kohtaan.

Koska parlamentaarikkojen tekemät ehdotukset legitimizeerivajeen korjaamisesta perustuvat pääsääntöisesti jo olemassa olevien sääntöjen noudattamisen tehostamiseen, ovat korjausehdotukset pääsääntöisesti yhtenäisiä Euroopan neuvoston arvojen kanssa. Näin ollen parlamentaarikot eivät vaikuta törmäävän luvussa 2.3.2 esiteltyyn Frostin identifioimaan legitimizeerintä korjaamisen potentiaaliseen ongelmaan, jonka mukaan legitimizeerivajeen korjaamisessa huomioon tulee ottaa se, että vajeen täyttämiseksi tehdyt toimet ovat yhdenmukaisia niiden periaatteiden kanssa, joihin nojaten järjestö on alun perin perustettu (Frost, 2013).

Näkökulma, jota yksikään parlamentaarikko ei tuo esille Kavala v. Turkey -aiheen kontekstissa on Hathawayn teoriasta tuttu ajatus siitä, että paras tapa varmistaa ihmisoikeussopimusten instrumentaalisen funktion toteutuminen ja sopimuksen sääntöjen noudattaminen on asettaa tiukat kriteerit sille, kuka sopimukseen saa liittyä. Hathaway jopa nostaa Euroopan neuvoston esimerkiksi ihmisoikeussopimuksesta, joka toimii tehokkaasti tiukkojen liittymiskriteerien vuoksi. (Hathaway, 2002.) Tämän teoreettisen näkemyksen mukaan tehokas keino estää Turkin sääntöjen noudattamatta jättäminen Euroopan neuvostossa olisi saattanut olla se, ettei Turkkiä olisi koskaan päästetty järjestöön. Yksikään parlamentaarikko ei kuitenkaan tällaisia ajatuksia tuo esille – päinvastoin, myös useat sellaiset parlamentaarikot, jotka katsovat Turkin toimineen

väärin *Kavala v. Turkey* -tapauksessa vetoavat maan aikaisemman ihmisoikeustyön tärkeyteen (esim. Kairidis, 22.4.2021; Chatzivasileiou, 22.10.2022).

Kavala v. Turkey -tapauksen tapahtumat ja EIT:n tuomion heikko noudattaminen Turkin toimesta vertautuvat mielenkiintoisella tavalla luvussa 2.2.2 esiteltyyn Hathawayn teoriaan alueellisista ihmisoikeussopimuksista. Hathaway katsoo Euroopan neuvoston olevan esimerkki alueellisesta ihmisoikeussopimuksesta, joka toimii tehokkaasti sen alueellisen monitorointimekanismin eli Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vuoksi. Alueellisten ihmisoikeussopimusten ongelmana on kuitenkin Hathawayn mukaan se, että niiden seuraamusmenettelyjä ei käytetä riittävän usein ja näin monitorointi yksin ei riitä takaamaan ihmisoikeussopimusten noudattamista. (Hathaway, 2002.) Vastaavaa kritiikkiä Euroopan neuvoston toimeenpanovallan puuttumisesta on nostettu esiin myös luvussa 3.5 esitellyssä kritiikissä (esim. Benedek, 2020a; Golubok, 2017).

Verrattaessa Hathawayn yli 20 vuotta vanhoja ajatuksia Euroopan neuvostosta aineistossa esiin tuleviin huomioihin, voidaan löytää huomattavia samankaltaisuuksia Hathawayn ja parlamentaarikkojen identifioimien potentiaalisten ongelmien välillä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on toiminut tehokkaana monitorointimekanismina Euroopan neuvoston toiminnalle ja useimmissa tapauksissa sen tuomiot ovat onnistuneet vastaamaan jäsenmaiden ihmisoikeuksien rikkomuksiin. Tämänhetkinen legitimizeettiin liittyvä ongelma on kuitenkin Hathawayn kuvaaman kaltainen: monitorointi yksin ei ole pystynyt löytämään ratkaisua Kavalan oikeustapauksen ongelmiin. Parlamentaarikkojen vaatimukset komiteoiden, valiokuntien ja uusien toimeenpanomekanismien perustamisesta peilaavat hyvin Hathawayn teoriaan ja vaativat epäonnistuneelle monitoroinnille toimeenpanomekanismia.

Laajemmalla tasolla voidaan parlamentaarikkojen esittämässä ratkaisuehdotuksissa nähdä jopa eräänlainen konsensus – vaikka legitimizeettivajeen syntymisen aiheuttajasta sekä siitä kuka järjestössä toimii väärin, on paljon eriäviä mielipiteitä, korjausehdotuksia esittävät parlamentaarikot palaavat tavalla tai toisella useimmiten järjestön yhteisten sääntöjen noudattamisen tärkeyteen. Asiakysymyksestä eli *Kavala v. Turkey* -tapauksen tapahtumista ja siitä miten sen tapauksessa pitäisi toimia ollaan erimielisiä, mutta ratkaisu tähän kaikkeen on parlamentaarikkojen puheissa useimmiten Euroopan neuvoston perustamisasiakirjassa olevien, yhdessä sovittujen sääntöjen noudattaminen.

Erot ratkaisuehdotuksissa löytyvät kuitenkin siitä, mitä Euroopan neuvoston sääntöjen noudattaminen tarkoittaa. Turkia kritisoivat parlamentaarikot katsovat, että legitimeettivajeen ongelma ratkaistaisiin, kunhan Turkki vain noudattaisi järjestön EIT:tä koskevia sääntöjä (mm Chope, 12.10.2023; Erotokritou, 12.10.2023; Fassino, 22.4.2021). Turkia puolustavat parlamentaarikot taas vetoavat muiden jäsenmaiden vastuuseen noudattaa neuvoston sääntöjä muun muassa järjestön politisoinnin ja puolueellisuuden välttämiseksi, sekä siihen että kaikkiin järjestön sisällä sovelletaan puolueettomasti samoja sääntöjä (mm. Yasar, 12.10.2022; Huseynov, 12.10.2022, Gökçen, 12.10.2023). Siitä huolimatta, että molemmat näkökulmat tunnistavat ongelman olemassaolon ja identifioivat sen johtuvan sääntöjen noudattamattomuudesta, eivät molemmat näkökulmat ole yksimielisiä ratkaisusta ongelmaan.

Lähes kaikista puheenvuoroista esiin nouseva piirre on se, että jonkinlainen muutos on tarpeellista Euroopan neuvoston toiminnassa. Status quon jatkuminen sellaisenaan vaikuttaa olevan harvan parlamentaarikon mieleen, vaan tavoitteena on joko Turkin tai Euroopan neuvoston käytöksen muuttuminen. Ottaen huomioon sen, että aineistoon ei kuulu ainuttakaan parlamentaarisessa yleiskokouksessa pidettyä puheenvuoroa, jossa Kavala v. Turkey -tapauksen rooli mahdollisena legitimeettivajeen aiheuttajana kiistettäisiin, ei tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen ole yllättävä. Erityisen selkeää tai yksimielistä ratkaisua parlamentaarikkojen identifioimaan legitimeettivajeeseen ei aineistosta kuitenkaan löydy, eikä Kavala v. Turkey -tapauksen aiheuttama legitimeettivajeen ratkaiseminen vaikuta parlamentaarikkojen puheenvuorojen perusteella erityisen yksinkertaiselta.

7 Johtopäätökset

Toisen maailmansodan jälkeen, vuonna 1949 perustettu Euroopan neuvosto on yksi vanhimmista edelleen toimivista eurooppalaisista kansainvälisistä järjestöistä. Ihmisoikeuksia, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja eurooppalaista yhtenäisyyttä tukemaan perustettu järjestö on yli 75-vuotisen historiansa aikana kohdannut useita haasteita kylmästä sodasta pakolaiskriisiin ja Venäjän hyökkäyssotaan asti. Vuodesta 2019 Euroopan neuvostoa on kuitenkin kohdannut järjestön jäsenvaltioita ja säännöstöä koskettava haaste, jossa yksi sen jäsenmaista ei ole seurannut Euroopan neuvoston yhteiseen säännöstöön kirjattua velvollisuutta noudattaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä. Kavala v. Turkey -oikeustapaus on nostanut Euroopan neuvoston toiminnan ja sen rajojen hyväksyttävyyden puheenaiheeksi sen parlamentaarisisessa yleiskokouksessa.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli hahmottaa Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukseen kuuluvien parlamentaarikkojen näkemyksiä siitä, miten Kavala v. Turkey -oikeustapaus vaikuttaa Euroopan neuvoston legitimitettiin. Aihetta tarkasteltiin Euroopan neuvoston parlamentaarisisessa yleiskokouksessa vuosina 2021–2023 pidetyissä, Turkkiin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökseen tapauksessa Kavala v. Turkey -liittyneissä istunnoissa esitettyjen puheenvuorojen kautta. Tutkimusmetodina käytettiin teoriaohjaava sisällönanalyysia, jossa teorialla on analyysia ohjaava asema, ilman että teoriaa testataan suoraan aineistoon.

Tutkimusaineistoon rajautui kolme parlamentaarisen yleiskokouksen keskustelua, joihin sisältyi yhteensä 143 pidettyä puheenvuoroa. Aineiston analyysista saatiin selville, että parlamentaarikot kokevat Kavala v. Turkey -tapauksella olevan heikentäviä vaikutuksia järjestön legitimitettiin. Legitimitetin heikkeneminen liitetään esimerkiksi huoliin sääntöjen noudattamatta jättämisen mahdollisista vaikutuksista järjestön uskottavuuteen, järjestön muuttumisesta ristiriitoja ruokkivaksi alustaksi sekä ihmisoikeuksien tulevaisuudesta Euroopassa, mikäli Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä ei seurata sovitun mukaisesti. Legitimitettiin liittyvissä huolissa on tulevaisuusorientoituneisuus, sillä parlamentaarikot puhuvat pääsääntöisesti legitimitetin ongelmista järjestön tulevaisuudessa siinä tapauksessa, että muutoksia ei tapahdu, eivätkä niinkään legitimitetin ongelmista, jotka olisivat jo tapahtuneet. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kysymys siitä esittävätkö parlamentaarikot huolta Euroopan neuvoston legitimitetin heikkenemisestä saa siis myönteisen vastauksen.

Toisen tutkimuskysymyksen tarkastelemassa aiheessa, eli legitimizeetin heikkenemisen syissä, aineiston puheenvuorot jakaantuvat pääsääntöisesti kahteen ryhmään. Näistä ryhmistä ensimmäinen katsoo Turkin sääntörikkomusten vaarantavan Euroopan neuvoston toiminnan legitimizeetin, sillä Turkki ei ole noudattanut EIT:n päätöstä Kavala v. Turkey -tapauksessa, toisin kuin järjestön säännöt määräävät. Toisen ryhmän mukaan useat muut Euroopan neuvoston jäsenvaltiot kohtelevat Turkkia epäreilusti, minkä taas katsotaan asettavan Euroopan neuvosto vaaraan tulla puolueelliseksi ja politisoiduksi järjestöksi, jota osa sen jäsenvaltioista käyttää työkalunaan poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistä molemmille näkökulmille on Euroopan neuvoston sääntöjen noudattamisen tärkeys, mutta eri osapuolet tulkitsevat sääntöjen noudattamisen merkitystä eri tavoin. Turkkia kritisoiville parlamentaarikoille tärkeitä ovat ihmisoikeuslainsäädännön ja EIT:n päätösten noudattaminen, kun taas Turkkia puolustaville parlamentaarikoille järjestön tasapuolinen kohtelu kaikkia jäsenvaltioita kohtaan sekä poliittinen puolueettomuus ovat keskeisiä esiin nostettuja sääntöjä.

Tutkielman kolmannen tutkimuskysymyksen mukaisia parlamentaarikkojen esille tuomia ratkaisuja tulevaan legitimizeettivajeeseen ovat muun muassa Osman Kavalan vapauttaminen vankeudesta, järjestön sääntöjen tehokkaampi noudattaminen, Turkkiin kohdistuvan erityisfokuksen lopettaminen järjestön käsittelyissä sekä komiteoiden, valiokuntien ja muiden uusien toimeenpanomekanismien perustaminen. Yleinen näkökulma on, että järjestössä tulee tapahtua jonkinlainen muutos, jotta sen legitimi toiminta voidaan taata tulevaisuudessa. Euroopan neuvoston sääntöjen noudattamisen tärkeys nousee esille legitimizeettivajeen syiden lisäksi myös sen ratkaisuehdotuksissa, mutta eri näkökulmien ristiriita sopivista ratkaisuista on myös läsnä siinä, minkä sääntöjen tiukempaa noudattamista vaaditaan legitimizeettivajeen ratkaisemiseksi.

Analyysin tulosten perusteella voidaan siis sanoa, että parlamentaarisen yleiskokouksen edustajat ovat huolissaan Euroopan neuvoston toiminnasta tulevaisuudessa erinäisistä, osittain toistensa kanssa ristiriitaisista syistä, joihin on myös erilasia, toisinaan ristiriitaisia ratkaisuja.

Vuoden 2002 artikkelissaan Oona A. Hathaway nostaa Euroopan neuvoston esimerkiksi hyvin toimivasta ihmisoikeusjärjestöstä sen alueellisuuden ja monitorointimekanismien vuoksi (Hathaway, 2002). Kavalan tapausta 2020-luvulla käsittelevistä parlamentaarisen yleiskokouksen puheenvuoroista saa kuitenkin erilaisen kuvan: osa parlamentaarikoista kokee monitoroinnin riittämättömäksi, osa taas kokee, että monitorointi kohdistuu väärin järjestön sisällä. Suurin osa parlamentaarikoista ei katso Euroopan neuvoston olevan liikkumassa

esimerkilliseen suuntaan, vaan järjestön politisoituminen ja ihmisoikeuksien rikkominen järjestön sisällä nousevat huoliksi järjestön uskottavuudelle Kavala v. Turkey -kontekstissa. Hathawayn vuonna 2002 esimerkilliseksi nostama järjestö ei siis parlamentaarikkojen näkökulmasta ole välttämättä yhtä esimerkillinen nykyään.

Analyysin tulokset luovat huolestuttavan kuvan Euroopan neuvoston kehityksestä kansainvälisenä ihmisoikeusjärjestönä. Dominik Zaumin (2013a) mukaan yksi kansainvälisten järjestöjen elinehdoista on legitimizeetti, joten parlamentaarikkojen puheissa esiin nouseva legitimizeettivaje viittaa mahdollisiin ongelmiin järjestön tulevaisuudessa. Matthew D. Stephen (2018) katsoo legitimizeettivajeen olevan yleinen osa kansainvälisten järjestön toimintaa, joka voi johtaa sääntöjen noudattamatta jättämisen normalisoitumiseen ja näin nakertaa järjestön toimintaedellytyksiä. Stephenin mukaan legitimizeetin saaminen takaisin on myös huomattavasti vaikeampaa, kuin sen saaminen järjestön perustamisen yhteydessä. (Stephen, 2018.)

Oona A. Hathawayn (2002) teorian kontekstissa analyysissä keskeiseksi nousee Turkin mahdollinen Euroopan neuvoston ekspressiivisen funktion hyväksikäyttö. Useiden parlamentaarikkojen näkökulmasta Turkki hyötyy Euroopan neuvoston jäsenyydestä ilman että se edistää tarkoituksenmukaisesti järjestön instrumentaalista funktiota ja on näin ollen eräänlainen vapaamatkustaja Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestössä. Stephenin legitimizeettivajeen syntyneiden kautta tarkasteltuna aineistosta taas on löydettävissä merkkejä siitä, että legitimizeetin ongelmat saattavat johtua aiempiin odotuksiin vastaamisen ongelmista ja järjestön kohderyhmän muutoksista (Stephen, 2018).

Analyysin perusteella parlamentaarikkojen näkemykset legitimizeettivajeen syntymisen syistä ovat ristiriidassa keskenään. Stephenin mukaan konfliktissa olevat legitimizeettivajeen syyt ovat erityisen hankalia korjattavia vaadittavien ratkaisujen vastakkaisen luonteen vuoksi. (Stephen, 2018.) Mikäli Euroopan neuvosto on päätymässä parlamentaarikkojen puheissa esiin nousevan kaltaiseen legitimizeettivajeeseen, tämän vajeen korjaaminen ei vaikuta yksinkertaiselta teoreettisen viitekehysten valossa.

Koska tutkielmassa aineistona olivat parlamentaarikkojen puheet, ei tulosten perusteella voida sanoa, onko Euroopan neuvosto objektiivisesta näkökulmasta etenemässä kohti legitimizeettivajetta, vain että useat parlamentaarikot esittävät puheissaan mielipiteitä, jotka viittaavat siihen, että he ajattelevat näin olevan tapahtumassa. Samasta syystä tutkielman

tulosten perusteella ei voida myöskään sanoa, miten Euroopan neuvoston parlamentaarikkojen tulkitsema legitimizeettivaje saataisiin ratkaistua; sen sijaan tutkielmassa nostettiin esiin parlamentaarikkojen itsensä ehdottamia korjausehdotuksia ilman niiden erityistä arvioimista ratkaisukeinoina legitimizeettivajeeseen.

Euroopan neuvostolla on kaksi päätöksentekuelintä, parlamentaarinen yleiskokous ja ministerikomitea. Tässä pro gradu -tutkielmassa keskityttiin vain parlamentarisessa yleiskokouksessa esitettyihin näkemyksiin. Toinen järjestön kahdesta päätöksentekuelimestä jäi siis tarkastelun ulkopuolelle ja näin ollen ei voida väittää, että tämän tutkielman tulokset pätevät Euroopan neuvoston päätöksentekuelimiin kokonaisuudessaan. Parlamentaarisen yleiskokouksen kohdalla huomattavaa on se, että parlamentaarikot ovat neuvoston jäsenmaiden kansanedustajia, eivätkä välttämättä ole keskittyneet asemassaan juuri ulkopoliittikkaan toisin kuin ministerikomiteassa toimivat ulkoministerit ja heidän sijaisinaan suuren osan ajasta toimivat suurlähettiläät. Parlamentaarinen yleiskokous poikkeaa ministerikomiteasta myös siten, että PACE:n jäsenet eivät ole ainoastaan jäsenmaiden hallituspuolueiden edustajia vaan tulevat myös jäsenmaiden oppositiopuolueista.

Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisikin se, poikkeavatko Kavala v. Turkey -tapauksista ja Euroopan neuvoston legitimizeettivajeeseen liittyvät ministerikomitean puheet parlamentarisessa yleiskokouksessa pidetyistä puheista. Ministerikomiteaan keskittyvä tutkimus pääsisi käsittelemään legitimizeettikysymystä nimenomaan hallitusten edustajien perspektiivistä, joka toisi täydentävän näkökulman tämän pro gradu -tutkielman parlamentaariseen yleiskokoukseen keskittyviin tuloksiin. Euroopan neuvoston ministerikomitean kokoukset tapahtuvat kuitenkin suljettujen ovien takana, mikä todennäköisesti vaikeuttaisi ministerikomiteaan keskittyvän tutkimuksen tekemistä.

On mahdotonta sanoa etukäteen, miten Kavala v. Turkey -tapaus sekä siihen liittyvät, tässä tutkielmassa esiin nostetut legitimizeetin ongelmat lopulta ratkeavat ja johtavatko ne tulevaisuudessa suurempiin ongelmiin järjestön sisällä. Historia kuitenkin näyttää, että Euroopan neuvosto on selvinnyt vastaavista haasteista ennenkin. EIT:n päätöksen vastaisesti vankeudessa ollut azerbaidžanilainen oppositiojohtaja Ilgar Mammadov vapautettiin ehdonalaan vankeuteen vuonna 2018, viisi vuotta EIT:n antaman vapautusmääräyksen jälkeen. Kuten Kavala v. Turkey, myös Mammadovin tapaus päättyi EIT:n rikkomusmenettelyyn. (Amnesty International, 2018.) Nyt järjestöä kohtaava Kavala v. Turkey

-tapaus ei siis ole ainutlaatuinen, ja järjestö on selvinnyt vastaavanlaisista tilanteista aiemminkin.

Aiempi tapahtumienkulku ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että Kavala v. Turkey -tapaus tulee ratkeamaan samalla tavoin, eikä parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenten keskuudessa esitettyjä huolia järjestön tulevaisuudesta voida asettaa sivuun pelkästään ennakkotapauksen olemassaolon takia. Tämän pro gradu -tutkielman tulosten perusteella PACE:n jäsenten mielestä Kavala v. Turkey -tapauksen ratkeamattomuus on järjestön legitimizeettiä ja tulevaisuutta uhkaava tekijä, johon vastaaminen vaatii muutoksia järjestön tai sen jäsenvaltioiden toimintaan. Legitimizeetti perustuu vallan kohderyhmän oikeutukseen ja luottamukseen, ja se että vallankäyttäjät itse ovat huolissaan vallankäytön legitimizeetin heikkenemistä ei ole rohkaiseva merkki järjestön toiminnalle tulevaisuudessa.

Lähteet

Aineistolähteet:

Parliamentary Assembly. (2021). *Debate under urgent procedure: The function of democratic institutions in Turkey*. 22.4.2021

Parliamentary Assembly. (2022). *Debate: The honouring of obligations and commitments by Türkiye*. 12.10.2022.

Parliamentary Assembly. (2023). *Debate under current procedure: Call for the immediate release of Osman Kavala*. 12.10.2023.

Kirjallisuus:

Amnesty International. (2017). *Turkey: journalism is not a crime*. Amnesty International. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/02/free-turkey-media/>

Amnesty International. (2018). *Azerbaijan: Prisoner of conscience Ilgar Mammadov's early release is long overdue*. Amnesty International. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/08/azerbaijan-prisoner-of-conscience-ilgar-mammadovs-early-release-is-long-overdue/>

Amnesty International. (2023). *Türkiye: Upholding sentence against Osman Kavala and four other Gezi defendants a 'devastating politically-motivated blow'*. Amnesty International. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/09/turkiye-upholding-sentence-against-osman-kavala-and-four-other-gezi-defendants-a-devastating-politically-motivated-blow/>

Baczynska, G. (2017). Council of Europe puts Turkey on notice over rights, democracy. *Reuters*. Saatavilla: <https://www.reuters.com/article/world/council-of-europe-puts-turkey-on-notice-over-rights-democracy-idUSKBN17R195/>

Balfour, H. (2020). Has COVID-19 changed public perception of pharmaceutical companies? *European Pharmaceutical Review*. Saatavilla: <https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/132222/has-covid-19-changed-public-perception-of-pharmaceutical-companies/>

BBC. (2015). *What is the Council of Europe?* Saatavilla: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17741526>

Benedek, W. (2020a). Are the Tools of the Council of Europe Sufficient to Protect Human Rights, Democracy and the Rule of Law from Backsliding? *European Convention on Human Rights Law Review* 1(2), 151–158.

Benedek, W. (2020b). The Effectiveness of the Tools of the Council of Europe Against Democratic Backsliding: What Lessons Can be Learned from the “Greek Case”? *Austrian Law Journal* 7(1), 1–21.

Bertram, C. (2023). Jean Jacques Rousseau. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Saatavilla: <https://plato.stanford.edu/entries/rousseau/>

Brummer, K. (2014). The council of Europe as an exporter of democracy, human rights and the rule of law. *International Politics* 51(1), 67–86.

Buchanan, A. (2003). *Justice, Legitimacy and Self-Determination: Moral Foundation for International Law*. Oxford University Press.

Buyuk, H. F. (2021a). Turkey Pressed to Release ‘Political Prisoners’ or Face CoE Sanctions. *Balkan Insight*. Saatavilla: <https://balkaninsight.com/2021/09/17/turkey-pressed-to-release-political-prisoners-or-face-coe-sanctions/>

Buyuk, H. F. (2021b). Turkish Kavala Case a Test of Council of Europe Authority. *Balkan Insight*. Saatavilla: <https://balkaninsight.com/2021/11/30/turkish-kavala-case-a-test-of-council-of-europe-authority/>

Buyuk, H. F. (2022). Erdogan Dismisses Council of Europe’s Call to Release Activist. *Balkan Insight*. Saatavilla: <https://balkaninsight.com/2022/02/03/erdogan-dismisses-council-of-europes-call-to-release-activist/>

Çalı, B. & Leach, P. (2022a). An Explanatory Note on the Case of Osman Kavala v Turkey and the Infringement Proceedings before the Grand Chamber of the European Court of Human Rights. *Free Osman Kavala*. Saatavilla: <https://www.osmankavala.org/en/statements-about-osman-kavala/1714-an-explanatory-note-on-the-case-of-osman-kavala-v-turkey>

Çalı, B. & Leach, P. (2022b). *The fate of Osman Kavala matters*. Politico. Saatavilla: <https://www.politico.eu/article/human-rights-the-fate-of-osman-kavala-matters-euopen-court-echr-turkey/>

Camut, N. (2023). EU to join European Convention on Human Rights ‘as soon as possible’, EU chief says. *Politico*. Saatavilla: <https://www.politico.eu/article/eu-join-european-convention-on-human-rights-soon-ursula-von-der-leyen-charles-michel/>

Clark, I. (2005). *Legitimacy in international society*. Oxford University Press

Commissioner for Human Rights. (2024). *Memorandum on freedom of expression and of the media, human rights defenders and civil society in Türkiye*. Council of Europe.

Committee of Ministers. (2023a). *17th Annual Report of the Committee of Ministers*. Council of Europe. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/latest-annual-report-the-implementation-of-echr-rulings-significant-progress-but-important-challenges-remain>

Committee of Ministers. (2023b). *Resolution CM/Res(2023)3: establishing the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine*.

Committee of Ministers. (2024a). *1491st meeting of the Ministers’ Deputies* CM/Del/OJ(2024)1491

Committee of Ministers. (2024b). *1493rd meeting of the Ministers’ Deputies* CM/DEL/OJ(2024)1493

Committee of Ministers. (2024c). *Chairmanship/Presidency*. Viitattu 21.12.2024. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/cm/cm-presidency>

Committee of Ministers. (2024d). *Summits of Heads of State and Government of the Council of Europe*. Viitattu 17.12.2024. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/cm/summits>

Council of Europe. (2021). *Turkey’s announced withdrawal from the Istanbul Convention endangers women’s rights*. Saatavilla: <https://www.coe.int/fi/web/commissioner/-/turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-endangers-women-s-rights>

Council of Europe. (2022). *Council of Europe Action Plan for Ukraine “Resilience, Recovery and Reconstruction” 2023-2026*. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/programmes/ukraine>

Council of Europe. (2023). *PACE calls on Türkiye to 'immediately release Osman Kavala, who remains unlawfully detained'*. Saatavilla: www.coe.int/en/web/portal/-/pace-calls-on-t%C3%BCrkiye-to-immediately-release-osman-kavala-who-remains-unlawfully-detained-

Council of Europe. (2024a). *Action against Trafficking in Human Beings: GRETA*. Viitattu 16.2.2024. Saatavilla: www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta

Council of Europe. (2024b). *Conference of INGOs*. Viitattu 16.2.2024. Saatavilla: www.coe.int/en/web/ingo

Council of Europe. (2024c). *Do not get confused*. Viitattu 14.10.2024. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/about-us/do-not-get-confused>

Council of Europe. (2024d). *PACE recommends that Kosovo* becomes a member of the Council of Europe*. Saatavilla: https://www.coe.int/en/web/portal/-/pace-recommends-that-kosovo*-becomes-a-member-of-the-council-of-europe

Council of Europe. (2024e). *Rapporteur Groups*. Viitattu 16.2.2024. Saatavilla: www.coe.int/en/web/cm/rapporteur-groups

Council of Europe. (2024f). *The Council of Europe's Relations with the European Union*. Viitattu 16.2.2024. Saatavilla: www.coe.int/en/web/der/european-union

Council of Europe. (2024g). *The Council of Europe's Relations with the United Nations*. Viitattu 11.6.2024. Saatavilla: www.coe.int/en/web/der/united-nations

Council of Europe. (2024h). *United States – Observer*. Viitattu 13.6.2024. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/portal/united-states>

Daily Sabah. (2023). *Turkiye slams CoE for awarding convict with human rights prize*. Saatavilla: <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkiye-slams-coe-for-awarding-convict-with-human-rights-prize>

Dalay, G. & Toremark, L. (2024). *Democracy in Turkey*. Chatham House. Saatavilla: <https://www.chathamhouse.org/2024/05/democracy-turkey>

deLeeuw, W. (2004). *The Council of Europe: What Is It? The Development of Science-based Guidelines for Laboratory Animal Testing*, National Academy of Sciences.

Drzemczewski, A. (2020). The (Non-) Participation of Russian Parliamentarians in the Parliamentary Assembly of the Council of Europe: An Overview of Recent Developments. *Europe des droits & libertés*, 7-15.

DW. (2022). *Turkish court upholds life sentence for activist Kavala*. Saatavilla: <https://www.dw.com/en/turkish-court-upholds-life-sentence-for-activist-kavala/a-64232344>

ECHR. (2022). *Annual Report 2021*. European Court of Human Rights.

ECHR. (2023). *Analysis of statistics 2022*. Council of Europe.

ECHR. (2024a). *Composition of the Court*. Viitattu 15.4.2024. Saatavilla: www.echr.coe.int/composition-of-the-court

ECHR. (2024b). *Grand Chamber*. Council of Europe. Viitattu 12.6.2024. Saatavilla: <https://prd-echr.coe.int/en/web/echr/grand-chamber>

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 2022 34(4), 115–225.

Euroopan ihmisoikeussopimus. (1950). *Euroopan neuvosto*. Saatavilla: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

European Convention on Extradition. (1957). *Council of Europe*

European Council of Bars and Law Societies. (2023). *The European Court of Human Rights – Questions & Answers for Lawyers*. CCBE

Fabienne, P. (2023). *Political Legitimacy*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Saatavilla: <https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/legitimacy/>

Farber, D. A. (2002). Rights as Signals. *The Journal of Legal Studies* 32(1), 83–98.

Fella, S. & Walker, N. (2023). *Work of the Council of Europe*. *House of Commons Library*. Saatavilla: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2023-0119/>

France24. (2013). *Scores injured as police clash with protesters in Istanbul*. Saatavilla: <https://www.france24.com/en/20130531-dozens-injured-istanbul-protest-turkey-police-clashes-demonstrators>

Fraser, S. (2022). *Turkish court gives philanthropist Kavala life in prison*. The Associated Press. Saatavilla: <https://apnews.com/article/europe-middle-east-turkey-istanbul-3f313d7bddd8622e8d9f5a16ca1d5701>

Freedom House. (2024). *Turkey*. Saatavilla: <https://freedomhouse.org/country/turkey>

Frost, M. (2013). Legitimacy and International Organizations: The Changing Ethical Context. Teoksessa Zaum, D. (toim.) *Legitimizing International Organizations* (2013), 26–40. Oxford University Press.

Giustino, M. (2022). The Dead End of Osman Kavala’s Judiciary Persecution. *Reset Dialogues on Civilizations*. Saatavilla: <https://www.resetdoc.org/story/dead-end-osman-kavala-judiciary-persecution/>

Golubok, S. (2017). *The Achilles’ heel of the European Court of Human Rights*. Open Global Rights. Saatavilla: www.openglobalrights.org/the-achilles-heel-of%20the-european-court-of-human-rights/

Gronau, J. & Schmidtke, H. (2016). The quest for legitimacy in world politics – international institutions’ legitimation strategies. *Review of International Studies* 42(3), 535–557.

Groothuis, M. & Niemann, A. (2012). Normative Power Europe? The power of the EU in its Relation to the USA in the Policy Field of Counter-Terrorism. *Mainz Papers on International and European Politics*.

Habermas, J. (1971). *Toward a Rational Society: Student Protest, Science and Politics*. Kääntäjä Shapiro, J. J. Boston: Beacon Press.

Habermas, J. (1988). *Legitimation Crisis*. Kääntäjä McCarthy, T. Cambridge: Polity Press.

Hathaway, O. A. (2002). Do Human Rights Treaties Make a Difference? *Yale Law Journal* vol. 111, 1935-2042.

Heard, K. A. (2011). Unframing the Death Penalty – Transatlantic Discourse on the Possibility of Abolition and the Execution of Saddam Hussein. Teoksessa Sarat, A. & Martschukat, J. (toim) *Is the Death Penalty Dying* (2011), 126–149. Cambridge University Press.

Helfer, L. R. (1993). Consensus, Coherence and the European Convention on Human Rights. *Cornell International Law Journal* 26(133), 133–165.

Human Rights Watch. (2022). *Turkey: Council of Europe Votes for Infringement Process*. Saatavilla: <https://www.hrw.org/news/2022/02/02/turkey-council-europe-votes-infringement-process>

Hurd, I. (2008). *After Anarchy: Legitimacy and Power in the United Nations Security Council*. Princeton: Princeton University Press.

International Federation for Human Rights – FIDH. (2024). *Azerbaijan: PACE should hold and Urgency Debate to address the grave human rights situation*. Saatavilla: <https://www.fidh.org/en/region/europe-central-asia/azerbaijan/azerbaijan-pace-should-hold-an-urgency-debate-to-address-the-grave>

International Justice Resource Center. (2024). *Council of Europe Commissioner for Human Rights*. Viitattu 18.10.2024. Saatavilla: <https://ijrcenter.org/council-of-europe-commissioner-for-human-rights/>

Kajta, J. & Opiłowska, E. (2021). The Impact of COVID-19 on Structure and Agency in a Borderland – The Case of Two Twin Town in Central Europe. *Journal of Borderlands Studies* 37(4), 699–721.

Kariņš, K. (2023). *Communication from the Committee of Ministers*. Strasbourgissa 12.10.2023. Saatavilla: www.pace.coe.int/en/verbatim/2023-10-11/pm/en

Kavala v. Turkey. (2019). Application no. 28749/18. *European Court of Human Rights*.

Kavala v. Turkey. (2022). Infringement proceedings. Application no. 28749/18. *European Court of Human Rights*.

Kronlund, A. (2022). YK:n legitimizeetti yleiskokouksen kautta tarkasteltuna. *Kosmopolis* 52(3), 65–77.

Kucukgocmen, A. (2022). Turkish philanthropist Kavala gives final defence in protest trial. *Reuters*. Saatavilla: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkish-court-set-rule-trial-philanthropist-kavala-2022-04-22/>

Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? *Journal of Common Market Studies* 40(2), 235–258.

Manners, I. (2009). The Concept of Normative Power in World Politics. *Danish Institute for International Studies*

Marione, L. (2022). COVID-19, Anti-Government Movements and Recent Developments in Violent Left Wing and Anarchist Extremism. *Spotlight*, October 2022.

McKeon, C. (2024). *Sunak hints that UK could leave ECHR if Rwanda plan blocked*. Independent. Saatavilla: www.independent.co.uk/news/uk/politics/sunak-echr-rwanda-human-rights-b2523025.html

Morawiecki, W. (1965). Some Problems Connected with the Organs of International Organizations. *International Organization* 19(4), 913–928.

Oder, B. E. (2020). A March in the Night. *Verfassungsblog*. Saatavilla: <https://verfassungsblog.de/a-march-in-the-night/>

OHCHR. (2018). *Turkey: UN expert says deeply concerned by rise in torture allegations*. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Saatavilla: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/02/turkey-un-expert-says-deeply-concerned-rise-torture-allegations>

Parliamentary Assembly. (2023a). *Rules of Procedure of the Assembly*. Saatavilla: https://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=ENToc_N0A29C3B0N0A31FF88

Parliamentary Assembly. (2023b). *Three candidates shortlisted for the 2023 Václav Havel Prize*. Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/news/9185>

Parliamentary Assembly. (2024a). *Assembly Procedure*. Viitattu 1.10.2024. Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/pages/procedure>

Parliamentary Assembly. (2024b). *Bureau, Standing Committee and committees*. Viitattu 18.10.2024. Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/pages/bur-com>

Parliamentary Assembly. (2024c). *National Delegations*. Viitattu 18.10.2024. Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/pages/national-delegations>

- Parliamentary Assembly. (2024d). *The political groups*. Viitattu 15.10.2024.
 Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/pages/polgroups>
- Parliamentary Assembly. (2024e). *The Powers of the Assembly*. Viitattu 14.4.2024.
 Saatavilla: <https://pace.coe.int/en/pages/powers>
- Paül, V., Trillo-Santamaría, J.-M., Martínez-Cobas, X. & Fernández-Jardón, C. (2022). The Economic Impact of Closing the Boundaries: The Lower Minho Valley Cross-Border Region in Times of COVID-19. *Journal of Borderlands Studies* 37(4), 761–779.
- Pickel, G. & Pickel, S. (2024). Empirical legitimacy as core of comparative democracy research. *Frontiers in Political Science* 5.
- Polakiewicz, J. (2019). Council of Europe. Oxford Public International Law.
- Polakiewicz, J. (2021). A Council of Europe perspective on the European Union: Crucial and complex cooperation. *Europe and the World: A law review* 5(1).
- Reuters. (2023). *Turkey's top appeals court upholds philanthropist Kavala's life sentence, media report*. Saatavilla: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-top-appeals-court-upholds-philanthropist-kavalas-life-sentence-media-2023-09-28/>
- Reykjavik Declaration. (2023). Council of Europe. Saatavilla: <https://edoc.coe.int/en/the-council-of-europe-in-brief/11619-united-around-our-values-reykjavik-declaration.html>
- Rousseau, J.-J. (1999). *Discourse on Political Economy and The Social Contract*. Kääntäjä Betts, C. Reading: Oxford University Press.
- Sarooshi, D. (2004). The Essentially Contested Nature of the Concept of Sovereignty: Implications for the Exercise by International Organizations of Delegated Powers of Government. *Michigan Journal of International Law* 25(4), 1107–1140.
- Schmidt, V. A. (2013). Democracy and Legitimacy in the European Union Revisited: Input, Output and 'Throughput'. *Political Studies* 61(1), 2–22.
- Selahattin Demirtaş v. Turkey. (2020). Application no. 14305/17. *European Court of Human Rights*.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (2024). *NAPE – Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta*. Viitattu 21.12.2024. Saatavilla: <https://stm.fi/nape>

Statute of the Council of Europe. (1949). *Council of Europe*.

Steininger, S. (2018). Managing the Backlash? The PACE and the Question of Participation Rights for Russia. *Verfassungsblog*. Viitattu 18.6.2024. Saatavilla: <https://verfassungsblog.de/managing-the-backlash-the-pace-and-the-question-of-participation-rights-for-russia/>

Stephen, M. D. (2018). Legitimacy Deficits of International Organizations: design, drift, and decoupling at the UN Security Council. *Cambridge Review of International Affairs* 31(1), 96–121.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2017). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi

Turkish MFA. (2023). *Press Release Regarding the 2023 Václav Havel Human Rights Prize*. X. Saatavilla: <https://x.com/MFATurkiye/status/1711455771404251368?prefetchTimestamp=1728125663834>

Turkut, E. (2019). Osman Kavala v. Turkey: Unravelling the Matryoshka Dolls. *Strasbourg Observers*. Saatavilla: <https://strasbourgobservers.com/2019/12/12/osman-kavala-v-turkey-unravelling-the-matryoshka-dolls/>

Ulkoministeriö. (2006). Finland har undertecknat Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel. Saatavilla: https://um.fi/aktuell/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-allekirjoitti-euroopan-neuvoston-yleissopimuksen-ihmiskaupan-vastaisesta-toiminnasta

Ulkoministeriö. (2024). Valittaminen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Viitattu 18.10.2024. Saatavilla: <https://um.fi/valittaminen-euroopan-ihmisoikeustuomioistuimeen#Valitusohjeet%20ja%20lomakkeet>

Valtiovarainministeriö. (2024). Kansainvälinen yhteistyö. Viitattu 1.3.2024. Saatavilla: www.vm.fi/kunta/kansainvalinen-yhteistyo

Volpicelli, G. (2024). *International AI rights treaty hangs by a thread*. Politico. Saatavilla: www.politico.eu/article/council-europe-make-mockery-international-ai-rights-treaty/

Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Välimäki, A. (2023). Kansainvälinen rekisteri tallentamaan Venäjän hyökkäyssodan vahinkoja Ukrainassa. *Valtioneuvosto*. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/kansainvalinen-rekisteri-tallentamaan-venajan-hyokkayssodan-vahinkoja-ukrainassa>

Weber, M. (1964). *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: The Free Press.

Wiesner, C. & Harfst, P. (2022). Conceptualizing legitimacy: What to learn from the controversies related to an “essentially contested concept”. *Frontiers in Political Science*, 4.

Williams, P. D. (2013). Regional and Global Legitimacy Dynamics: The United Nations and Regional Arrangements. Teoksessa Zaum, D. (toim.) *Legitimizing International Organizations* (2013), 41-62. Oxford University Press.

Zaum, D. (2013a). International Organizations, Legitimacy, and Legitimation. Teoksessa Zaum, D. *Legitimizing International Organizations* (2013), 3–25. Oxford University Press.

Zaum, D. (2013b). Conclusion. Teoksessa Zaum, D. *Legitimizing International Organizations* (2013), 221–230. Oxford University Press.